Ecologia – o şansă pentru mileniul trei

NATURA

Nr. 10 (356) Octombrie 2021

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură Director: Alecu Reniţă

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.
George Topârceanu

Formația folclorică „Ialoveneanca” Foto: Andrei Mardari

PRIETENII NOȘTRI ADEVĂRAȚI

Alecu RENIȚĂ

Bucuria, ca și prietenia adevărată, nu poate fi măsurată la cântar sau în bani. Bucuria își ține izvoarele curate în sufletul, inima, ochii, zâmbetul și chipul omului de omenie care, mai întâi, se gândește la pâinea altora, apoi la bucățica sa. Nu răutatea, lăcomia și nepăsarea îl înnobilează pe om, ci dărnicia, bunătatea și lumina din interiorul lui, pe care le împrăștie cu generozitate peste lumea disperată, flămândă și împovărată de necazuri. Nu fățărnicia lui Iuda, care începe să domine societatea moldovenească, ne va salva din dușmănie, invidie și prăbușire morală, ci iubirea aproapelui și surâsul nevinovat al copiilor. Nu piatra din sân e comoara omului, ci frumusețea sufletului său. Nu vorbele siropoase și viclene naște prietenia între oameni, ci dragostea, altruismul, solidaritatea, curățenia intențiilor și faptelor, îți dăruiește căldura și inima celor din preajma ta.

Poți să stai ani în șir pe prispă sau în baruri și să-ți critici veninos comunitatea, așteptând să vină alții să muncească în locul tău, fără să miști un pai pentru localitatea ta și pentru cei de lângă tine. Societatea noastră nu-i altceva decât oglinda oamenilor, care o formează. Boala se cere vindecată, nu ascunsă sau fardată. Greu de crezut, dar avem părinți flămânzi și abandonați, care au copii bogați, cu statut de vip-uri, fără ca ei să le dea un ban de mâncare sau să le deschidă poarta. Cealaltă fațetă a medaliei ne arată că în sate și orașe, mii de micuți sunt părăsiți sau lăsați în grija rudelor ori vecinilor, fără să mai cunoască căldura mamei și educația părintească. La fel, se știe, în mai multe sate, există grupuri de zdrahoni de 18-30 de ani care terorizează populația și, în loc să-i ajute pe bătrânii neputincioși, le intră în casă și le fură ultima bucățică de la gură. Cine să pună plugul în brazdă și să are la timp, să semene semințele binelui și să aducă roada în casele oamenilor nedreptățiți? Cine să vină să vă aducă o scrisoare-revistă în fiecare lună, cine să vă deschidă ușa, să vă aprindă lumina, să vă mângâie tristețile și singurătatea?

E urâtă grădina, transformată în paragină, dar, v-ați întrebat vreodată, ce mai rămâne din sufletul omului, dacă nu-l îngrijește cu anii?

Când am pornit la drum, acum 31 de ani, știam cât de mult le lipsește moldovenilor pâinea cea de toate zilele – pâinea spirituală. Ardeam de dorința să trezim poporul, să-i spunem adevărul, să-i adunăm pe toți într-un front unit și să aducem dreptatea pe pământul Moldovei. În acele zile de primăvară, de înviere și deșteptare națională, apărea dintr-o mare dragoste pentru neamul românesc din Basarabia, publicația periodică, purtând cel mai cuprinzător și frumos nume – NATURA. Botezul primului număr avea loc în zi de mare sărbătoare, sub ochii umezi de bucurie a peste un milion de români de pe ambele maluri ale Prutului care, după o separare antiumană de o jumătate de secol, s-au unit la „Podul de flori”, la 6 mai 1991. De atunci și până astăzi am avut sute de mii de cititori, generații întregi și-au potolit setea din izvoarele curate ale „NATURII” și ne-au susținut, fiindcă pe fiecare abonat l-am considerat și îl considerăm parte din colectivul redacțional și prietenul nostru. Îndemnul biblic – „Bucurați-vă cu cei care se bucură și plângeți cu cei care plâng” – a fost și a rămas sufletul fiecărui număr de revistă, a constituit și constituie cea mai trainică punte de legătură cu abonații noștri. Repetăm de fiecare dată sincer și cu plăcere: am fost și suntem una cu cititorii noștri; creștem, luptăm, credem, plângem și ne bucurăm împreună cu toți abonații – adevărații prieteni ai revistei „NATURA”.

Ca în orice familie unită, nu poți ascunde de ai tăi, oricât ai vrea, unele greutăți și pericole majore. Constatăm cu regret că în mai multe domenii vitale pentru păstrarea și dezvoltarea identității românești, au ajuns specimene sinistre, oportuniști cu diferite carnete de partid, demnitari fără demnitate națională, care îndrăznesc să ne dea lecții de neomarxism și pretins europenism, fără să fi trăit măcar o singură zi în Uniunea Sovietică și în Basarabia ocupată. Pragmatici până la ridicol, cu studii făcute pe sub fustele Chiriței, cu tupeul cominterniștilor staliniști, cu aere de superioritate și dispreț față de tot ce e românesc, ei se aliniază cu adunătura de românofobi și, își permit, cu „unelte moderne”, să atace simbolurile Basarabiei luptătoare. În urma unor asemenea abordări iresponsabile și atitudini răuvoitoare, strangulată economic, revista „NATURA” a ajuns în 2021 la un pas să-și suspende apariția și, în consecință, să-i lipsească de accesul la publicația preferată pe zeci de mii de cititori. Sperăm, cât mai curând, să fim salvați de astfel de „salvatori”...

Nu vrem ca viitorul revistei „NATURA”, cu apariție permanentă timp de 31 de ani, să depindă vreodată de demnitarii fără demnitate românească, de Chiriţoaiele cu papioane muscălești sau „europene”, de pragmaticii îmbrățișați cu oligarhii de la Chișinău și criminalii de la Tiraspol. Nu vom permite nimănui, sub o formă sau alta, să atenteze la promovarea adevărului istoric, să ne impună substituirea valorilor românești cu surogatele toxice ale pretinsei „corectitudini politice neomarxiste”, să ne dea lecții despre libertatea de exprimare și independența redacției în formarea politicilor editoriale, să limiteze dreptul inalienabil al jurnaliștilor de a selecta subiectele și a informa veridic opinia publică.

Știm foarte bine: soarta de mai departe a publicației „NATURA” se află în mâinile prietenilor noștri adevărați, în mâinile abonaților. Facem apel către marii noștri promotori-sufletiști, către toți cititorii, să ne susțină masiv în campania de abonare pentru anul 2022. Doar împreună putem mări frumoasa familie „NATURA” și asigura mai departe apariția publicației îndrăgite. Să fim solidari!

Un almanah digital al turismului național

Valea râului Lăpușnița. Foto: A.R.

Silvia URSUL

Cetatea Soroca. Foto: A.R.

Lună de lună, an de an, aflăm vești îmbucurătoare despre progresul făcut de Republica Moldova în sectorul turistic. Apar vinării și crame noi, tot mai multe pensiuni își deschid ușile pentru oaspeți, se lansează rute și trasee de drumeție prin diverse ținuturi… și tot așa. Uneori e aproape imposibil de ținut pasul cu ultimele noutăți, și sunt sigură că ne dorim cu toții să existe un fel de program care ar centraliza și ar ține evidența tuturor destinațiilor turistice din Republica Moldova.

Iată că la începutul lunii octombrie a apărut site-ul www.moldova.travel, care va funcționa ca o enciclopedie turistică ce încorporează toate opțiunile de turism și distracție autentică din Republica Moldova.

Pe această platformă digitală sunt prezentate informații utile sub formă de text, imagini, video și hărți despre o varietate de destinații unde oaspeții autohtoni și străini își pot petrece timpul liber. Având la dispoziție trei limbi din care să aleagă (româna, engleza și rusa), vizitatorii site-ului se pot familiariza cu potențialul natural, cultural, gastronomic și hotelier al diverselor zone din Republica Moldova. De exemplu, pe această pagină web sunt prezentate 16 tururi virtuale interactive în toată țara, 25 de trasee, peste 500 de atracții turistice și contacte utile pentru planificarea călătoriilor în Republica Moldova. Toate destinațiile turistice au fost grupate în câteva regiuni importante: Nord, Centru, Sud, Orașul Chișinău, nucleul Orheiul Vechi și regiunea transnistreană.

Dealul Bălănești, Rezervația „Suta de movile”, Duruitoarea Veche, Cimitirul evreiesc de la Vadul Rașcov, Lacul Beleu, Casa-muzeu „A. Mateevici” din Zaim – sunt câteva dintre destinațiile promovate intens de Revista NATURA de-a lungul anilor și care acum sunt descrise și pe site-ul moldova.travel cu lux de amănunte și cu bogate dovezi fotografice. Mai mult decât atât, autorii propun o sumedenie de experiențe de turism alternativ în diverse locuri din țară: traseele de cicloturism Chișinău-Palanca (raionul Ștefan Vodă), traseele de observare a păsărilor de la Orheiul Vechi (dezvoltat anterior în cadrul Mișcării Ecologiste din Moldova și Societății pentru Protecția Păsărilor și a Naturii), locații de savurat mâncărurile emblematice și vinurile din diverse regiuni viti-vinicole. Site-ul arată și absolut toate evenimentele culturale, sportive și folclorice care au loc în Republica Moldova în decursul unui an calendaristic: începând de la cursa distractivă de ciclism Velohora și terminând cu festivalul de muzică clasică în aer liber „DescOPERĂ” de la Butuceni.

De asemenea, site-ul www.moldova.travel este conectat la paginile web individuale ale pensiunilor rurale, vinăriilor, destinațiilor turistice și operatorilor de turism. Prin urmare, mulți dintre vizitatorii platformei digitale MoldovaTravel vor fi direcționați către destinațiile care îi interesează în mod particular.

Natalia Țurcanu, directoare executivă a Asociației Naționale de Turism Receptor din Moldova (ANTRIM), a declarat că o echipă întreagă de profesioniști a lucrat timp de 3 ani la această platformă de turism online, însă provocarea pentru viitor este de a menține site-ul în viață și actualizat cu evoluțiile ofertei turistice naționale. Autorii site-ului www.moldova.travel sunt de părere că ofertele turistice dintr-o anumită țară trebuie să fie prezente digital întrucât tendințele actuale de dezvoltare a turismului arată o preferință foarte mare a clienților de a utiliza internetul. Un studiu lansat de Euromonitor arată că 65% din deciziile de călătorie sunt luate online pornind de la un conținut accesibil. Un alt studiu arată că circa 54% din cumpărăturile online din Europa se îndreaptă către sectorul ospitalității și turismului. Așadar, prin intermediul acestei platforme digitale, industria turismului din Republica Moldova va fi mai pregătită să răspundă noilor tendințe de digitalizare a pieței.

Site-ul www.moldova.travel a fost lansat de către ANTRIM sub forma unui amplu parteneriat public-privat al industriei turistice și s-a realizat prin efortul comun al Proiectului de competitivitate Moldova finanțat de USAID, Guvernul Suediei și Guvernul Regatului Unit în colaborare cu Ministerul Culturii și Agenția Invest Moldova.

BISERICA ROMANO-CATOLICĂ DIN ORHEI

Perla neogotică de la începutul secolului XX

Vadim ȘTERBATE

Pe una dintre străduțele Orheiului, mai bine de un secol veghează împrejurimile Biserica Romano-Catolică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Deși în Republica Moldova mai sunt biserici romano-catolice, multe dintre care au fost construite în ultimele decenii, aceasta iese în evidență prin arhitectura și istoria sa. Astfel, pentru Orhei, localitate cu străduțe tipice orașelor din provincie, cu un amalgam de căsuțe ale târgului de cândva și de blocuri sovietice, bisericuța cu elemente neogotice sparge tiparele basarabene și ne face să credem că ne-am afla pe străzile unui oraș din Europa Occidentală.

A fost finisată în 1914 la doleanța catolicilor polonezi, lituanieni și germani din ținutul Orheiului, iar ctitorul principal a fost Cezarina Dolivo-Dobrovolski. Soțul acesteia a edificat o biserică ortodoxă în Brăviceni, sat din preajma Orheiului, și ambii soți își au locul de veci în ctitoriile lor. În perioada interbelică Biserica Romano-Catolică a continuat să fie bine întreținută, dar a fost parțial avariată în anii celui de-al Doilea Război Mondial. În anii postbelici aici a fost sală sportivă, stație radio și depozit, doar abia după anul 2000 clădirea a fost retrocedată comunității catolice. Grație părintelui Klaus Kniffki, în 2008, aceasta a fost sfințită și redeschisă, după o restaurare în care s-a pus accentul pe revenirea la imaginea inițială a bisericii.

Astăzi din interiorul acesteia răsună din nou muzica orgii, iar vitraliile cu personaje fără chip fac deliciul celor care vin aici. Cei care au posibilitatea să intre în subsolul bisericii ajung la un perete în care se află cripta în care a fost depus corpul Cezarinei Dolivo-Dobrovolski. Tot acolo se găsește și Diploma de conferire a distincției Crucea Pro Ecclesia et Pontifi oferită ei de Papa Pius al XI-lea. Această perlă neogotică de la Orhei îi impresionează pe cei care ajung aici, indiferent de confesiunea religioasă a acestora.

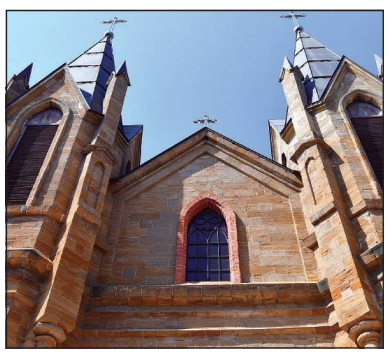

Distanța de la Chișinău:
- **49 km**

Orașe apropiate:
- **Strășeni – 49 km**
- **Rezina – 50 km**

Atracții turistice în regiune:
- **Catedrala „Sfântul Dumitru” din Orhei (750 m)**
- **Mănăstirea Curchi (16 km)**

Cartea „99 de atracții turistice din Republica Moldova” poate fi procurată din librării sau de pe www.bookstore.md.

NOTA BENE: Turiștii ar fi bine să vină în zilele de duminică sau de sărbătorile catolice, ca să admire și interiorul bisericii!

Testoasa de pe malul Ciuhurului. Foto: A.R.

CONCURS SATELE MOLDOVEI

Dragi cititori, majoritatea participanților la concurs au recunoscut că în imaginea prezentată în luna septembrie este un peisaj din preajma satului Izvoare, raionul Florești.

Prin tragere la sorți, premiul revistei NATURA îl va primi Maia Zlotea din satul Mereni, raionul Anenii Noi.

Premiul poate fi ridicat de la redacție (vă rugăm să ne comunicați în prealabil când veniți după premiu).

Competiția continuă! Recunoașteți peisajul și localitatea din imaginea pentru concurs.?

Transmiteți răspunsul la redacție (prin e-mail), până la data de 5 noiembrie 2021.

Premiul: o vestă reflectorizantă de la prietenii de la Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic (tragere la sorți, din rândul celor care vor răspunde corect).

Resurse, nu gunoi. De ce nu trebuie să ardem frunzele

Ecopresa.md, cu ajutorul Gabrielei Isac, activistă de mediu și una dintre fondatoarele inițiativei Seed it Forward, va încerca să explice de ce frunzele nu sunt gunoi și ce putem face cu ele pentru a aduce un beneficiu pentru natură.

Pentru a explica importanța frunzelor în circuitul natural, Gabriela amintește de pădure, unde nimeni nu colectează frunzele, în schimb solul are un strat de protecție și are o fertilitate mai mare.

Frunzele – o plapumă naturală pentru sol

„Fără frunze circuitul natural se dezechilibrează și apar probleme – de la scăderea populației faunei benefice până la degradarea solului”, explică tânăra.

Potrivit ei, frunzele au mai multe funcții în natură:

– Oferă adăpost de iarnă pentru insecte și animale mici, de exemplu: arici, buburuze;

– Sporesc capacitatea solului de a reține apa;

– Protejează solul și rădăcinile de îngheț și secetă;

– Hrănesc și adăpostesc fauna microbiană;

– Sunt o sursă de nutrienți importanți.

Frunzele pot fi folosite ca „mulci” - o plapumă naturală pentru sol care menține umiditatea în sol, previne eroziunea, menține solul afânat și hrănește viața din sol, respectiv și plantele.

Acestea pot fi adăugate în compost și vor deveni un îngrășământ prețios.

Pentru a grăbi compostarea (la trei luni), poate fi făcut un compost fierbinte. Acesta se face mai rapid decât unul obișnuit, și potrivit Gabrielei, distruge dăunătorii, agenții patogeni și semințele. Pentru a obține un compost fierbinte urmați pașii:

– Faceți o movilă de cel puțin 1m^3;

– Adăugați deșeuri alimentare, gunoi de grajd sau alte surse de azot;

– Amestecați periodic, umeziți sau acoperiți după necesitate, păstrând temperatura compostului de 55-65 de grade Celsius.

Un alt tip de compost e „mucegaiul de frunze”. Acesta este prelucrat de ciuperci și perioada de descompunere durează până la doi ani.

Totodată, frunzele le puteți pune:

– În jurul florilor și culturilor perene, pentru a le ajuta să ierneze;

– Deasupra rădăcinoaselor – sfeclă, ridiche, morcov – se vor păstra proaspete în sol;

– Deasupra culturilor plantate de cu toamnă – usturoi, ceapă, ridiche etc. – în așa mod ele n-o să răsară mai devreme;

– Peste păturile goale – solul va fi mai bogat și afânat;

– În jurul răsadurilor pentru a le proteja de buruieni.

Arderea frunzelor – o practică nocivă

Deși se pedepsește prin amenzi, arderea resturilor vegetale este practicată la sate și în orașe. Pentru a spori gradul de conștientizare, autoritățile de mediu atenționează cetățenii că incendiile de vegetație reprezintă un pericol pentru sănătate, bunuri materiale și mediu.

În rezultatul arderii frunzelor, mirиștilor, vegetației uscate și resturilor vegetale, în stratul de aer de la suprafața solului se elimină substanțe toxice precum: monoxidul de carbon, dioxidul de sulf, funinginea, oxizii de azot, hidrocarburile și dioxinele, cei mai toxici și periculoși compuși organici de compoziție complexă. Aceste substanțe chimice pot cauza, chiar și în microcantități, intoxicații ale căilor respiratorii, afecțiuni ale sistemului nervos central, ale mucoasei ochiului. De asemenea, pătrunzând în apele de la suprafață substanțele nocive afectează și întreg mediul înconjurător.

Totodată, arderea vegetației uscate provoacă și efecte negative asupra solului, distrugând microfauna folositoare de la suprafața solului. Un alt efect negativ cauzat de aceste arderi îl reprezintă evaporarea apei din stratul superior al solului, prin crăpăturile rezultate pierzându-se și apa din adâncime.

Persoanele care vor arde frunzele și deșeurile menajere, vor fi sancționate conform Codului Contravențional, art. 154. Astfel, persoanele fizice se aleg cu amendă în mărime de la 600 până la 1200 de lei, sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de până la 60 de ore, iar persoanelor juridice li se aplică o amendă în mărime de la 4.500 până la 9.000 de lei.

Ruxanda LUCA

Inițiativă legislativă care ignoră normele de mediu: importul pieselor auto uzate

Cristina STRATON

În timp ce ecologiștii și importatorii de mașini susțin că inițiativa care ar permite importul de piese uzate ale automobilelor ar transforma R. Moldova într-o gunoiște a fiarelor vechi, deputații insistă pe promovarea acesteia. În prezent, Codul vamal prevede expres că această activitate este interzisă. Însă, inițiativă legislativă privind modificarea normelor din Codul vamal a fost înregistrată repetat în Parlament și supusă consultărilor publice. La prima rundă a acestora, unii dintre participanți au declarat că proiectul este prematur și ar încuraja utilizarea mașinilor vechi transformând Moldova într-un cimitir al mașinilor uzate.

Deputata PAS Ina Coșeru, una dintre semnatarele proiectului, afirmă că impactul asupra mediului ar fi semnificativ mai mic decât dacă am produce piese noi.

„Proiectul prevede și impactul ecologic sau descrie care ar putea să fie riscurile ecologice, nota informativă prevede că unele piese uzate sunt suficient de calitative pentru a putea fi reciclate în utilizare. Astfel, impactul asupra mediului fiind semnificativ mai mic decât dacă am produce piese noi. Respectiv aici putem să discutăm care ar fi aceste piese care ar putea fi introduse în R. Moldova și care să nu aducă prejudiciu mediului, să fie inofensive și totodată să le putem refolosi la prețuri mai atractive pentru cumpărători și să combatem contrabanda și vânzarea ilicită a pieselor”, a spus Coșeru în cadrul consultărilor publice din 12 octombrie, care s-a prezentat ca „ecologistă cu stagiu”.

În replică, reprezentanții companiilor importatoare de mașini au declarat că proiectul ar încuraja cetățenii să folosească mașini uzate, a căror impact asupra mediului nu poate fi evaluat.

„O asemenea propunere încurajează utilizarea automobilelor cu grad înalt de uzură, în comparație, făcând referire la practica europeană, unde din contra, statul vine să ajute cetățenii să utilizeze autovehicule noi. Noi, însă, prin aceste practici, dorim în continuare să ajutăm și încurajăm să utilizeze piese uzate și mașini vechi”, a declarat Dorian Harghel, unul dintre participanții la consultările publice.

Potrivit autorilor proiectului, în Moldova sunt înregistrate câteva sute de mii de automobile care nu se mai află în producție, astfel piesele de schimb deseori pot fi găsite doar la mâna a doua. Astfel, potrivit deputatului Alaiba, la moment acești șoferi sunt condamnați să recurgă la bunuri originale prin corupție și contrabandă pentru a-și deservi automobilul. Astfel, un argument de promovare al inițiativei legislative, potrivit lui, este combaterea acestor fenomene. Participanții la consultările publice susțin, însă, că prin proiectul dat „o corupție va fi acoperită de alta”.

Afirmația se referă la propunerea ca Serviciul Vamal să determine valoarea piesei, ceea ce potrivit participanților la consultări publice ar deschide o punte pentru corupție, căci potrivit lor „Ministerul Finanțelor nu poate administra procesul, pentru că nu are metode prin care să poată determina valoarea în vamă”.

Și în avizul Centrului Național Anticorupție se arată că „riscul proiectului constă în lipsa de certitudine și crearea premiselor pentru interpretări abuzive, în așa mod sunt posibile atentate la securitatea și siguranța traficului rutier, asupra mediului înconjurător și asupra integrității instituționale a entităților publice care vor aplica neuniform prevederile proiectului”.

Totodată, Ion Marin, expertul de mediu de la Asociația Eco Contact a ținut să menționeze că Republica Moldova nu este producătoare de mașini, astfel țara nu are nici aspecte de reglementare a pieselor, nici de utilizare.

Acesta a atenționat și de faptul că în Art. 51 din Legea deșeurilor este menționat că se facilitează reutilizarea pieselor automobilelor doar pentru producătorii de automobile. Iar în Legea substanțelor chimice este expres menționat că se interzice importul oricărui tip de produse cu conținut de Plumb, Crom, Mercur, Cadmiu, substanțe care se regăsesc în componența pieselor uzate.

„Haideți să încercăm să evităm crearea cimitirului sau gropii de gunoi de piese uzate în Republica Moldova. Noi și așa ne înădușim cu plasticul și cu toate gunoiștile amplasate neautorizat prin toate localitățile R. Moldova”, și-a încheiat discursul expertul de mediu Ion Marin.

Foto simbol. Rable auto

Despre faptul că inițiativa este prematură a atenționat și Anna Djurinscaia, reprezentantă a Asociației Businessului European.

„Noi nu avem metode transparente de evaluare în vamă, nu avem organe de certificare pentru aceste piese uzate. Constatăm lipsa sistemului de tratare a deșeurilor. Este prematur să introducem această prevedere”, afirmă Djurinscaia.

O altă problemă menționată de participanți a fost și cea a poluării aerului. Participanții la consultări au atenționat că gazele de eșapament reprezintă una dintre principalele surse de poluare a aerului. Informațiile sunt confirmate și de datele Inspectoratului pentru Protecția Mediului, care spun că în Republica Moldova 92,3 la sută din emisii revin transportului, comparativ cu 23% la nivel global și 15% în Uniunea Europeană.

„Transportul este singurul sector, în care emisiile de gaze cu efect de seră sunt în creștere. Metoda de micșorare a emisiilor de la sursele mobile reprezintă utilizarea unităților de transport alternative (mașini electrice)”, se arată în anuarul IPM din 2020

Ca replică, deputata Ina Coșeru a declarat că problema de poluare a aerului este mai mică decât poluarea apei și de management a deșeurilor. Totodată, ea s-a referit la faptul că Moldova a anulat interdicția privind importul mașinilor mai vechi de 10 ani, astfel, potrivit ei, „noi oricum vom avea aceste mașini în R. Moldova” și va exista necesitate de piese pentru ele. Deputata insistă că proiectul va ajuta la protecția mediului prin prisma reutilizării pieselor vechi. Anterior, ONG-ul de mediu pe care îl conducea Coșeru – Centrul Național de Mediu s-a pronunțat împotriva inițiativei.

Cu referire la argumentul că actualmente nu sunt interdicții la importul autovehiculelor în raport cu vârsta acestora, experții CNA spun că cetățenii sunt descurajați să importe autovehicule vechi prin stabilirea unor taxe de import ce nu stimulează asemenea import. Cât privește inițiativa de import a pieselor uzate, în avizul CNA se arată că nici în proiectul expertizat, dar nici în nota informativă, nu sunt stabilite condiții de import ale părților și accesoriilor uzate pentru autovehicule care ar fi de natură să limiteze interpretările exagerate și activitățile dăunătoare securității naționale și mediului înconjurător.

Totodată, participanții la consultări au solicitat să fie aprobate norme de poluare, care potrivit lor sunt pe larg aplicate în Uniunea Europeană.

„Introduceți, vă rog, odată norme ecologice, toate țările introduc, toate țările au. Noi facem referință la România, Germania, dar noi nici Euro 0 nu avem”, a declarat unul din participanți.

În același timp, participanții au acuzat autorii ideii că aceștia ar promova interesele unor companii, în special ale celor de asigurare, care vor folosi piese uzate la despăgubirea clienților a căror mașini au fost implicate în accidente. Prezent la consultări, reprezentantul unei companii de asigurări, a negat acuzațiile, afirmând că despăgubirile se fac în conformitate cu prețul indicat în acte. Totodată, aceștia au susținut ideea importului pieselor vechi.

Și deputatul Dumitru Alaiba a negat că ar promova interesele cuiva, potrivit lui proiectul răspunde unei necesități existente pe piață. Deputatul afirmă că prohibiția existentă este nejustificată și încurajează excesiv corupția, creând spațiu pentru contrabandă. Despre impactul de mediu și asupra sănătății umane al proiectului, deputatul nu a comentat nimic. Totuși, acesta s-a arătat îngrijorat de calitatea aerului din unele zone ale Capitalei care potrivit lui „sunt la nivelul unor țări din Asia”. (N.R. Cele mai poluate țări la capitolul aer sunt amplasate în Asia: China și India).

Un alt aspect menționat de participanți este securitatea în trafic. Potrivit lor, piesele uzate au deja un grad de uzură, iar fiind reutilizate vor pune în situații de risc participanții la trafic.

Potrivit Inspectoratului pentru Protecția Mediului, la data de 1 ianuarie 2020, în Republica Moldova erau înregistrate 1 081 454 de mașini, dintre care 222 electrice și peste 12,7 mii hybride.

Inspectorii de mediu menționează că o concentrație mai mare de poluanți este observabilă în capitală și în apropierea orașelor mari. O bună parte dintre substanțele poluante sunt generate de gazele de eșapament, care au efect direct asupra sănătății umane și efect de seră. Bunăoară, oxizii de azot, formați în mare parte în rezultatul traficului rutier, sunt cauza formării smogului, a ploilor acide, deteriorarea calității apei, efectului de seră, reducerea vizibilității în zonele urbane. Dioxidul de azot este un gaz foarte toxic atât pentru oameni, cât și pentru animale – expunerea la concentrații ridicate poate fi fatală, iar la concentrații reduse afectează țesutul pulmonar. Persoanele cele mai afectate sunt copiii.

Suedia Sverige

Pagină tematică realizată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, cu sprijinul financiar al Suediei.

Opiniile aparțin autorilor și nu neapărat coincid cu poziția donatorului.

Nistru la Soroca. Foto: A.R.

În rezultatul impactului hidrocentralei, Nistrul pierde anual cca 1.2 km³ de apă

În septembrie curent, Ministerul Mediului a susținut printr-un comunicat că nivelul apei în fluviul Nistru corespunde normelor și că sunt informațiile apărute în presă despre nivelul scăzut al apei în Nistru din cauza Complexului Hidroenergetic (CHE) Nistrean, sunt neîntemeiate științific. Oamenii de știință și ecologiștii contrazic aceste afirmații.

Ilya Trombițchi, președintele Asociației Internaționale a Păstrătorilor Râului Eco-TIRAS, susține că, în rezultatul impactului CHE, Nistrul pierde anual cca 1.2 km³ de apă, iar pe termen lung va duce la degradarea continuă a ecosistemului râului (n.r. - 1.2 km³ de apă reprezintă peste 15% din volumul total de apă al Nistrului pe teritoriul Republicii Moldova)

„Complexul Hidroenergetic al Nistrului are un impact profund asupra ecosistemului Nistrului, provocând pierderea biodiversității, scăderea debitului de apă, colmatarea și dispariția plajelor cu nisip, scăderea capacității de auto epurare a râului, poluarea secundară și multe alte consecințe negative. Negarea legăturii dintre creșterea excesivă a vegetației în râu și activitatea centralei hidroelectrice este, în general, comică, deoarece anume centrala hidroelectrică asigură o transparență ridicată a apei din Nistru pe o suprafață mare”, susține expertul.

Despre debitul mic de apă vorbește și doctorul habilitat în științe biologice, profesor al Institutului de Zoologie, Elena Zubcov. Potrivit ei, din cauza faptului că apa este mai ieftină decât electricitatea, acum nimeni nu se gândește la râu – toată lumea se străduiește să genereze cât mai multă energie și cât mai ieftin posibil. *„În același timp, ei (partea ucraineană – n.r.) spun că nu există nici o amenințare pentru mediu, deoarece centrala hidroelectrică nu generează deșeuri solide și substanțe toxice. Există o amenințare la adresa alimentării cu apă. Deja, în Naslavcea debitul de apă este mai mic de 100 de metri cubi pe secundă, la o normă de 200-240”*, a declarat anterior Zubcov, în cadrul unei conferințe de presă din 17 septembrie.

Alecu Reniță, președintele Consiliului Național al ONG-urilor de Mediu, susține că, este prea evident că barajele ucrainene de la Novodnestrovsc și Naslavcea au un impact negativ asupra fluviului pe segmentul moldovenesc, iar actuala conducere a Ministerului Mediului cunoaște foarte bine acest lucru.

„Ar fi total contraproductiv ca în problemele ecologice foarte grave cu care se confruntă Nistrul, Ministerul Mediului să nu fie pe aceeași platformă cu întreaga societate, care cere garanții sigure că clanurile oligarhice din Ucraina nu vor lăsa R. Moldova fără apă potabilă. Oricât de complicate ar fi tratativele cu Kievul, nu putem face concesiuni din contul sănătății și viitorul Nistrului. Ecologiștii din Ucraina, Moldova și țările europene pot influența decisiv asupra păstrării Nistrului și nu a confiscării lui de către grupările mafiotice din energetica țării vecine. Se cere multă înțelepciune să valorificăm prin comunicare sinceră și dialog constructiv potențialul ecologiștilor din ambele state, inclusiv din țările Uniunii Europene”, scrie Reniță.

Și autorii **studiului** privind impactul social și de mediu al CHN asupra râului Nistru au ajuns la concluzia că construcția Complexului Hidroenergetic Nistrean (CHN) de către Ucraina a afectat în Republica Moldova atât calitatea apei, cât și habitatul natural al florei și faunei, precum și a redus numărul speciilor. Printre efecte se numără reducerea debitelor maxime cu aproximativ 30% și apariția efectului pulsatoriu, cunoscut sub numele de hydropeaking (atunci când nivelul apei din râu crește sau scade în funcție de deversările hidroenergetice). De asemenea, s-au observat răcirea apei râului în perioada caldă și încălzirea în perioada rece a anului, reducerea nivelului de substanțe nutritive, fluctuații semnificative ale nivelului de oxigen și supraaglomerarea cu vegetație a râului.

În comunicatul Ministerului Mediului se susține că bancurile de mâl, insulele acoperite cu vegetație și insulele submerse sunt un fenomen anual caracteristic de la sfârșitul verii – începutul toamnei. Specialiștii susțin, însă că acestea reprezintă o consecință a funcționării Complexului Hidroenergetic Nistrean.

Expertul în hidrobiologie, Serghei Filipenco, unul dintre coautorii studiului privind impactul CHN asupra Nistrului spune că cel mai mult impactul negativ se observă în cursul superior al fluviului, unde este o creștere abundentă a algelor, au dispărut speciile de pești care viețuiesc în ape curgătoare și s-au micșorat populațiile speciilor care se reproduc pe suprafețe tari stâncoase.

Pe lângă efectele de mediu și cele economice se resimt, prin cantitățile instabile sau puternic diminuate de apă în unele perioade critice, uneori cu caracteristici esențial modificate (temperatură, sedimente). Afectați sunt mai mulți utilizatori de apă din R. Moldova, cum ar fi cei din agricultură, industria alimentară, turism și alte sectoare, se mai arată în studiul privind impactul CHN asupra Nistrului.

La 28-29 octombrie curent urmează să aibă loc o nouă ședință a Comisiei Nistrene unde vor continua negocierile. Potrivit secretarei de stat a Ministerului Mediului, Iordanca-Rodica Iordanov, reprezentanții R. Moldova vor insista să fie aprobat un regulament privind funcționarea Centralei Hidroenergetice–2 de la Naslavcea.

În martie 2021, circa 100 de organizații neguvernamentale au aprobat o declarație prin care au solicitat protejarea resurselor de apă ale fluviului Nistru. Mai exact, se cere guvernelor R. Moldova și Ucrainei ca negocierea proiectului Acordului privind asigurarea funcționării Nodului hidroenergetic Nistrean să fie făcută din perspectiva funcționării ecosistemelor fluviului Nistru în aval de acest complex hidroenergetic și nu din perspectiva producerii energiei electrice. De asemenea, se cere desecretizarea negocierilor și sprijinul Comisiei Europene atât prin asistență tehnică, cât și mediere a procesului.

Autorii Declarației reamintesc că atât R. Moldova, cât și Ucraina, și-au asumat angajamente bilaterale, internaționale și în relația cu Uniunea Europeană, care vizează protecția resurselor de apă, protecția și utilizarea durabilă a fluviului Nistru, evaluarea impactului asupra mediului, cu răspunderea de a respecta aceste angajamente.

În Declarație se mai solicită ca în procesul de negocieri să nu fie admisă darea în concesiune a cca 19,22 ha de teren aflat pe teritoriul R. Moldova, de-a lungul fluviului Nistru, în amonte de barajul de la Naslavcea, precum și să fie elucidate circumstanțe în care a fost lichidat punctul de control al frontierei de stat de pe barajul Naslavcea-Nahoreanîi.

Complexul hidroenergetic nistrean a început să fie construit de către Ucraina în 1973 și prima unitate de producere a energiei hidroenergetice a fost lansată în 1983, urmată de cea de-a doua în 2002 și Centrala hidroelectrică prin pompare – în 2013.

Eliza LUPAȘCU

Apocalipsa insectelor: le pierdem fără să ne dăm seama

Majoritatea celor care locuim la oraș înaintăm în vârstă văzând puține alte insecte în afară de muște, țânțari și gândaci de bucătărie, așa că aproape toți disprețuim insectele. Adesea ne referim la ele cu dezgust și le acuzăm că răspândesc boli.

Puțini apreciază importanța lor, dar și mai puțini văd cât de frumoase, fascinante și misterioase sunt aceste ființe. Puțini oameni par să realizeze efectele devastatoare ale dispariției insectelor. În primul rând, bunăstarea umană este afectată, căci avem nevoie de insecte pentru a poleniza culturile de plante, pentru a recicla frunze, resturi organice și cadavre, pentru a menține solul sănătos etc. De asemenea, multe alte vietăți de talie mare depind de insecte ca sursă de hrană (păsări, pești, broaște). Și plantele sălbatice depind de insecte pentru a fi polenizate, iar pe măsură ce acestea vor deveni insuficiente, viața pe pământ va dispărea.

Insectele sunt prezente pe Pământ de peste 500 de milioane de ani și alcătuiesc procentajul cel mai mare de animale existente pe planeta noastră. Gândiți-vă: numai furnicile întrec oamenii de un milion de ori. La cât de divers este acest grup de animale, este firesc ca acesta să aibă o importanță mare și să stea la baza lanțurilor trofice acvatice și terestre. Spre exemplu, omizile și greierii sunt erbivore, ceea ce înseamnă că pot procesa materia fibroasă a plantelor în proteine care apoi sunt ușor digerate de animalele mai mari. Există și insecte prădătoare cum ar fi viespile și călugărițele, care la rândul lor tot ajung pradă a unei multitudini de păsări, lilieci, păianjeni, reptile, amfibieni, mamifere mici și pești ce nu ar avea nimic de mâncat dacă nu ar exista insecte. La rândul lor, graurii, broaștele, și somonii ce se hrănesc cu insecte ajung prada răpitorilor de top, cum ar fi ulii, stârcii sau acvilele.

Pierderea insectelor din lanțul trofic nu ar fi devastator doar pentru animalele sălbatice, ci ar avea consecințe directe și pentru proviziile umane de hrană. De exemplu, 87% din toate speciile de plante necesită polenizare animală, majoritatea fiind realizată de insecte. Plantele sălbatice ar dispărea în lipsă de polenizatori: nu ar mai exista păpădii, maci, albăstrele și multe altele. Nu doar plantele sălbatice ar avea de suferit, ci și cele ¾ din specii domestice cultivate de oameni și care necesită polenizatori. Dispariția polenizatorilor ar însemna că anual am avea pierderi de 235-577 miliarde de USD. Lăsând aspectul financiar la o parte, trebuie de realizat că nu putem susține alimentar populația în creștere fără polenizatori. Desigur că putem produce suficiente roade la nivel caloric, deoarece culturile precum orez, grâu și orz nu necesită polenizatori, iar acestea contribuie enorm la dieta noastră. Însă trăind doar pe pâine, orez, și terci vom ajunge imediat să fim deficienți de minerale și vitamine. Imaginați-vă o dietă fără căpșuni, ardei, mere, cireșe, castraveți, roșii, cafea, dovleci și multe alte mii de specii. Lumea deja produce prea puține fructe și legume decât avem nevoie pentru a avea o dietă echilibrată cu toții. Fără polenizatori ar fi imposibil să ajungem la acele 5 fructe și legume zilnice de care avem nevoie.

Insectele de asemenea sunt implicate în procesarea materiei organice, cum ar fi frunzele căzute, copacii uscați și fecalele animale. Aceasta este o muncă vitală, pentru că astfel nutrienții sunt reciclați și devin din nou disponibili pentru a fi absorbiți de plante. Și totuși, majoritatea descompunătorilor niciodată nu sunt observați.

Cei pe care îi putem vedea cu ușurință sunt descompunătorii de cadavre. Spre exemplu, muștele detectează cadavrele la câteva minute după moartea acestora și imediat depun o sumedenie de ouă care eclozează în doar câteva ore și își încep viața de larve, grăbindu-se să consume cadavrul până nu ajung alte insecte. Furnicile, bunăoară, cară semințe spre mușuroi, dar uneori le pierd, ceea ce înseamnă că o nouă plantă va crește acolo. Avem și insecte care ne dau mătase, altele miere. În total, serviciile pe care ni le asigură insectele sunt estimate să valoreze cel puțin 57 de miliarde de USD anual, doar în

Hamearis lucina

Morimus funereus.
Foto Alexandru Pintilioaie

SUA, deși aceste numere sunt irelevante căci fără insecte oricum întreaga planetă s-ar înfometa.

În 2015 un grup de entomologiști de la Krefeld Society au anunțat niște date absolut devastatoare. Acești oameni de știință au început încă din anii ’80 să prindă și să studieze insecte din rezervații naturale din Germania. Timp de 17 000 de zile (27 de ani), ei au adunat insecte ce proveneau din 63 de locuri diferite. În total: 53 kg de insecte. Ei au observat că în perioada 1989-2016 biomasa totală de insecte prinse în capcane a scăzut cu 75%. În mijlocul verii, când Europa se află în apogeul cantitativ de insecte, s-a remarcat o scădere și mai drastică, de 82%. În octombrie 2019, un alt grup de entomologi germani au publicat descoperirile lor timp de 10 ani. Studiul arăta că zonele de câmpie o duc foarte rău, pierzând ⅔ din biomasa de artropode. În păduri biomasa a scăzut cu 40%.

Este ceva în neregulă cu Germania, sau acest fenomen este simțit peste tot în lume? Fluturii din Marea Britanie, fiind cele mai studiate insecte din lume, au același declin. Aceștia sunt monitorizați an de an de către cei de la Butterfly Monitoring Scheme. Specialiștii spun că numărul fluturilor găsiți în grădini și la ferme a scăzut cu 46% din 1976 până în 2017. Nu doar în Europa, ci și la nivel global insectele precum muștele, bondarii, greierii, albinele, viespile și multe altele, au o tendință de scădere. Pentru a salva aceste mici ființe trebuie să acționăm urgent, și putem face asta în mai multe moduri: unele mai simple, altele mai dificil de realizat.

❖ În primul rând, este necesar să creștem gradul de conștientizare a societății față de problemele de mediu și să promovăm valori ce sunt într-adevăr utile. Desigur că acest lucru începe de la copiii noștri, prin educarea acestora de la o vârstă foarte fragedă.

❖ De asemenea, ar trebui să înverzim zonele urbane. Imaginați-vă un oraș verde umplut cu copaci, grădini de legume, flori sălbatice și lăculețe în fiecare colț liber - în grădinile noastre, în parcuri, cimitire, margini de drumuri, căi ferate și toate acestea să fie complet lipsite de pesticide.

❖ Organizațiile guvernamentale de conservare ar trebui finanțate corespunzător, iar strategiile și schemele de cercetare ar trebui întocmite pentru a studia tendințele populaționale ale insectelor. Trebuie să îmbunătățim protecția legală a insectelor și habitatelor, căci în multe țări din Europa majoritatea insectelor nu sunt protejate de lege. Insectele rare ar trebui să fie considerate egale păsărilor sau mamiferelor rare. Dacă sunt mici nu înseamnă că nu-s importante.

Deși relativ puține specii de care cunoaștem au dispărut complet, majoritatea speciilor sălbatice sunt amenințate cu dispariția din cauza habitatului redus și expunerii la problemele cauzate de oameni.

Noi, oamenii, nu înțelegem de fapt gravitatea situației și nici nu suntem capabili să prezicem cât de rezistentă este de fapt natura. Dar un lucru putem face: Acționăm acum, ori niciodată.

Articolul original a fost publicat în limba engleză pe site-ul „The Guardian”

Tradus de Mihai GHILAN,
adaptat de Silvia URSUL

Suedia Sverige

Pagină tematică realizată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, cu sprijinul financiar al Suediei.
Opiniile aparțin autorilor și nu neapărat coincid cu poziția donatorului.

Ce-a mai rămas din comoara limbii noastre?

Silvia STRĂTILĂ

Din 1989 și până în prezent se fac 32 de ani de schimbare a dorințelor noastre de a trăi altfel. La cuvântul altfel nu mă gândesc ca la un termen care să consume o metaforă și să atragă atenția, anunțând participarea la un concurs. Cei care au trăit în anii comunismului, mă refer mai ales la tinerii studioși, cu demnitate, cu patriotism în suflet, studenți - intelectuali în devenire -, sau la creierele lipsite de apărarea de a se manifesta în domeniul lor, știu că libertatea era un vis greu să fie realizat. Vinovați că gândeau, unii (fără a fi triați – studenți, savanți, intelectuali de calibru) erau urmăriți, persecutați ca dușmani ai poporului. De fapt, pericolul din ei era că pregătirea lor intelectuală net superioară în comparație cu a șefilor, educația lor de bonton, bunele maniere, respectate la mesele mari sau festive, hainele purtate adesea fără buzunare adânci, erau manifestări firești ale educației și creșterii lor de intectuali care aminteau că bătrâna Europă s-a ridicat pe o cultură înaltă (ne amintim de cultura europeană la trecut). Acești piloni ai umanității, mai precis ai mediului nostru basarabean, pentru care fiecare zi era o revoluție interioară, își manifestau revolta tacit conservând cele două simboluri prin care se mențineau românismul – limba și identitatea românească.

Au trecut trei decenii de când suntem liberi să gândim. Ideile, inițiativele și manifestările noastre de gândire parcă nu mai sunt cenzurate atât de feroce. În acest răstimp, de 30 de ani, s-a format o generație care și-a recăpătat cetățenia română pe hârtie, nu și în propria convingere. Tinerii, născuți după ’89 studiază și vorbesc în limba română, a cărei denumire corectă nu e trecută oficial în constituție din varii principii rușinoase și recalcitrante ale multor guvernanți, care și-au aerisit poalele cât au fost la putere. Inițiativa Curții Constituționale din 2017, care a dat aviz pozitiv unui proiect de amendare a Legii Supreme în vederea schimbării denumirii limbii oficiale – din „moldovenească”, în română este că noi rămânem încremeniți în proiecte, vorba scriitorului Gabriel Liiceanu. Mulți dintre foștii conducători care mai au tupeul să apară pe la ecranele TV, își declară ostentativ impotența că au vrut, dar nu au putut să schimbe denumirea limbii noastre, așa încât dulcea limbă, de pe teritoriul R. Moldova să poarte haina frumoasă latinească de LIMBA ROMÂNĂ. Pe 31 august al fiecărui an din 1990 sărbătorim Ziua Limbii Române fără convingerea din perspectiva funcțiilor de la guvernare că educația lingvistică la noi este o prioritate a educației fiecărui cetățean – de la vlădică la opincă.

Astazi, puțini dintre cetățenii noștri – fie rege, fie om de rând –mai ia atitudine, se revoltă că Articolul 13 din Constituția RM trebuie să fie corectat. Obosiți și lehămetiți, mai nou – pandemici și sensibili la virusul nou și ucigaș al imunității morale, intelectualii (din care nu mă exclud), cu precădere specialiștii apropiați domeniului, nu mai sunt vocali să-și exprime indignarea că numele limbii române nu este scris corect oficial în legislația statului. Profesorii de română, scriitorii, oamenii cu o cultură lingvistică proprie, în semn de respect și resemnați în fața neputinței de a interveni în ideologia timpului politic corect, își onorează profesia și vorbesc frumos limba română. Un exemplu, demn de menționat ni l-a oferit scriitorul Vladimir Beșleagă, care a venit recent la Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” unde „s-a afișat cu un poster, pe care scrie „Art. 13 // 31 aug. 2021 Parlamentul RM votează Limba Română”, anunțau colaboratorii muzeului. Poetul și scriitorul V. Beșleagă, un model de românism în secolul XXI, când globalizarea îl resetează și pe basarabean în marea familie a lumii, fără să intereseze pe cineva că are multe restanțe la școală, le sugerează deputaților din actualul Parlament să voteze pentru limba română, drept recunoașterea identității lingvistice moldo-române în teritoriul din stânga Prutului. Atitudinea lui Vladimir Beșleagă este un exemplu pentru toți. Nu este nici curaj, nici dorința de a aduna like-uri sau de a impresiona cu acest gest. Vladimir Beșleagă este o conștiință civică, în cazul dat o conștiință românească de care avem nevoie mai ales în aceste vremuri tulburi. „Placatul, lucrat cu propria mână” este intenția sa de o viață, ca să lase urmașilor moștenire dorința și convingerea că pentru limba română trebuie să lupți, dacă este nedreptățită. El este un exemplu de pater familiae când a venit, la sfârșitul lunii august, la Muzeul de Literatură „M. Kogălniceanu” (director Maria Șleahtițchi), „clocotind de energie și pregătit să se asigure de susținerea colectivului”.

Vladimir Beșleagă și puținii oameni de cultură care au fost și mai sunt puternici, valorizând și păstrând națiunea română, care mai luptă pentru comoara limbii române, ne îndeamnă ca „limba vechilor cazanii” să fie vorbită și însușită de toți – tineri, dar, în primul rând, de politicieni (un fenomen absurd marca RM).

Maxima lunii

Vivat, crescat, floreat!

(lat. „Trăiască, crească, înflorească!”)

urare folosită în mediul universitar și la reuniuni academice.

Elevii nu-și mai aleg modelele din rândul profesorilor

ci de pe instagram sau cele promovate de televiziuni

În fotografiile de epocă, imaginea intelectualului se desprinde din cadru. Într-o ținută vestimentară clasică, cu o privire sobră din care vei citi cuprinsul unei culturi va străluci figura meditativă a unui profesor, care nu și-a pierdut prea mult din înfățișarea de altădată. Mai mulți profesori, păstori demni și stăpâni buni în domeniul educației, au binevoit să își exprime opinia, pentru a medita împreună (părinți și copii, oameni din alt domeniu, dar conștienți că o școală bună salvează omenirea de la orice declin) la două aspecte privind statutul profesorului, dar și cel al elevului.

1. Imaginea profesorului în perioada postbelică s-a asociat cu cea a unui domn sobru, cu verticalitate, cu o pregătire uriașă. Respectul lui în societate, dar și remunerarea din partea statului îl determina să se ridice la statutul de intelectual pe care se sprijinea încrederea celor din jur. Are astăzi profesorul acest statut?

2. Prima cerință ca școala să fie o instituție de cultură și educație este ca profesorul să fie un model în toate. Nu exagerăm, dar nici nu ne închipuim că acest model nu mai poate fi. Nu cumva îi cerem prea mult profesorului și uităm că tinerii de azi nu mai sunt cei de altădată: studioși, educați de familie și conștienți că intelectul va salva lumea?

Prof. Viorica Ignatiuc, s. Chișcăreni, r. Sângerei

1. Profesorii mei din Școala Medie Chișcăreni, raionul Sângerei, reprezintă imaginea perfectă a acelei pleiade de intelectuali, școliți în perioada postbelică. Exigenți, perseverenți, disciplinați, profesioniști cu majusculă. Toți provin din mediul rural, au cunoscut greutățile vieții de la țară și aceasta i-a motivat să muncească peste puterile lor ca să răzbată spre lumină. Consătenii apreciau efortul enorm al acestor copii de țăran, care au crescut, cunoscând greutățile. În trecut, era un act de eroism și de admirație să obții un loc la facultate. Acești fii ai satului, întorcându-se acasă de la studii, își înțelegeau profund menirea – să fie modele și să modeleze destine. Consătenii își scoteau căciula în fața acestor Eroi ai Timpului.

2. Școala este Templul în care întunericul se destramă. În acest templu, prima vioară, prim dirijorul și cel care colorează universul din jurul copilului este profesorul. De el, de profesor, depinde cum și cât de sus va urca elevul spre înălțimile cunoașterii. Consider că oricare ar fi timpurile și împrejurările, profesorul a fost, este și va putea rămâne mereu un model pentru discipolii săi. Simion Mehedinți spunea: „Nu legea, nu cartea, nu regulamentul ori ministrul face cartea, ci profesorul de la catedră, care, dacă este un dascăl adevărat, pentru copii devine centrul universului, izvor de lumină, de frumusețe și armonie”

Constantin Tcaci, LT „V. Alecsandri”, Chișinău

1. Imaginea profesorului, ca și a oricărui intelectual, nu doar din perioada postbelică, dar și din cea antebelică, interbelică, emana respect, verticalitate, inteligență și sobrietate. Dorința de a păstra acest nivel înalt nu se baza atât pe considerente de remunerare, cât pe cele morale, un soi de datorie morală și civică, se simțeau ca purtătorii unei misiuni înalte în societate, ca emanatori de cunoștințe și respectiva misiune o transformau în scopul vieții. În prezent, odată cu nihilismul ce a cuprins societatea și mințile, omenirea și-a pierdut scopurile, valorile, „cerul și pământul”. Oamenii nu mai rezonează cu valorile și scopurile din trecut, dar altele noi în locul acestora încă nu și-au instalat, aflându-se într-o degringoladă totală.

2. Marea problemă a educației contemporane ține de calitățile și capacitățile acelor tineri care în prezent aleg facultățile pedagogice și care ulterior activează în școli. De cele mai multe ori, respectivii nu se bucură de mari reușite academice, fiind parte componentă a acelei mulțimi căreia îi lipsește dorința de studiu și educația de familie temeinică, inclusiv din cauza migrației. Respectiv, ei se află pe aceeași undă cu viitori educabili, în tandem alcătuind acea mișcare de erodare generală a sistemului educațional. Din fericire, printre aceștia se mai găsesc excepții, dar care, de cele mai multe ori, cedează în scurt timp și renunță la activitatea pedagogică.

Gabriela Alef Machidon, Liceul „V. Slăvescu”, Ploiești

Profesorul își câștigă încrederea elevilor prin cunoaștere și dăruire. El reprezintă de cele mai multe ori idealul elevului în ziua de astăzi. Copiii învață sau nu datorită respectului câștigat de profesor în fața lor. Dar profesorul nu va fi remunerat niciodată de către stat la valoarea lui și la nivelul cunoașterii sale. Profesorului de la noi i se cere un maldăr de acte de completat. El nu mai are timp să își parcurgă materia. Cu atât mai puțin are timp să interacționeze cu elevii în probleme diferite de cele de la materia pe care o predă. De fapt, i se cere să fie mic Dumnezeu. El trebuie să fie om de știință, pedagog, consilier într-o singură persoană. Este foarte greu, dar nu imposibil pentru unii dintre noi. Și acela, care ajunge să își multiplice aptitudinile, nu o face pentru a fi remunerat, o face pentru a fi exemplu pentru generația tânără și, în primul rând, pentru hrana sufletului său.

Veronica Levința, CESPA, Bălți

1. Statutul profesorului poate fi definit din perspectivă socială și pedagogică. Din perspectivă socială statutul profesorului este legitimat la nivel de politică a educației în cadrul unor documente oficiale. Din perspectivă pedagogică, statutul profesorului este conturat la nivelul structurii de funcționare a educației/instruirii, în calitate de subiect inițiator al activității și de emițător al unui tip de mesaj special, bazat pe corelația optimă dintre informare și formare. Astăzi bietul profesor nu mai are statutul sau imaginea profesorului care venea din perioada postbelică, asociat cu cea a unui domn sobru, cu verticalitate, cu o pregătire uriașă.

2. Ambiția de a influența viața elevilor presupune un proces reflexiv critic continuu. Astfel de profesori urmăresc să-și optimizeze constant strategiile de predare. Mulți profesori își doresc să fie vectorii schimbării pentru elevii lor, ajutându-i să-și găsească locul în viață și să se pregătească pentru un viitor în continuă schimbare. Cu regret, se uită că tinerii de azi nu mai sunt cei de altădată: studioși, educați de familie și conștienți că intelectul va salva lumea!

Petronela Toma, LT „Tudor Vianu”, Giurgiu

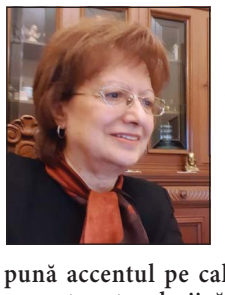

1. Din punctul meu de vedere un profesor bun trebuie să aibă următoarele calități: dragoste autentică, pasiune pentru materia pe care o predă. Trebuie să pună accentul pe calitate, simpatie și respect pentru elevii săi, rigoare bine temperată, cultură generală, orizonturi largi de cunoaștere, limbaj limpede, atrăgător, cu simț al umorului, autoritate personală, dar dublată de cordialitate. Orele pe care le susține să fie un spațiu al dialogului, al comunicării, să fie sobru, dar și sufletist, bun, omenos, să impună respect și admirație. Rar se mai întâlnesc în ziua de astăzi profesori care să conștientizeze faptul că educația stă la baza unei națiuni.

2. Să nu uităm că un sfert din reușita socială și școlară a elevilor se datorează părinților, dar în zilele noastre familia este o instituție în criză. În multe familii, părinții sunt plecați sau mult prea ocupați pentru a se dedica educației copilului lor. S-a diminuat implicarea familiei în educația copiilor. Mass-media promovează false modele, iar copiii petrec în fața calculatorului circa 23 de ore pe săptămână. Ei nu-și aleg modelele din rândul profesorilor, ci din rândul acelora promovate pe Instagram sau de televiziuni.

Monica Coțofan, Colegiul Național „V. Alecsandri”, Iași

1. Profesorul se pregătește necontenit, o face de cele mai multe ori individual, dar ar trebui să existe programe asumate de stat de formare inițială și continuă autentică. Fără această necontenită construcție de sine, verticalitatea profesională are de suferit. Cât despre plata profesorilor, e discutabil, dar nu aș pune-o în legătură cu respectul public față de cei de la catedră. Și profesorii foarte buni, și cei foarte slabi sunt plătiți la fel. Profesia nu mai este valorizată astăzi ca în trecut, dar profesorul adevărat se bucură de prețuirea elevilor săi și asta îl răsplătește mai mult, uneori, decât banii. Un profesor, indiferent de disciplina predată, rămâne un eventual meseriaș, dacă nu e permanent deschis spre cultură, spre artă, spre cunoaștere, pentru a călăuzi pe aceste drumuri și pe cei mai tineri.

2. Tinerii de azi îmbrăcați în blugi au aceeași curiozitate vie ca și cei în costum, de acum un secol, au energia marilor transformări, entuziasmul vârstei, dar mult mai multe oportunități.

Aliona Zbanțu-Covalciuc, Gimnaziul Țiplești, r. Sângerei

1. În perioada postbelică profesorul era o persoană respectată în societate, cu aură mitică, aș spune chiar o ipostază pământeană a lui Zeus. Astăzi, datorită dezvoltării tehnologiilor, s-a schimbat paradigma societății noastre. Din păcate, profesorul nu mai este divinizat, ci este văzut ca toți ceilalți.

2. Nu cred că există un model al unui profesor, un profesor trebuie să fie cu stil, e vorba de unicitate personală, branding profesional, flexibilitate, autenticitate, diplomație, persuasivitate și alte atuuri pe care un profesor trebuie să le posede, să fie eficient, să știe să citească oameni, plus cunoștințe în domeniul de specialitate. Nu cred că astăzi a fi un profesor cu stil este dificil și nu poate pătrunde în inimile copiilor, totul depinde de alegerea fiecărui profesor, să fie în ritm cu schimbarea.

Pagină realizată de Silvia STRĂTILĂ

- 50 DE ANI

Rezervația „Codrii” a fost înființată la 27 septembrie 1971, cu scopul de a proteja landșaftul silvic tipic din partea centrală a Moldovei, pe o suprafață de 2740 ha, inclusiv cu o zonă strict protejată de 723 ha. În prezent, teritoriul rezervației constituie 5172,2 ha, inclusiv o zonă de protecție de până la 1,5 km lățime.

Achitat din sursele Rezervației „Codrii”

Laborator viu pentru toți cercetătorii din republică

Conform regulamentului, cercetările științifice în acest spațiu natural au fost puse pe seama instituțiilor de profil ale Academiei de Științe a Moldovei, astfel, rezervația servind drept laborator viu pentru toți cercetătorii din republică. În perioada 1972-1975 cercetările științifice au fost efectuate în baza unui program complex. Ca rezultat, au fost evidențiate principalele elemente de landșaft, s-a efectuat descrierea solurilor rezervației, au fost înfăptuite cercetări hidrometeorologice, s-a stabilit componența de specii a lumii vegetale și animale. Rezultatele științifice au fost incluse în prima ediție a Analelor Naturii.

Pentru studierea în continuare a proceselor naturale care aveau loc sub influența regimului de rezervație, a apărut necesitatea unei inventarieri a tuturor componenților biotici și abiotici din rezervație. În acest scop, a fost efectuată prima inventariere a florei de către colaboratorii Laboratorului de Floră și Geobotanică a Grădinii Botanice a AȘM – Tatiana Gheideman, Ștefan Manic, Lidia Nicolaeva, Gheorghe Simonov. În baza materialului botanic colectat, studierii literaturii și colecției de herbar, în anul 1980 a fost editată monografia „Конспект флоры заповедника „Кодры”, în care sunt înregistrate 91 specii de fungi, 69 specii de briofite, 6 specii de ecvizetofite, 4 specii de polipodiofite și 765 specii de magnoliofite.

Au fost inițiate și cercetări faunistice, în urma cărora s-au înregistrat 529 specii de nevertebrate, 7 specii de pești, 7 specii de amfibii, 6 specii de reptile, 54 specii de păsări și 27 specii de mamifere.

A fost efectuată inventarierea mai multor grupe sistematice ale faunei. Rezultatele au văzut lumina tiparului în monografia „Природа заповедника „Кодры”” (1984), în care se indică prezența a 46 specii de mamifere, 136 specii de păsări, 9 specii de amfibii, 7 specii de reptile, 88 specii de afide, 76 specii de psilide, 43 specii de furnici și 11 specii de căpușe.

Concomitent cu cercetările științifice se fortifică și baza materială a rezervației. În anii 1983-1985 a fost construit blocul administrativ al rezervației și au fost amenajate laboratoare și o bibliotecă care în prezent deține peste 10 mii de exemplare de cărți de literatură științifică.

În această perioadă a fost pusă și baza Muzeului Naturii, care în anul 2004 obține statut de Muzeu Național. În ultimii ani s-a efectuat renovarea sălilor din cadrul muzeului și s-a completat cu mostre ale unor specii de mamifere, care au reapărut în fauna rezervației. În prezent muzeul dispune de peste 500 de exponate: mamifere, păsări, amfibii, reptile și insecte. Acesta este vizitat anual de circa 3000 de turiști, atât din republică, cât și de peste hotare.

Secția de Biologie și Chimie a AȘM a aprobat pentru anii 1986-1990 programul complex al cercetărilor științifice cu tema „Studierea biocenozei, dinamica și particularitățile de formare a ei în condițiile regimului de rezervație”, executori fiind cercetătorii rezervației și ai instituțiilor de profil, responsabil – dr. Lidia Nicolaeva. În cadrul acestui program Nina Gavrilenco a studiat starea asociațiilor de plante rare, dr. Ștefan Manic – componența floristică a afiloforalelor din rezervație, dr. Pavel Pânzaru – dinamica sezonieră a dezvoltării fitocenozelor și starea contemporană a florei și vegetației. Cercetătorii Universității de Stat din Moldova I. Malicova și G. Șabanova, conform programului aprobat, au cercetat învelișul ierbos a șase terenuri experimentale, situate pe pante cu expoziție diversă în comunitățile silvice.

Cercetări ample desfășoară Institutul de Zoologie al Academiei de Științe, rozătoarele din rezervație fiind studiate de cercetătorii Mina Lozan, Andrei Munteanu, Anatol Savin și colaboratorul Institutului de Cercetări Științifice pentru Biologie din Sanct-Petersburg, S. Țareov. Dinamica efectivului și legăturilor trofice ale păsărilor din rezervație a fost studiată de I. Ganea, I. Averin, M. Litvac, A. Racul, L. Buciuceanu, N. Zubcov, T. Curganova, G. Gusan, T. Glavan și V. Cârlig. Reptilele și amfibienii au fost studiați de A. Racul, T. Cozari, T. Curganova, L. Buciuceanu, V. Cârlig, T. Cârlig.

A treia inventariere a faunei a fost efectuată în această perioadă de Petru Cegorca și Victor Gavrilenco și incluse în materialul informativ „Флора и фауна заповедников СССР”. Ca rezultat al inventarierii au fost înregistrate 45 de specii de mamifere, 151 specii de păsări, 8 specii de reptile, 10 specii de amfibii și 10 specii de pești.

Un parc dendrologic pe 7 ha

În decursul anilor 1992-1995 Chirtoacă V., Pânzaru P., Istrati A. și Sturza N. au efectuat inventarierea parcelară a speciilor de plante vasculare, la fel și cartarea speciilor de plante rare din rezervație. Ca rezultat al cercetărilor efectuate au fost evidențiate noi specii de plante pentru teritoriul Rezervației „Codrii”.

Paralel cu studiul floristic, colaboratorii Grădinii Botanice, Gheorghe Postolache, Vasile Hadârcă, Petru Cuza au efectuat studii fitocenotice în ecosistemele silvice prin amenajarea unei rețele de terenuri experimentale. Ca rezultat al investigațiilor efectuate au fost stabilite tipurile de pădure și ponderea acestora în suprafața rezervației.

În această perioadă un studiu amplu s-a efectuat asupra micromicetelor din rezervație. Cercetările au fost efectuate de dr. G. Negrean, cercetător al Institutului de Biologie din București.

Începând cu anul 1995 a fost reorganizat teritoriul sediului central, iar pe o suprafață de 7 ha a fost creat un parc dendrologic, în care au fost plantate circa 150 de specii și forme de arbori și arbuști.

Cercetările faunei și complexelor faunistice au fost direcționate mai mult spre studierea speciilor rare. Astfel de studii au efectuat colaboratorii Institutului de Zoologie al AȘM Valeriu Derjanschi, Zaharia Niculiseanu, Anatol Poiras, Ludmila Culicova, Vasile Ostaficiuc, Alexei Andreev, V. Stratan, I. Șandra și I. Chiriac.

Studii în structura și răspândirea spațială a parazitofaunei, la cele mai răspândite specii de animale din rezervație, au efectuat cercetătorii D. Erhan, I. Castraveț, M. Luncașu, Iu. Conovalov.

Pe parcursul anilor Rezervația „Codrii” a colaborat cu specialiști de înaltă calificare din România, Cehia, Franța și Federația Rusă. În baza acestor colaborări specialiștii rezervației au participat activ la multe conferințe științifice și simpozioane.

În anul 2006 a fost editată o lucrare de sinteză a florei si faunei din rezervație „Diversitatea biologică a Rezervației „Codrii”, (S.Manic, Negru, I.Cozari, ș.a.). De asemenea, a fost publicată broșura „Rezervația Codrii” (2006) în limbile română și engleză.

Cu lupa asupra biodiversităţii în Zona Codrilor Centrali

Pe parcursul activității, Rezervația a organizat patru simpozioane internaționale cu editarea a patru culegeri de lucrări științifice. Rezultatele cercetărilor științifice obținute în decursul a mai mulți ani au fost incluse în lucrarea „Conspectul diversității biologice a Rezervației „Codrii””.

Rezultatele cercetărilor pedologice de pe teritoriul rezervației au fost editate în lucrarea „Solurile Rezervației „Codrii”” (A. Ursu, E. Barcari), unde sunt caracterizate unitățile majore ale învelișului de sol – tipurile și subtipurile zonale (brune și cenușii) și intrazonale (litomorfe și dinamomorfe).

Despre amploarea cercetărilor efectuate în rezervație denotă și cele 9 teze de doctorat, susținute în baza rezultatelor cercetărilor realizate în acest teritoriu: Nina Gavrilenco (Chișinău, 1994), Gheorghe Manic (Chișinău, 1998), Veaceslav Cârlig (Chișinău, 2000), Ecaterina Barcari (Chișinău, 2001), Viorica Coadă (Iași, 2001), Tatiana Cârlig (Chișinău, 2002), Tudor Glavan (Iași, 2003), Valeriu Caisân (Chișinău, 2007), Natalia Jardan (Chișinău, 2015) și o teză de doctor habilitat – Gheorghe Manic (Chișinău, 2011).

În perioada anilor 2008-2011 au fost amenajate Atelierele de Botanică și Zoologie pentru petrecerea întrunirilor, conferințelor științifice, lucrărilor practice cu elevi, studenți și masteranzi. Datorită colaborării cu Fondul Ecologic Național, în anul 2014 a fost finanțat proiectul „Crearea unui centru științifico-practic de studiu al biodiversității în Zona Codrilor Centrali”, în cadrul căruia s-a procurat utilaj pentru laboratoare în scopul îmbunătățirii procesului de cercetare.

Începând cu 1975, fără întrerupere, sunt editate „Analele Naturii”, întocmite de colaboratorii științifici ai rezervației, care includ date privind starea vremii, schimbările din componența florei și faunei, dinamica sezonieră a comunităților vegetale, fructificarea și productivitatea de semințe la plantele lemnoase, fructificarea macromicetelor, înregistrarea fenomenelor neobișnuite din viața plantelor și fitocenozelor.

În perioada anilor 2000-2011 a fost efectuată inventarierea pteromalidelor din rezervație de către Gh. Manic, rezultatele fiind publicate în monografia „Diversitatea și ecologia pteromalidelor din Republica Moldova”.

La cercetarea insectelor din ariile protejate ale rețelei ecologice naționale și rolul lor în asigurarea biodiversității și protecției rezervației în ultimul deceniu și-au adus aportul cercetătorii: Alexei Andreev, Elena Baban, Galina Bușmachiu, Livia Calestru, Grigore Cilipic, Ludmila Culicova, Valeriu Derjanschi, Gheorghe Manic, Zaharia Neculiseanu, Vasile Ostaficiuc, Anton Poiras, Veniamin Stratan, Boris Vereșciaghin.

Uspenscaia și colaboratorii Centrului de Biologie Generală și Moleculară au studiat particularitățile formării și funcționării focarelor urbane de zooantroponoze și semnificația lor epidemiologică.

Inventarierea faunei de mamifere, reptile și amfibieni din zona strict protejată a rezervației a fost efectuată de Nistreanu V., Larion A., Postolache V. în anul 2013.

În perioada anilor 2008-2015 subsemnata a efectuat inventarierea plantelor vasculare și a stabilit compoziția florei actuale pe tipuri de vegetație.

Studii privind însușirile fizico-chimice ale solurilor din rezervație au fost realizate de acad. Andrei Ursu și dr. hab. Ion Marcov.

În decursul anilor 2016-2018 colaboratorii laboratorului Ecosistemelor Naturale și Antropizate al Institutului de Geografie și Ecologie al AȘM, condus de A. Tărâță, au realizat evaluarea impactului antropic asupra cvercineelor din Codrii Centrali.

D. Erhan, E. Gherasim au studiat diversitatea faunei helmintice a amfibienilor din complexul *Pelophylax esculenta* din Rezervația „Codrii”.

Colaboratorii Laboratorului Climatologie și Riscuri de Mediu și grupul de cercetare Ecobiochimie Silvică ai Institutului de Ecologie și Geografie – Nedealcov M., Donica A., Grigoraș N. au studiat impactul aridizării climei asupra ecosistemelor silvice și repartiția spațială a indicelui de ariditate forestier.

Studiul biodiversității din zona strict protejată a rezervației a fost realizat de colaboratorii Secției știință a rezervației. Inventarierea arboretelor din această zonă a fost efectuată de cercetătorii Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice (2013), care a avut scop stabilirea monitoringului asupra arboretelor din zona strict protejată.

Pe parcursul anilor 2013-2018 colectivul Secției știință a efectuat cercetări asupra influenței factorilor biotici și abiotici asupra fructificării cvercineelor din cadrul rezervației, rezultatele fiind incluse în lucrarea „Fructificarea cvercineelor din Rezervația „Codrii”” (Barcari E., Jardan N., Manic Gh., 2020).

Evaluarea stării actuale a fitocenozelor din pajiștile și pădurile de fag ale Rezervației „Codrii” este realizată de colaboratorul Grădinii Botanice – Pavel Pânzaru, ca rezultat au fost înregistrate 2 asociații noi pentru Republica Moldova.

În anul 2020, cu susținerea Fondului Ecologic Național, pe teritoriul rezervației a fost creat un scuar ce poartă numele lui Alexei Palancean, doctor habilitat, inginer în silvicultură. Acest scuar se întinde pe o suprafață de 0,7 ha, în care au fost plantați peste 60 de specii de plante decorative.

Conceptul de conservare a diversității floristice și faunistice din cadrul rezervației este promovat prin intermediul seminarelor, meselor rotunde, orelor ecologice, excursiilor la Muzeul Naturii și pe traseul turistic, deopotrivă și prin difuzarea informației privind conservarea și protecția florei și faunei la diverse posturi de radio și televiziune.

Concomitent cu realizările înregistrate, rezervația se confruntă cu unele probleme, cum ar fi nerespectarea prevederilor Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat privind statutul rezervației și mecanismul de finanțare.

Cert e că Rezervația „Codrii” dispune de ecosisteme silvice cu un bogat genofond natural, bază materială și intelectuală și ar putea servi drept nucleu al unui viitor parc național.

Natalia JARDAN, dr. în științe

Vetrele noastre strămoșești

Vorniceni

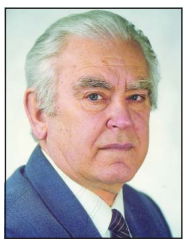

prof. Anatol EREMIA

Sat, reședință de comună în raionul Strășeni. Este situat la nord-vest de orașul Strășeni, pe valea râului Bucovăț, afluent de dreapta al Bâcului. Atestat documentar în anul 1420. Coordonate geografice: 47°09'18"N, 28°25'27"E. Altitudinea localității față de nivelul mării – 108 m. Suprafața satului – 2, 50 km², cu perimetrul de 8, 61 km. Gospodării individuale – 1528 (2004). Populația – 5220 loc. (2004), 4067 loc. (2014). Structura etnică (2004): 97, 93 % români, 0, 73 % ucraineni, 0, 22 % ruși, 0, 17% bulgari ș.a. Biserica *Sfinții Apostoli Petru* și *Pavel* (1904). Distanțe: 18 km până la Strășeni, 42 km până la Chișinău. Stație de cale ferată la Bucovăț (6 km) și Chișinău (44 km).

Mențiuni documentare. Hrisoavele domnești atestă mai multe sate vechi cu acest nume: *Vorniceni,* sat pe Bucovăț, dăruit lui Vană vornic; *Vorniceni,* sat în ținutul Suceava (sec. XV); *Vorniceni,* sat lângă Ciurilești, jud. Vaslui; *Vorniceni,* selište pe Cubolta, lângă Albotenii din ținutul Soroca, întărită soției lui Albotă mare vornic; *Vorniceni,* sat pe Lăpușna, lângă satul Negrea de astăzi (rn. Hâncești); *Vorniceni,* sat sub Dumbrava Înaltă, jud. Botoșani, întărit fiilor lui Ivan vornic (sec. XVI); *Vorniceni,* sat pe Prut în ținutul Vaslui; *Vorniceni,* sat în ținutul Hotin, dăruit de domn lui Andrei, logofăt și pârcălab de Neamț (sec. XVII-XVIII) ș.a. Vornicenii de pe Bucovăț este, deci, unul dintre cele mai vechi sate din Moldova, aparținând cândva vornicului Vană (Oană).

În documentul de primă atestare documentară a satului, din 25 aprilie 1420, emis de cancelaria domnitorului Alexandru cel Bun, se menționează: ***„Din mila lui Dumnezeu, noi, Alexandru voievod, domn al Țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că această adevarată slugă a noastră și credincios boier, pan Oană vornic, a slujit mai înainte sfântrăposaților noștri înaintași cu dreaptă și credincioasă slujbă, iar astăzi ne slujește nouă cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat în țara noastră, în Moldova, satele anume Corneștii și Miclăușenii și Lozova și Săcărenii și Vornicenii și Dumeștii și Țigăneștii și Lavreștii și Sadova și Homicești. Toate acestea să-i fie de la noi uric, cu tot venitul lor, lui și copiilor lui, și nepoților lui, și strănepoților lui, și răstrănepoților lui și întregului lui neam, cine se va alege cel mai apropiat, neclinit niciodată, în vecii vecilor”.***

Prin actul de danie din 1560, Alexandru Lăpușneanu donează părți din moșia Vornicenilor mănăstirii Căpriana. Întru sporirea avuției acestei mănăstiri, în 1604, a făcut donații de pământuri și domnitorul Simion Movilă. Sunt și alte pagini din istoria veche a localității.

Bogate în informații sunt sursele documentare din sec. XVIII-XIX. Conform catagrafiei din anii 1772-1774, în satul Vorniceni din ținutul Orhei, acolul Bucovățului, erau 35 de case cu 35 capi de familie, dintre care 29 sunt arătați drept scutiți (de plata birurilor) ai mănăstirii Căpriana. Toți aceștia sunt înregistrați cu numele pe care le purtau atunci: Ichim fiul lui Grigori, Ioniță a Truhinii, Gheorghe Matei, Andronic Nani, Leonte a Cununii, Vasile Cursăi, Vasile blănar, Mihălache fiul lui Toader, Grigore fratele lui Toader, Constantin vier, Mihăilă fiul lui Grigore, Ștefan Țurcanu, Irimie fiul lui Andreiu, Vasile Lățescu, Gavril butnar, Simion Andrei, Sandu Luchian, Iftode butnar, Hariton cobzar, Ioniță Drăgan, Arhire a Ursoaiei, Ion Andrei, Prohir al pușcașului, Onofrei butnar, Ichim Mitul, Ion Stan ș.a.

Onomastica. Denumirea localității reprezintă la origine derivatul cu suf. *-eni* al vechiului termen românesc *vornic, vornicenii* însemnând inițial „oameni trăitori pe moșia (în satul) vornicului”. În cazul nostru acest vornic a fost Oană vornic, care a beneficiat de donația lui Alexandru cel Bun în 1420. Pe vremuri vornicul era mare dregător în sfatul domnesc, cu atribuții militare și judecătorești. În calitatea sa de conducător al curții domnești, vornicul comanda oastea în timp de război, în lipsa domnitorului. În documentele vechi termenul și respectiv toponimul apar notate cu formele *dvornic* și *Dvorniceni,* acestea reproducând etimonul slavon *dvor* „curte”, avându-se în vedere „curtea domnească”.

Numele comun al locuitorilor: *vornicenean, vorniceneană (vorniceneancă); vorniceneni, vornicenene (vornicenence).* Nume de locuri din hotarul satului: *Chetrăria, Coasta Luncii, Curăturile, Dealul Beșlicului, Dealul Lozovei, Dealul Odăilor, Dumbrava, Dumenii, Fundătura, Gura Văii, Hârtoapele, Huțuleuca, Lunca, Măgura, Podișul Țigăncii, Poiana Păunului, Ratoșul, Rupturile, Târnăjocul, Țiganca, Valea Bâcului, Valea Luncii, Valea Lușeni, Voloaca.*

Personalități. **Vasile Costin** (1894-1971), fost primar în perioada interbelică, persecutat de NKVD, judecat și condamnat la 10 ani de muncă la minele de cărbune din Rusia. **Constantin Balaur,** învățător în perioada interbelică, fondator al școlii primare din sat, care și azi îi poartă numele. A fost arestat, torturat și ucis de NKVD-iști în 1941. Este înmormântat în cimitirul satului Vorniceni. **Gheorghe Gavriliță,** preot, teolog, cu studii la Iași, persecutat de NKVD. După anii '90, când s-a redeschis biserica din sat *Sfinții Apostoli Petru și Pavel*, a revenit în parohia Vorniceni. Din satul vecin Lozova, cu tradiții familiale în Vorniceni, este **Nestor Vornicescu** (1927-2000), teolog, doctor în teologie, membru de onoare al Academiei Române. Studii la Seminarul monahal superior al Mănăstirii Neamț și Institutul Teologic din București, cursuri de doctorat în teologie la același institut și cursuri postuniversitare la Bossey și Geneva din Elveția. Activitatea bisericească: preot la catedrala episcopală din Iași, stareț al Mănăstirii „Sf. Ioan cel Nou” de la Suceava, episcop-vicar la Craiova, stareț al Mănăstirii Neamț, mitropolit al Olteniei. Autor a numeroase cărți, articole și studii pe teme istorice și ecumenice. A susținut și desfășurat acțiuni filantropice în cadrul eparhiei. **Alexandru Cosmescu** (1922-1989), dramaturg, poet, prozator, scriitor, traducător și ziarist, membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. **Ion Grosu** (n. 1923), viticultor, Erou al Muncii Socialiste. **Vasile Marin** (1942-2012), interpret de muzică populară, solist în orchestrele și ansamblurile de muzică populară „Mugurel”, „Ciocârlia”, „Fluieraș”. Artist al poporului din Republica Moldova. **Vasile Rusu** (1948 – 2020), savant, chimist, doctor habilitat în științe. **Valentina Butnaru** (n. 1958), publicist, președintele Societății „Limba noastră cea română”, Cetățean de onoare al comunei Vorniceni. **Sava Costin** (n. 1961), medic cardiolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, stabilit în Germania, în 2008 desemnat Savantul anului în Germania, fiind trecut în lista candidaților pentru decernarea Premiului „Nobel”. **Chiril Draganiuc** (1931-2004), medic, om de stat, doctor habilitat în științe medicale, devenit medic-șef al Sanatoriului republican „Vorniceni”, ulterior director al Institutului de Ftiziopneumologie și Ministrul Sănătății al RSSM.

În centrul satului Vorniceni

Dincolo de zid

Ruga lor are întâietate

Doina DABIJA

Omului nostru îi este teamă că dincolo - nu există nimic, dar și că ceva, totuși, există. Iar unii cred sau înfăptuiesc binele, numai din frica să nu ajungă în iad.

Copiii noștri, însă, nu cunosc acest sentiment, pentru că inima lor este una curată. Și spre deosebire de noi, adulții, ei nu se îndoiesc de existența Celui de Sus, dar îl consideră un prieten apropiat, căruia îi pot cere și mărturisi aproape orice.

De aceea, sunt convinsă că pe alocuri Domnul, nu doar că le împlinește cererea lor, dar și zâmbește când îi aude: „Doamne, părinții mei mă vor întotdeauna cuminte. Dacă Tu vrei să le împlinești această dorință, atunci facă-se voia Ta! Iar dacă nu, atunci să știi că eu nu mă supăr, dacă mă lași așa cum sunt!” sau „Doamne, îți mulțumesc pentru surioara pe care mi-ai dăruit-o, dar eu ți-am cerut o bicicletă nouă și nu o surioară urâtă!”

Dar și un bunic, fiind convins că rugăciunea unui copil ajunge mai repede la Dumnezeu, își roagă nepotul:

- Nepoate, am febră foarte mare și nu știu când mă voi face bine. Roagă-te tu pentru mine!

Iar nepoțelul, nu s-a lăsat rugat de două ori. Și-a pus mâna pe fruntea bătrânului și simțind cât este de fierbinte, a început să-ngâne:

- Doamne, fă-l, te rog, pe bunicul meu rece!

Și chiar dacă băiatul nu s-a exprimat tocmai corect, sunt convinsă că Divinitatea i-a auzit rugăciunea, pentru că aceasta a fost rostită cu sinceritate și intenție bună.

Un alt nepot vrând și el să-și ajute bunica bolnavă, a sunat la Urgență. Iar femeia de la celălalt capăt al firului, când a auzit câți ani are femeia, i-a zis copilului:

- La vârsta pe care o are bunica ta, salvarea nu mai are ce să-i facă! Și i-a închis. Însă copilul, nu s-a lăsat intimidat și a mai sunat o dată:

- Alo, vă rog frumos, veniți cât mai urgent, bunica mea moare!

- Dar, câți ani are pacienta?, a întrebat o altă voce.

Și de frică să nu i se dea același răspuns de mai înainte, băiatul i-a zis:

- E tânără de tot, doamnă! Foarte tânără! Abia a împlinit 18 ani!

Răspunsul lui i-a salvat atunci viața bunicii.

Iată că, iubirea din inima copiilor e nemărginită. De aceea, și rugăciunea rostită de ei are întâietate, pentru că e sinceră. Și noi, care am rămas repetenți la acest capitol, ar trebui să-i luăm de mână din ce în ce mai des și să învățăm de la ei – simplitatea.

Eugen Statnic. Înstrăinarea Basarabiei

Recent a văzut lumina tiparului **ediția a doua, revăzută și completată,** a monografiei **„Înstrăinarea Basarabiei”,** semnată de distinsul om de știință, patriotul și mecena Eugen Statnic, implicat cu dăruire și competență în cercetarea trecutului românesc, cunoscut cititorilor basarabeni ca autor al monografiilor „Părinții războaielor”, „Din istoria veche a Basarabiei” și „Istorie și Adevăr” și, bineînțeles – „Înstrăinarea Basarabiei”, prima ediție, lansată în 2019, în Sala festivă a Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, în ziua când autorul împlinea frumoasa vârstă de 90 de ani.

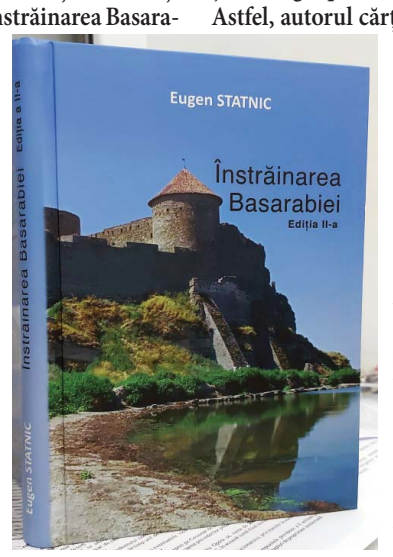

Ediția actuală este prefațată de cunoscutul publicist și activist civic Alecu Reniță, care a prezentat foarte exact cauza crizei identitare a populației băștinașe din R. Moldova, și care scrie corect și frumos despre basarabeanul Eugen Statnic și cartea semnată de dumnealui.

Această lucrare cuprinde 20 de capitole, în care Eugen Statnic examinează istoria Basarabiei din antichitate până la contemporaneitate, referindu-se, de multe ori, la realitățile de astăzi. Autorul monografiei expune istoria triburilor antice (tracii nordici, geții, dacii, carpii) ce au locuit pe aceste teritorii, prezintă vestigii romane la Dunăre și Nistru, se referă la realizările arheologiei ca știință auxiliară istoriei (cultura arheologică Cerneahov-Sântana de Mureș); trece la spicuiri din istoria medievală (p. 105 și urm.) și modernă a românilor basarabeni. E. Statnic examinează invaziile turcilor și tătarilor în aceste teritorii, examinează toponimia localităților din sudul Basarabiei și intră în polemică cu autorii care interpretează greșit trecutul istoric. De ex., E. Statnic s-a referit la teza de doctorat a dlui Ivan Duminică (susținută în 2017) în care doctorandul pretinde cum „că Mahala, adică Noul Caragaci și Eschipolos au fost sate bulgărești la 1830-1840, prezentând material grafic vechi, dar greșit!” (p. 119).

Autorul a prezentat starea demografică a Basarabiei până la anexarea acesteia de către ruși (p. 127 și urm.), apoi a acordat o atenție sporită colonizării acestui teritoriu, anexat de Imperiul rus în 1812 și cercetează evoluția grupurilor etnice din spațiul Pruto-nistrean: stabilirea și dezvoltarea comunităților bulgare și găgăuze (p. 196 și urm.), a coloniilor germane, întemeiate în anii 1814-1844 și prezintă starea de lucruri a germanilor basarabeni în anul 1930. Autorul nu a pierdut din vedere prezentarea grupurilor etnice ale rușilor, ucrainenilor, evreilor; E. Statnic a cules, a sistematizat și a prezentat convingător date statistice și informații exacte despre ponderea și rolul grupurilor minoritare în Basarabia. Astfel, autorul cărții demonstrează cum politicile țarismului (dar și ale URSS, iar în prezent și ale Ucrainei) au dus la înstrăinarea Basarabiei, făcută în dauna băștinașilor români (unii mai continuând să se autentifice ca fiind etnici „moldoveni”). În pofida eforturilor de rusificare a băștinașilor prin colonizări, prin introducerea alfabetului și limbii ruse ca limbă oficială în Basarabia și RSSM, totuși neamul nostru a reușit să se mențină și adevărul despre trecutul lui să ajungă la lumina zilei. Eugen Statnic remarcă: „Republica Moldova nu este un stat polietnic, cu o limbă deosebită de limba română și cu o statalitate proprie dobândită, chipurile, de sute de ani, ci provine dintr-un pseudostat, întemeiat abuziv de regimul totalitar sovietic pe o parte a teritoriului României, ocupat în 1940 cu amenințarea războiului, teritoriu mai apoi dezmembrat și înstrăinat, unde populația autohtonă – Românii din Neamul Moldovenilor – vorbește dintotdeauna limba română la care nu va renunța niciodată” (p. 14).

Autorul și-a publicat autobiografia (p. 270 și urm.) din care cititorul va afla multe detalii semnificative, strâns legate de soarta Basarabiei; sunt prezentate hărți istorice și diverse imagini color, care completează informațiile cuprinse în volum.

Cartea este destinată tinerilor cititori, dar este recomandată și altor categorii de vârstă.

Voi aminti și voi mulțumi încă o dată dlui Eugen Statnic pentru sponsorizarea monografiei colective „O istorie a Basarabiei”, pe care am avut onoarea s-o redactez și care a fost reeditată de Ministerul Educației.

Felicitări autorului și tuturor celor ce au contribuit la editarea acestui important volum despre istoria Basarabiei.

Anatol PETRENCU,
prof. univ., dr. hab.

Maria ŞLEAHTIŢCHI, scriitoare, doctor habilitat în filologie, director general al Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”

„E bine ca noi, oamenii de creație, să ne bucurăm unii de alții”

– Doamnă Maria Șleahtițchi, v-ați impus frumos numele în memoria noastră colectivă ca scriitoare: poetă, critic literar, dramaturg, eseistă, dar Dumneavoastră aveți și o foarte bogată activitate de profesor la Universitatea „Alecu Russo” din Bălți, după care – la Universitatea de Stat din Moldova, apoi mai sunteți și un om de știință – doctor habilitat în filologie, fost cercetător științific în cadrul Academiei de Științe a Republicii Moldova. De la o vreme, dețineți funcția de director general al Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”. Să înțelegem că interesul față de literatură le-a învins pe celelalte activități din viața Dumneavoastră? Și de ce ați ales anume Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”, instituție care avea foarte multe probleme în ultimii ani?

– Nu cred că interesul față de literatură le-a învins pe celelalte, întrucât am rămas și în învățământul superior. Continuu să țin cursuri la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, țin cursuri la toate cele trei niveluri ale instruirii în școala superioară – la licență, masterat și doctorat. Am conducere de doctorat și în cadrul Universității de Stat din Moldova. Apoi, în cercetare am rămas chiar și datorită faptului că sunt la muzeu, deoarece muzeul este o instituție publică unde îmbini activitatea culturală cu cea științifică. Mai activez și la Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” la Sectorul de literatură română contemporană. Este adevărat că norma plină o am astăzi la Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”. În celelalte instituții, activitatea mea este fragmentată, cum ar veni vorba.

M-am întrebat și eu: de ce am venit la acest muzeu, unde au fost și mai sunt încă multe probleme? Vă spun sincer că, inițial, nici nu știam că este anunțat concurs pentru funcția de director general al acestei instituții. Mi-a spus-o un prieten, care credea că activitatea acestui muzeu trebuie adusă în prim-planul vieții culturale. Instituția activa, firește, dar se afla cumva într-un con de umbră. Ideea prietenului meu mi-a tulburat confortul pe care-l aveam la acea vreme și iată că sunt aproape doi ani de când activez aici. Colectivul e mic, dar în față avem un orizont de muncă foarte mare...

Când am venit în această funcție am prezentat un program de dezvoltare a muzeului, mi-am propus mai multe lucruri. În primul rând, muzeul se află într-un spațiu dat prin contract de comodat de către Uniunea Scriitorilor, ceea ce însemna că muzeul nu avea un spațiu al său. Depozitul este de ani de zile la subsol. În general, aici, condițiile de activitate nu sunt proprii unui muzeu modern de literatură. De la începutul activității, mi-am propus să găsim un spațiu adecvat pentru muzeu, căci asta se dorea încă de prin 2012. Au făcut eforturi pentru a-l găsi și conducerea Uniunii Scriitorilor, și directorii care au activat în acest răstimp - Valeriu Nazar, Vasile Malanețchi. Se pare că acum ne-a reușit, începând cu 25 februarie 2021, îl avem pe strada Alexei Mateevici, 79 din Chișinău. Avem patru încăperi, sub literele a, b, v, g. Mi s-a explicat că situația cu ordinea acestor litere a rămas așa de pe timpurile sovietice. Adică, timp de treizeci de ani, nu s-a putut schimba măcar ordinea literelor la niște încăperi? Sunt detalii care ne spun, de fapt, că nu am evoluat prea mult, mai suntem încă în alfabetul chirilic...

Spațiile de pe strada Alexei Mateevici le-am obținut tot printr-un contract de comodat, dar, de data aceasta, de la Direcția Generală de Administrare a Clădirilor Guvernului Republicii Moldova. Ni s-a transmis acest spațiu pentru 10 ani. Am și început să trecem acolo, unde, pe parcursul acestui an, am reușit să organizăm o serie de activități. Am folosit grădina și unele încăperi, am reparat două încăperi și am renovat o sală. Dar mai avem încă mult de lucru, căci nici acest spațiu nu este adecvat pentru activitatea unui muzeu al literaturii. Ceea ce a contat era că ni s-au pus la dispoziție 2.775 m² față de 572 m², cât aveam în Casa Scriitorilor.

– Oricum, au devenit deja cunoscute și așteptate „miercurile literare” organizate de Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” la noul său sediu – întruniri în format de cenaclu, pe care le diriguiți cu dragoste și deosebită inteligență. Considerați că asemenea întruniri mai pot înviora viața culturală a Chișinăului, oraș în care oamenii de creație sunt uitați și neglijați?

– Mai întâi, nu cred că întrunirile din „grădina cu tei” au formă de cenaclu, nu asta ne-am propus. „Miercurile literare” sunt niște activități literare care au forme diferite. De exemplu, am organizat o seară frumoasă a poeziei de dragoste, cu genericul „Flori de tei de-asupra noastră or să cadă…”. Acolo, în fața Casei Fundației Regale, tocmai înfloriseră teii. A fost una dintre cele mai interesante activități ale muzeului în anul curent. Dorința noastră este ca, prin aceste întruniri, să adunăm oameni de creație din diferite genuri ale artei. Nouă ne trebuie să fim împreună, să nu stăm, izolați, doar la masa de scris, în sala de repetiții sau în atelierul de pictură... E bine ca noi, oamenii de creație, să ne bucurăm unii de alții, să manifestăm o admirație reciprocă, chiar dacă profesăm diferite ramuri ale artei. Mi se pare că am reușit. Am adus nu doar arta picturală, muzicală, literară, dar și arta vinului, a degustării, pentru că acestea tot fac parte din ramurile artei. Altădată, am avut lansări de cărți, discuții interesante. Bunăoară, un profesor tânăr de la Facultatea de Drept, Teodor Papuc, care și-a dat un doctorat strălucit la Universitatea din București, a venit la noi cu studenții săi ca să poarte o discuție despre Constantin Stere cu scriitorul Vladimir Beșleagă. Recent, în cadrul unei „miercuri literare”, am avut dezbaterea „Eugeniu Coșeriu în arta plastică”, la care au participat profesori și studenți de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, dar și viitori artiști plastici de la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”. Au participat: sculptorul Ion Zderciuc, pictorii Iurie Matei și Sava Mihailicenco, artiștii-fotografi Iurie Foca și Nadejda Roșcovanu, criticul literar Ana Bantoș, scriitoarea Margareta Curtescu, muzeograful Tamara Malanețchi. S-au purtat discuții despre operele de artă care erau prezente în expoziția muzeului.

Nu ne-am propus un program major de activitate ca să înviorăm viața culturală a capitalei noastre, ci vrem să promovăm valorile autentice, să întrunim personalități care au ce spune lumii. Scopul nostru este ca oamenii de creație să se întâlnească, să discute, să se cunoască între ei.

Totodată, un muzeu modern de literatură trebuie să activeze pe câteva direcții importante, iar una dintre ele este să păstreze în condiții bune patrimoniul acumulat pe parcursul anilor, începând cu 1965, când a fost înființată instituția noastră. Deci, noi trebuie să păstrăm în condiții bune cele peste 170.000 de piese și să asigurăm accesul cercetătorilor la ele, pentru a le valorifica. Avem manuscrise care încă așteaptă să fie studiate, cărți care așteaptă să fie restaurate, omologate științific, să fie trecute din fond în tezaur. Suntem în pragul unei restructurări interioare a colecțiilor muzeului, întrucât încă nu am reușit să ne racordăm la noile regulamente de stratificare a colecțiilor.

O altă direcție e deschiderea către public. Pentru a promova valorile naționale pe care le deținem, trebuie să organizăm expoziții, să vorbim despre ele prin intermediul conturilor noastre de socializare, prin mass media și reviste științifice. Am favorizat și direcția educativă a muzeului, stabilind contacte cu tinerele generații, în special prin intermediul concursurilor naționale de eseuri. Prima ediție a concursului a fost adresată învățământului preuniversitar, iar în anul curent am organizat câte o ediție de concurs de eseu național dedicate unor personalități remarcabile care au împlinit/ar fi împlinit vârste importante: Vladimir Beșleagă - 90 de ani de la naștere și Eugeniu Coșeriu - 100 de ani de la naștere. Aceste ediții s-au adresat studenților și doctoranzilor.

La toate acestea, insistăm și pe direcția relații cu instituțiile omologage din republică și cele de peste hotare. Am reușit să stabilim acorduri de colaborare cu muzeele naționale, cu Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova, cu Institutul de Filologie Română, am stabilit un acord de colaborare cu Muzeul Național al Literaturii Române de la București, cu Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu” de la Ipotești etc.

- Ați devenit doctor habilitat în filologie cu teza „Romanul generației 80. Poetica genului” (2018), ați mai scris „Cerc deschis. Literatura română din Basarabia în postcomunism” (2007) și alte lucrări de critică literară. Deci, cunoașteți bine procesul literar din Basarabia: prin ce s-a evidențiat acesta în ultimul timp, în special – proza?

– Eu am susținut teza de doctor habilitat în 2018 – târziu. Am ezitat, căci am considerat și consider în continuare că titlul de doctor habilitat trebuie să se dea pe lucrări, nu pe susținerea și elaborarea din nou a unei lucrări, care nu este sigur că va fi și cea mai relevantă sau adesea se susține o teză de dr. habil., după care nu mai urmează nimic demn de luare în considerare. Dincolo de toate procedura susținerii unei teze de dr. habilitat. A fost și rămâne draconică. Dar pentru că eu nu trecusem prin această procedură, îmi părea că nu am dreptul să o critic. Acum, pot să critic liber și să spun deschis că titlul de doctor habilitat trebuie să fie acordat numai în baza cărților științifice și de specialitate ale unui autor și a impactului pe care l-au avut ele în societate, nu în baza unei lucrări. Poți să scrii o lucrare și s-o scoți în 50 de exemplare, despre care nimeni nu va ști, dar să fii doctor habilitat... Unii anume așa au procedat.

Criticul literar Maria Șleahtițchi continuă să scrie. După susținerea tezei, am lucrat la niște antologii. Ultima antologie a fost publicată în 2020: „Romanul românesc” – o selecție de 35 de titluri din toată istoria romanului românesc, o carte apărută la editura „Știința” în colecția „Câmpul de lectură”. În prezent, lucrez la o carte tot despre roman.

Acum, despre starea prozei, de care mă întrebați. Când am lucrat asupra antologiei în două volume, „Romanul românesc din Basarabia la începutul secolului XXI”, apărută în anul 2017, am constatat că la noi, dar și în întreg spațiul românesc, se publică foarte multe romane. Este un gen al literaturii foarte solicitat, care are o bună piață. În foarte multe romane sunt abordate teme de actualitate: migrația, modificările impuse de tranziție, un șir de subiecte extraordinar de dramatice, legate de existență, de relația copii-părinți, de relația în cuplu. Romanul scris de basarabeni iese deja în afara literaturii de limbă română, căci avem scriitorii care publică și scriu bilingv, cum ar fi, bunăoară, Lilia Bicec, romanele căreia apar în limbile română și italiană, sau Tatiana Țâbuleac, cu succesul ei pe piața de carte internațională. Cred că încep să se scrie cărți care reprezintă romanul-saga. Un exemplu este Oleg Serebrian cu romanul său despre Cernăuți, despre lumea din Est - un gen de roman mai greu de practicat, mai greu de scris. În plus, autorul descrie lumea cosmopolită din Cernăuți, care reprezenta un nucleu, o structură europeană, dar și estică, totodată. O temă importantă, pe care trebuie să o amintesc aici, este tema războiului de la Nistru, din 1992. M-a bucurat publicarea câtorva cărți cu acest subiect, inclusiv romanul dumneavoastră „Un strigăt pe Nistru”. Mi se pare însă că tema războiului de la Nistru rămâne o temă deschisă în literatura română.

– Se mai citește azi poezie? Dacă nu sau dacă mai puțin, de ce?

– Cred că se mai citește poezie. Depinde la ce perioadă ne raportăm. Când adresăm această întrebare, probabil, o facem în comparație cu perioada sovietică, când se pare că se citea foarte mult. Ce și de ce se citea mult este o altă întrebare. Poate că o vom discuta altă dată. Astăzi noi suntem în cu totul altă lume. În acea perioadă, de totalitarism, a existat un sistem de propagandă, cu promovarea anumitor cărți, a anumitor scriitori, cu magazine de carte, cu moda de a avea cărți, bibliotecă personală... Exista o rețea întreagă de mișcare a scriitorilor prin școli (a anumitor scriitori!). Azi scriitorii au rămas pe cont propriu. Unele edituri încearcă să includă și programe de promovare a cărților, dar o fac greu și tot pe cont propriu. Acesta este lumea în care trăim și trebuie să vedem lucrurile așa cum sunt.

Totuși, cred că astăzi se citește foarte mult pe diferite rețele de socializare. Se scrie enorm de mult, cu greșeli sau fără, dar toată lumea butonează de dimineață până-n seară. Astăzi, ca să fie văzuți, scriitorii trebuie să apară pe rețelele de socializare. Vedeți ce face, bunăoară, Tatiana Tolstaia sau alții. Există un întreg program de promovare și trebuie să înțelegem că societatea nu mai este cea de acum 30 sau 50 de ani. Și e bine că nu este. Poezie citește cel care are nevoie să-și alimenteze sufletul cu poezie, dar, desigur, se citește mai mult proză. În general, omul nu poate trăi fără povești...

– Sunteți născută în satul Ștefănești, raionul Florești. Cum v-a marcat această localitate? Ce și cine a zămislit acolo spiritul poetic al Mariei Șleahtițchi? Există la Ștefănești ceva frumos și pentru revista NATURA?

– Chiar vă îndemn să mergeți la Ștefănești cu revista NATURA. Este extraordinar de frumos acolo. Avem o coborâre ca în munții Alpi spre valea râului Răut. Este și un pod ca din poveste. Vai, niște priveliști extraordinare ale Răutului, cu maluri înalte de piatră mezozoică, cu brâuri calcaroase care amintesc de perioadele în care s-au retras de aici ghețarii.

Acolo, dacă ieși pe pragul casei noastre părintești, în zare ți se arată toată linia orizontului, ca o deschidere spre priveliștea lumii. De pe treptele rotunde ale casei noastre ți se arată priveliștea orizontului, crestată de vârfuri de deal și păduri – peisaje de o frumusețe uluitoare. Poate că acele priveliști au făcut ca mama mea să fie o ființă plină de poezie, ca și tata, de altfel. Părinții mei au fost oameni foarte deschiși, foarte frumoși la suflet. Pentru mine, mai ales acum, când s-au împlinit 44 de ani de când am plecat din locul nașterii mele, la Ștefănești totul mi se pare poetic.

– Să trăiți: frumos, inteligent și inspirat, așa cum știm că o faceți întotdeauna...

Gheorghe BUDEANU

Ipolit LECA

CU DRAG DE-ACASĂ...

Oxentea… Leagănul ființei mele…, botezat cu numele primului locuitor și proprietar al moșiei, Axentie (în ebraică înseamnă „cel care se înalță asupra semenilor”), este situat la 82 km de Chișinău. Cu numele său a fost menționat documentar în anul 1574. Oxentea mea dragă își are veșnicia sa într-o vale de un pitoresc nemaipomenit, în lunca bătrânului Nistru.

Când mă prinde dorul de-acasă, poposesc întâi cu gândul la turla albăstrie a bisericii Sfântul Ierarh Nicolae, înălțată la 1779, în stil arhitectural bizantin, și redeschisă după o tăcere impusă pentru aproape trei decenii – spre sfârșitul perioadei de restructurare și transparență sovietică. Rânduit acest Sfânt locaș a fost să fie în vechea vatră a satului… Astăzi universul spiritual al consătenilor mei e oblăduit cu multă îndemânare de prea cucernicul părinte Nicolae Bologa. Și, după acest prim-popas, mă îndrept spre Fântâna Hagiului, spre șipotul cu apă cristalină, dar însă numai după ce privirea-mi zăbovește îndelung asupra canioanelor prăpăstioase și cascadelor înspumate de la Scoc.

Colind ore în șir dealurile domoale sau prăvălatice, vecine pașnice cu câmpiile mănoase, botezate cu nume parcă rupte din basme și păstrate cu sfințenie de memoria colectivă pentru a fi transmise din tată în fiu de-a lungul secolelor. Molcome și aproape neatinse de patima vremurilor, mai stau și azi de veghe: Chiscovata, Muchia Dealului, Dumbrava, Rotunda, Cracii Scocului, Fântâna Șleahului, Sorțurile, Deasupra Stâncii, Hârtoapele, Hulbuciocul, Vălicica Bozului, Țiganca – ultima luată cu anasâna în arendă pe 49 de ani de unul dintre foștii conducători de stat cu nume și apucături de ciocoi hrăpăreț și vipușcă sângerie la șalvari.

Nu știu cum se făcea, dar cu aproape șase decenii în urmă veștile cele mai importante – de obicei despre victoriile strălucite ale muscalilor în confruntările cu America sau despre ultimele realizări ale socialismului dezvoltat – îi găseau pe oxenteni, de cele mai multe ori, muncind de istov Deasupra Stâncii ori în mijlocul unei plantații de tutun. Păreau impresionați doar auzind de zborurile primelor nave cosmice. Dar taică-meu, Viciu, care gustase din plin din „plăcerile” unui lagăr de corecție socialistă, la auzul știrilor triumfaliste, pâcâia zgomotos din țigară, apoi strecura o sudalmă, care se încadra, totuși, în limitele bunei cuviințe, adăugând o replică sfidătoare – „încă o „minune” în țara asta tâlhărească”…

Cu multă amărăciune, dar și cu duioșie, îmi scald privirile și azi în apele căruntului Nistru, căruia oxentenii îi împărtășeau pe vremuri cele mai intime taine, știute și astăzi doar de ei și bunul lor prieten... Intrau vara în apele-i limpezi, până la gât, deslușind cu picioarele puzderiile de raci, care mișunau peste tot. Îi țintuiau binișor cu talpa, pentru a-i culege peste câteva clipe – cu degetele zgâriate până la sânge de îndărătnicele vietăți ce nu se lăsau prinse cu una-cu două și puse pe tigaie.

Înduioșat îi revăd, pe viu sau imaginar, pe sfătoșii mei săteni, casa părintească, cuvioasele mele bunici-văduve Eufrosina și Ileana, pe toți cei scumpi, dar mai ales pe măicuța mea Ecaterina, neobosită și harnică ca o albinuță, care, intuind că am moștenit de la tata patima cărților, m-a învățat să citesc de timpuriu, îndrumându-mă tacit spre un rost în viață cu totul străin de preocupările ei cotidiene. Deși avea doar patru clase românești și o iarnă irosită într-o școală împânzită cu steguleț roșii împrăștiate de politrucii obraznici, se lăsa și ea, sărmana, furată de magia slovelor tipărite. Duminica sau în serile, când scăpa de grijile casei, se străduia să-mi dezvăluie tainele buchiilor, poticnindu-se în răstimpuri prin hățișurile alfabetului rusesc.

Oricum, la cinci ani abia împliniți citeam cu destulă îndemânare o cărțulie cu o poveste tadjică intitulată „Muntele care râde”, ajunsă, Dumnezeu știe cum, în casa noastră. Mult mai lesne a mers treaba cu prima poezie, pe care o mai țin minte și astăzi. E adevărat că nu amintea deloc de cea pe care o declama cadențat fratele tatei, nea Volodea (rănit la un picior în ”45 sub coastele Berlinului) și începea cu versurile „Plecat-am nouă din Vaslui, / Și cu sergentul, zece, / Și nu-i era, zău, nimănui / În piept inima rece”.

Tresar și azi plăcut, când la urechea-mi veștedă, în îndepărtata străinătate, răzbat duioasele cuvinte „doină”, „pâine”, „câmpie”, „horă”, „dor”, șură, hulub, și multe altele, auzite pe timpuri la gura sobei, la șezători ori pe ogoarele împânzite cu basmale albe. Neîntinate încă de mucegaiul și slinul epocii „marilor realizări” dăinuiau în capul mesei, chiar dacă erau încolțite deja și strâmtorate cu obrăznicie de unele sintagme deșucheate, gen „zaraz facem”, „șanti ne-om duce”, „stacan di jin”, „politrovkă di vodcă” și altele la fel de anapoda, aduse de comisarii-țopârlani „malurstângiști“, care își făceau drum cu coatele mantalelor năclăite de sânge nevinovat.

Ospătez și azi, pe îndelete, din mirozna acelor duioase, îmbătătoare cuvinte, auzite la gura sobei, orânduindu-le la loc de cinste în cuget și în glosarul diluat cu înțelepciunea altor semințiii. Le rostesc cu evlavie ori de câte ori găsesc cu cale, hărăzindu-le drept zestre odraslelor mele cunoscătoare temeinice ale cuvântului românesc, care nu au nevoie de translator, asemenea ocupanților cu țestele „împovărate” de o pereche de circumvoluțiuni becisnice și amărâte ca vai de ele…

Cu drag îi omenesc în Casa Mare a sufletului pe primul meu dascăl Alexandru Savin, directorul școlii Vasile Levinschi și soția Domniei Sale Marina, vărul meu Mihail, ilustru antrenor, și tatăl său Nicolae Leca. Ultimul învățase meseria „la români”, era dobă de carte și preda cu o aleasă dăruire toate materiile școlare cu excepția limbilor străine și educației fizice. Avea colegi pe potrivă care mânuiau cu multă dexteritate arta deșteleniriii minților copiilor setoși de carte și știau să-i îmblânzească pe cei puși pe incuri, care secerau mereu cu privirea spre terenul de joacă sau își plimbau gândurile prin Cracii Scocului.

Deși au plecat demult aproape toți în depărtările de unde nimeni nu se mai întoarce, mai învăț și azi multe de la inimoșii mei sfetnici Atanasie Guriențcu și feciorul său Valeriu, care a preluat (după ce a trecut la cele veșnice primul director) cârma școlii, Mihail Frunză și vrednica lui nevastă Vera, cuplurile Petru și Natalia Rusu, Simion Tabuncic (șef de studii, ulterior primar de Șoldănești) și Nina, fiica unchiului de care vorbeam puțin mai devreme. Împreună cu „bon jurista” Natalia Rusu erau, neîndoios, cele mai frumoase și mai elegante femei din sat – purtau ciubotele de cincizeci de ruble, simbria de trei luni și jumătate a tatei, discipol al unui FZO rusesc de croială postbelică, angajat la oloinița colhozului. Miloasă și cu dare de mană, lelea Nina, căci așa îi ziceam în afara programului școlar, lua uneori câte un copil din familiile mai nevoiașe la ea acasă, unde îi oferea o felie de pâine cu unt și un pahar cu lapte – delicatese la care mulți nu cutezau nici măcar să viseze. Printre musafirii cei mai frecvenți era și subsemnatul, care deîndată ce trecea pragul casei declara cu glas aproape solemn: „Am venit să ajut la treburile gospodăriei”.

Cu brumă în pletele împuținate și vreo două duzini de papuci tociți prin coridoarele diferitor instituții de învățământ în calitate de profesor, mă întreb uneori, din perspectiva zilei de azi, firește, dacă dascălii noștri aveau toate calitățile profesionale solicitate în perioada de glorie a secerii și ciocanului și cum de au reușit să reziste sub presiunile tăvălugului ucigător al comunismului științific. Nu pun la îndoială bagajul lor de cunoștințe sau priceperea de a le împărtăși copiilor născuți în casele unor părinți care cunoscuse grozăviile războiului, deportările și ravagiile foametei organizate de ocupanți. Vorba e că iubiții noștri dascăli nu-și îndemnau niciodată învățăceii să-și jertfească viețile în numele „viitorului luminos al omenirii”, nu elogiau „genialitatea” fondatorului primului stat socialist de pe mapamond (decât poate doar atunci când le cereau împrejurările) ori infailibilitatea partidului comunist și a guvernului sovietic. Nu se arătau prea încântați de bărbăția și eroismul, manifestate în zorii puterii sovietice de Pavlic Morozov și Marat Kazei, iar mau târziu – de

Vedere spre Oxentea. Sursa foto: panoramio

Zoia Kosmodemianskaia, Ion Soltîs și Nicolai Gribov, ca sa nu zic de Valea Cotic, un protagonist minor din panteonul mult prea cuprinzător al bolșevicilor leproși. Tocmai acest nume purta detașamentul nostru de pioneri, ghidat de sloganul „Tot înainte!”, la care moș Neculai Iațcu, mucalit din fire, dar foarte gospodăros și săritor la nevoie, adăuga în surdină „era mai bine…“

Moș Neculai ținea casă bună cu sora tati, Eugenia, o femeie foarte evlavioasă și bună ca pâinea cea caldă. Cu câteva săptămâni înainte de a se stinge din viață, bătrâna se târa prin ogradă după un șomoiog de fân mânat de vânt, supărată foc pe ginerele ei Serafim Terinte, președintele unei gospodării cu vreo cinci milioane de ruble în bancă. Îi ponosea necontenit numele în auzul vecinilor, zicând că de când vântură milioanele, îi cam fudul, vara îi calcă pragul rar de tot și nu-i poartă de grijă.

Ori de câte ori președintele venea să-și vadă soacra, trecută de 86, de ani (o vârstă la care unii oxenteni visau moartea ca pe o dulce ispită) aceasta îl ruga să-i aducă ceva de lucru pe prispă, dar el se făcea că plouă. „Să fi știut că am să ajung așa zile, nu-i mai dădeam fata de nevastă“, mi se plângea mătușa Eugenia, ștergându-și lacrimile măscate cu colțul unui batic vișiniu spălăcit.

Aș păcătui nepermis de mult, dacă n-aș pomeni măcar în treacăt aici de un personaj pitoresc, ca nimeni altul, din toți anii de școală. Îi ziceam nea Ionaș (chit că împrejurările academice ne impuneau apelativul Ivan Harlampovici) și era adjunctul directorului, împovărat cu treburile gospodărești ale unei instituții cât se poate de importante. Receptiv la orice cuvânt de laudă rostit la adresa lui, nea Ionaș era gata oricând să întoarcă școala cu fața la deal ori la vale (după cum era cazul). Căra întruna saci cu lut, pietriș sau lucernă pe la casele unor săteni șmecheri, care dibuiseră nevinovata lui meteahnă. Afară de asta, se pricepea la toate, mai ales la sacrificat porcii și la pus sticla geamurilor, sparte de unii școlari nu prea umblați la biserică.

În pofida funcției însemnate pe care o exercita, intendentul școlii, nu știa o boaghe de carte și, prin urmare, era foarte și foarte vulnerabil. Îl găseam alergând mereu prin curtea școlii sau trebăluind în sălile de clasă, împresurat de un stol de femei cârcotașe, saci de var și nisip, bolovani de piatră mari cât o căpățână de berbec ori cutii cu cuie și tot felul de borcane cu vopsele ce răspândeau mirosuri nu prea îmbălsămătoare. Ne dojenea cu duhul blândeții pentru fiecare boroboață, dar uneori, când sărea peste cal, îl luam și noi peste picior întrebându-l cum de n-a reușit el să învețe o buche în cei treizeci și cinci de ani de când trăiește mai mult la școală decât acasă și vânturâ ciubere pline cu documente, cum obișnuia să se exprime, încaltea literele alfabetului, care în vremea ceia erau vreo treizeci și două la număr, dacă nu cumva mă înșală memoria ușor șubrezită de trecerea anilor. Gata să tune și să fulgere, Harlampovici o lăsa totuși mai moale, zâmbea vinovat, apoi își sălta nervos umărul stâng după care se plesnea zgomotos cu palma peste ceafă și ofta necăjit: „Apu’ m-am apucat și eu, măi băieți, de trebușoara asta pe vremuri sub oblăduirea părintelui paroh Constantin, da’ o venit războiul și foametea peste noi și n-am reușit s-o scot la capăt.”

În toată Oxentea cu cele opt sute de gospodării și peste trei mii și jumătate de suflete, intendentul avea doar un rival de temut în persoana lui nea Valea Velichi, zis și nea Fudulache, care fiind cam nătâng, chiar dacă era cu vreo zece ani mai tânăr decât Harlampovici, era și el neștiutor de carte. Mare amator de cai și cel mai bun călăreț din sat, dar șui cum rareori se întâmplă, Fudulache nu știa să citească și să scrie, în schimb se pricepea de minune la bani – aici nu-i putea trage clapa nimeni. Întrebat de copiii mai obrăznicuți cât o fi vremea, le îndesa, sub nas, mâna păroasă cu un ceasornic „Slava“, auriu la încheietură, răspunzând cam în doi peri: „Uitați-vă voi că eu n-am când“...

Cu drag și multă milă subțiată, cu tristețe și amărăciune mi-aduc aminte de cel mai enigmatic poate personaj din anii ceia, moș Atanasie, poreclit Gherciu, paznicul școlii, o cruce de voinic mătăhălos și posac obișnuit să vorbească în monosilabe. Îl ocoleam ori de câte ori îl întâlneam în curtea școlii sau pe ulițele satului. Gurile rele ziceau că fusese caporal în armata română și că la sfârșitul războiului bătuse rău vreo treipatru soldați ruși care îi dădeau târcoale nevestei lui tinere și drăgălașe. Veneau la om în ogradă ca la ei acasă.

Ajuns la capătul răbdării, Gherciu le muie binișor gârbița și-i aruncă peste gard ca pe niște saci cu pleavă, dar peste o jumătate de ceas fu snopit în bătaie de un pluton de camarazi, veniți în ajutorul „eliberatorilor” cu ghinion. Știindu-l cam buclucaș, sătenii se fereau de el, noua stăpânire nu-l primea în colhoz și după moartea soției, răpuse de lingoare, burlăcea flămând și necăjit ca vai de el. În cele din urmă, directorul școlii, fost cercetaș de divizie pe vremea războiului, reușii să-l angajeze în calitate de paznic de noapte și să-l readucă în rând cu lumea.

Cu drag, dar și cu ușoare remușcări mi-aduc aminte și de poznele pe care le făceam cu neuitații mei prieteni din copilărie: Gheorghe Pântea, Ionuț și Neculai Ghiderman, Anatolie Sârghi și, mai ales, cu vărul său Mișulică, semețul nostru căpitan și mezinul nașilor mei de botez, Ilie și Maria Sârghi… Dar despre năzbâtiile noastre, și nu numai, urmează să vă povestesc cu altă ocazie.

Mărturisesc: ori de câte ori, prin ani, mă întreabă cineva de unde îmi trag obârșia, răspund cu aceeași mândrie: „Sunt născut în lunca Nistrului, în cel mai frumos sat din lume: Oxentea”. Alt răspuns nu mai există pentru mine, chiar dacă de peste patru decenii m-am stabilit cu traiul pe meleagurile baltice și locuiesc la câțiva pași de Catedrala din Vilnius. În inima și sufletul meu pretutindeni sălășluiește baștina mea binecuvântată de Dumnezeu – Oxentea, cu pitorescul ei și cu oamenii de aici, atât de frumoși și atât de dragi mie.

Ipolit LECA, membru titular al sfatului Asociației de Limbă și Cultură Română „Dacia” din Lituania

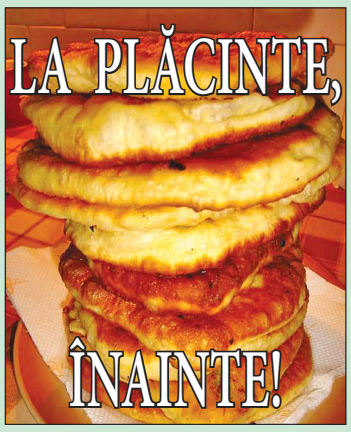

Borș cu hrișcă

Ingrediente: *200 gr hrișcă, 3 cartofi, 2 cepe, 1 morcov, 1 ardei capia, 1 ardei gras, păstârnac, rădăcină de țelină, rădăcină de pătrunjel, 6-7 fire ceapă verde (ori o bucată de praz), 1-2 linguri de bulion, 1l borș, pătrunjel verde, leuștean, cimbru, piper praf și boabe, ulei, sare.*

Mod de preparare: Ceapa tăiată, morcovul dat pe răzătoare, ceapa verde sau prazul tăiate și păstârnacul, rădăcina de țelină și de pătrunjel date pe răzătoare se călesc puțin în ulei. Se adaugă 3l de apă, cartofii tăiați cubulețe, ardeii tăiați mărunt și se lasă să fiarbă. Hrișca se spală în 2-3 ape și se pune la prăjit într-o tigaie de teflon, fără ulei, amestecând boabele rar. Este prăjită atunci când boabele sunt crocante, dar nu arse. Când legumele și zarzavaturile au fiert pe jumătate, se adaugă hrișca prăjită și bulionul. Se lasă la fiert pe foc mic până hrișca e gata (circa 15-20 minute), după care se adaugă borșul (eventual fiert separat) și se mai dau câteva clocote. La sfârșit se adaugă piperul praf și boabe, leușteanul, pătrunjelul, cimbrul, se potrivește de sare și se mai lasă un minut pe foc. La servire se poate adăuga smântână. Se poate servi și rece.

Salată cu dovleac copt și brânză sărată

Ingrediente (pentru 2 persoane): *125 gr rucola (spanac, valeriană), 2 felii de dovleac, 100gr brânză sărată, 2 linguri mix de semințe (floarea soarelui, dovleac, in), 2 linguri ulei de măsline, 1 lingură zeamă de lămâie, 1 linguriță miere de albine, sare.*

Mod de preparare: Dovleacul se coace în cuptor, în tavă, cu hârtie de copt la 190 grade Celsius. După coacere el trebuie să fie moale și chiar ușor rumenit deasupra.

Rucola se spală, se scurge bine și se zvântă astfel încât să fie uscată. De obicei rucola, la fel ca și valeriana se înmoaie foarte repede după ce a fost adăugat dressingul. Pentru salata asta rucola este cea mai potrivită pentru că echilibrează gustul dulce al dovleacului și cel sărat al brânzei.

Se pregătește dressingul amestecând într-o cești: uleiul, zeama de lămâie, mierea de albine și sarea.

Coaja de pe dovleac se îndepărtează și se taie cubulețe, la fel și brânza. În două farfurii se așează mai întâi un strat de rucola (spanac ori valeriană), apoi se adaugă bucățelele de dovleac copt și de brânză. Se presară semințele și se toarnă dressingul doar înainte de servire. Pentru un gust mai bun se pot coace semințele într-o tigaie fără ulei. Atunci când sunt coapte (nu prăjite foarte mult) li se intensifică gustul. Dacă nu aveți semințe, puteți folosi nuci.

Salata asta merge pentru o cină ușoară sau chiar o garnitură lângă o carne slabă. Puteți adăuga și niște crutoane sau o bucată de baghetă proaspătă.

Cartofi umpluți cu brânză de vaci

Ingrediente: *2 kg cartofi, 250 gr brânză de vaci, 50 gr brânză frământată, de oaie, 50 gr caşcaval, 50 ml lapte, 100 gr smântână, 50 gr unt, 50 gr pâine, 2 ouă, boia dulce de ardei, mărar, sare.*

Mod de preparare: Cartofii întregi se spală și se fierb pe jumătate, apoi se curăță de coajă și se scobesc la mijloc. Umplutura se prepară dintr-un amestec de brânză de vaci cu brânză de oaie, o felie de pâine înmuiată în lapte, un ou, miezul cartofilor și jumătate din cantitatea de smântână, mărarul tocat fin, boia de ardei și sare după gust.

Se umplu cartofii și se așează într-o tavă unsă cu unt. Caşcavalul ras se amestecă cu un ou bătut și se toarnă peste umplutură. Se dau la cuptor timp de 15 minute. Se servesc calzi cu smântână deasupra.

ÎN GRĂDINA CU FLORI

Candelușele înfloresc până în luna octombrie

Candelușele sau Floarea păianjen, din specia *Cleome spinosa*, sunt plante de grădină decorative prin florile sub formă de buchet, care vor colora grădina în violet, alb sau roz, din iulie până toamna în luna octombrie.

Ideală pentru ronduri, borduri, parcuri și grădini, Floarea păianjen sau Candeluța, *Cleome* pe numele științific, este plantă anuală deosebită pentru grădină, fiind înaltă, robustă și cu un aer exotic. Frunzișul este bogat și foarte decorativ, de un verde intens, fiind grupate câte cinci în formă de rozetă. Fascinante sunt florile cleomei, cu un aspect mai ciudat, dar de o frumusețe aparte: 4 petale care par independente una de alta, fiecare pe codița ei, cu stamine lungi care pornesc din centru.

Florile sunt grupate în inflorescențe mari în varful tulpinilor și înfloresc treptat începând de jos. Inflorescența crește, apărând alți boboci în vârf chiar și în timpul înfloririi. Din florile ofilite apar fructele cu aspect de păstăi care conțin semințe. De multe ori plantele au pe aceeași tulpină fructe la baza inflorescenței, flori și boboci în vârf. Floarea de păianjen are un impact vizual puternic dacă e plantată în grup. Fiind plante înalte și cu inflorescențe bogate n-au nevoie de plante asociate în preajma lor, fiind suficient să fie pâlcuri de câteva plante înconjurate de un gazon bine îngrijit. Grupurile pot fi formate din flori unicolore sau multicolore. În amenajarea rondurilor de flori, Florilor de păianjen le stă bine în centru, asociate cu flori de înălțime descrescătoare.

Iubitoare de soare și de căldură, Floarea de păianjen nu are pretenții prea mari de îngrijire. Trebuie să fie plantată în locuri însorite. Solul de grădină este potrivit dezvoltării plantei cu condiția ca el să nu mențină apa în exces. Un substrat umed va îmbunătăți calitatea înfloririi, în special în zilele caniculare. Floarea de păianjen se înmulțește prin semințe. Dacă le plantați în lunile februarie-martie, trebuie să le păstrați în interior până în aprilie-mai când le puteți muta în grădină. Dacă vă este mai ușor să le plantați direct în grădină, puteți face această treabă în aprilie-mai.

Sfaturi utile

Plantarea trandafirilor, pas cu pas

Plantarea trandafirilor primăvara se poate face în luna martie sau în aprilie, în funcție de condițiile de vreme. Dacă optați pentru plantarea de toamnă a trandafirilor, operațiunea trebuie efectuată înainte de apariția primului îngheț.

Alegerea butașilor de trandafiri este cel mai important pas pentru a avea flori frumoase. Trandafirii trebuie să fie cumpărați din surse de încredere care oferă butași sănătoși. De regulă, odată cu aceștia veți primi și indicații pentru plantare, chiar îngrijire ulterioară.

Înainte de plantarea trandafirilor se recomandă ca aceștia să fie ținuți în apă cel puțin o oră sau două, dar nu mai mult de 24 de ore.Trandafirii se plantează în locuri luminoase, întrucât aceste flori iubesc lumina solară, căldura.

Înainte de a începe plantarea, faceți o schemă a poziționării butașilor în pământ. Nu înghesuiți plantele, ci luați în calcul dezvoltarea lor ulterioară. Aici contează mult și varietatea pentru care optați, talia pe care o vor avea trandafirii.

Odată cumpărați butașii sau obținuți prin diferite metode de înmulțire, aceștia vor avea nevoie să fie plantați într-o groapă suficient de adâncă și cât mai mare care să permită rădăcinilor să fie acoperite complet la plantare.

Mocirlirea este esențială la plantarea trandafirilor. Operațiunea este similară cu cea de la pomii fructiferi și include fasonarea (tunderea) rădăcinilor prin eliminarea celor defectuoase și stimularea formării de noi rădăcini. Acum se îndepărtează și lăstarii nedezvoltați pentru ca la plantare să aveți numai lăstarul principal cu trei sau patru muguri sau, la trandafirii de tip tufă, cu doi sau trei muguri.

Mocirlirea trandafirilor se poate face cu ajutorul unei găleți în care se pun părți egale de apă și pământ, apoi îngrășământ natural în funcție de tipul de fertilizant folosit. Se poate folosi bălegar, compost sau un fertilizant NPK.

Totul se amestecă bine până se obține o pastă omogenă în care se afundă rădăcinile butașului.

Așezarea trandafirilor în groapa săpată se face asigurându-vă că ochiul de altoire se află la circa 4-5 cm sub suprafață. Rădăcinile trebuie răsfirate un pic când le așezați în pământ.

Țineți trandafirul pe loc în timp ce umpleți groapa, apoi scuturați-l puțin pentru ca solul să se distribuie printre rădăcini.

După plantarea trandafirilor, aceștia trebuie să fie bine udați. După ce apa este bine absorbită, puteți pune în jurul plantei pământul rămas. Dacă plantați trandafirii toamna, faceți în jurul butașului o grămăjoară cu înălțimea de 20 centimetri pentru a proteja planta de îngheț.

Operațiunea de udare se repetă și în zilele de după plantare – câte puțin în fiecare zi, însă opriți-vă dacă există risc de îngheț. Dacă nu, continuați să udați timp de două-trei săptămâni, mai ales dacă nu plouă.

Expresii înaripate

(folosite zi de zi)

* *A arde (pe cineva) jăraticul sub tălpi* (pop.) = a fugi repede.

* *A umbla* (sau *a merge, a veni etc.) cu jalba în proțap* (după obiceiul vechi de a apărea cu o reclamație scrisă, în vârful unei prăjini, spre a atrage atenția domnului sau înaltului demnitar ce venea prin partea locului) = a cere insistent (și ostentativ) un drept sau o favoare.

* *A-i fi jale (cuiva) de cineva* (sau *de ceva*) (înv.) = a) a-i fi dor de cineva sau de ceva; b) (Bucovina) a compătimi pe cineva.

* *A ieși din joc* = a) (la jocul de cărți) a renunța la continuarea unei partide; b) (despre o companie) a ieși din competiție; a da faliment.

* *De joi până mai (de-)apoi* (pop. și fam.) = a) la nesfârșit; b) mereu; c) niciodată.

* *A se juca cu focul* (pop. și fam.) = a) a trata în mod ușuratic un lucru primejdios sau o problemă gravă; b) (rar) a nu lua dragostea în serios.

Regulile de aur ale bunicii

(despre spălarea mâinilor după nucile verzi)

* Vara, când intenționați să curățați nucile pentru dulceață, îmbrăcați mănuși de cauciuc, cât mai rezistente, pentru a vă proteja mâinile. La fel și toamna, când le strângeți.

* Pentru ca, carcasa verde de pe nuci să se curăță mai ușor toamna, lăsați-le înșirate 2-3 zile într-un loc ferit de soare. Coaja verde se ia mult mai ușor.

* Dacă totuși zeama de coajă verde, asemănătoare la culoare și miros cu iodul, v-a pătruns prin mănuși, grăbiți-vă să curățați mâinile, pentru că ea pătrunde repede în piele și se spală foarte greu. Procesul de curățare e foarte anevoios și nu întotdeauna dă rezultate imediate, dar încercați.

* Sucul de lămâie este un bun înălbitor natural. Tăiați o lămâie și începeți să frecați toate petele de pe degete și palme. Procedura nu este imediată, deci fiți răbdători. Petele mărunte pot dispărea treptat.

* În loc să frecați sucul, puteți face băi de lămâie pentru mâini. Puneți apă caldă într-un ligean, stoarceți sucul a una sau două lămâi în ea (puteți înlocui cu acidul citric diluat) și puneți-vă mâinile în apă. Țineți-le în apă - cu cât mai mult cu atât mai bine. Pielea de pe mâini s-a înmuiat. Luați piatra ponce și începeți ușor să îndepărtați stratul superior al pielii.

* Transferați-vă pentru câteva ore în alte timpuri și spălați rufele manual, fără a îmbrăca mănușile de cauciuc. La sfârșit veți constata că mâinile vă sunt roșii de la apa fierbinte, aburite, obosite, dar aproape curate.

* Inițiați o curățenie generală, unde utilizați diferiți dezinfectanți sau înălbitori pentru chiuvetă, baie, podea, dar nu folosiți substanțe agresive.

* Sucul de struguri verzi ori de roșii verzi au aceleași proprietăți de albire ca și sucul de lămâie. Dacă aveți posibilitate să stoarceți o cantitate mai mare de suc, băgați mâinile pentru 20 de minute, frecați cu piatra ponce și spălați cu apă și săpun.

* Un alt sfat ar fi să vă puneți mănuși pe mâini, pentru o perioadă de timp, fără a le scoate. Apoi, spălați-vă mâinile cu săpun, frecați cu piatra ponce.

* Curățarea petelor după nucile verzi poate fi combinată cu o procedură plăcută de spa.

Se toarnă apa încălzită în baie și se adaugă sare de mare. Păstrați-vă mâinile în apă până când pielea se înmoaie. Apoi, folosind piatra ponce, începeți să frecați palmele și degetele colorate. O parte din vopsea va ieși neapărat.

* Înotul în mare (în apă sărată) și apoi frecarea palmelor cu nisip fin oferă, de asemenea, un rezultat pozitiv.

* Peroxidul de hidrogen este, de asemenea, în lista substanțelor cu care puteți elimina petele maro de nuci verzi. Dar această soluție funcționează numai în cazul petelor proaspete. Apropo, petele proaspete se recomandă a fi îndepărtate și cu un tampon de bumbac înmuiat în amoniac lichid.

Diferențe între infecțiile bacteriene și cele virale

Infecțiile bacteriene sunt cauzate de bacterii, iar cele virale de virusuri. Bacteriile și virusurile sunt organisme prea mici pentru a fi văzute cu ochiul liber, pot provoca simptome similare și sunt frecvent transmise în același mod - și aici se termină asemănările. Dar care sunt principalele diferențe între aceste două organisme infecțioase?

Deși atât bacterilie, cât și virusurile sunt microorganisme - organisme atât de mici încât nu pot fi văzute decât la microscop - există deosebiri importante între ele. O diferență majoră între virusuri și bacterii este legată de structura lor și de metoda de reproducere.

Diferențele dintre bacterii și virusuri

Bacterii

Bacteriile sunt organisme formate dintr-o singură celulă, relativ complexe, auto-suficiente, care se pot reproduce singure. Bacteria se va divide în două noi bacterii, împărțind materialul genetic (ARN sau ADN) în două părți și construind pereți celulari pentru fiecare nouă bacterie formată.

Acesta este mecanismul prin care supraviețuiesc bacteriile pe pământ, inclusiv în medii vitrege. Studiile pe fosile arată că bacteriile există de peste 3.5 miliarde de ani, acestea putând să supraviețuiască în medii diferite, inclusiv la căldură sau frig extrem, în deșeuri radioactive, pe pietre sau suprafețe de plastic, pe sau în corpul uman.

Numai în intestin se găsesc peste 10 trilioane de organisme, reprezentând mai mult de 10.000 de specii. Majoritatea bacteriilor sunt inofensive pentru oameni. Mai mult, pot avea un efect benefic. De exemplu, *Lactobacillus acidophilus* este o bacterie benefică din tubul digestiv care ajută la digestia alimentelor, distrugerea microbilor care cauzează boli și furnizarea de substanțe nutritive esențiale, cum ar fi vitaminele.

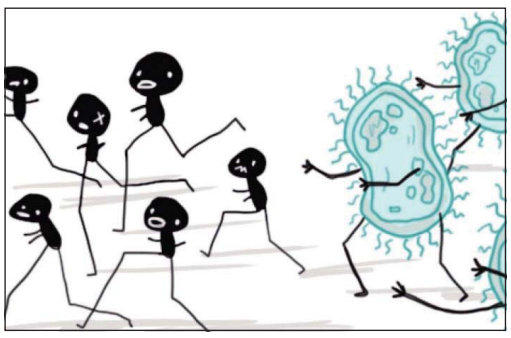

Doar 1% dintre bacterii sunt patogene - adică provoacă boli la om. Exemple de infecții bacteriene sunt: *angina streptococică, boala Lyme, celulita, gonoreea, infecția urinară, meningita bacteriană, tetanus, tuberculoza, tusea convulsivă.*

Virusuri

Virusurile sunt organisme chiar mai mici decât cea mai mică bacterie. Virusurile nu sunt celule - sunt niște capsule care conțin material genetic (ARN sau ADN) - și nu se pot reproduce singure. De aceea, se numesc organisme „parazite".

Spre deosebire de bacterii, virusurile au nevoie de o gazdă vie, cum este omul sau un animal, pentru a se multiplica. Altfel, nu vor supraviețui. Un virus poate rămâne în stare latentă un timp îndelungat până vine în contact cu gazda potrivită.

Majoritatea virusurilor nu au niciun rol benefic pentru organismul uman. Misiunea lor este de a găsi o gazdă potrivită pentru a asigura supraviețuirea tulpinii de virus, reprogramând celulele gazdei să creeze cât mai multe virusuri până când celula va fi distrusă și va muri. Virusurile sunt destul de specifice celulelor pe care le atacă: cum ar fi celulele ficatului, sistemului respirator sau celulele sanguine. În anumite cazuri, virusurile pot transforma celulele normale în celule pre-canceroase sau canceroase.

Exemple de infecții virale sunt: *COVID-19, gastroenterita virală, gripa, hepatita virală A, B și C, herpesul genital, infecția HIV/SIDA, infecția HPV, meningita virală, răceala comună, rujeola (pojarul), varicela (vărsatul de vânt), zona zoster.*

Diferențele dintre tratamentul infecțiilor bacteriene și virale

Atât virusurile, cât și bacteriile pot cauza infecții ușoare până la severe. Principala diferență dintre infecțiile bacteriene și cele virale este modul în care sunt tratate. Antibioticele pot distruge bacteriile, însă nu au niciun efect împotriva virusurilor. Este important să se înțeleagă acest aspect, deoarece folosirea improprie a antibioticelor contribuie la problema rezistenței bacteriilor la antibiotice.

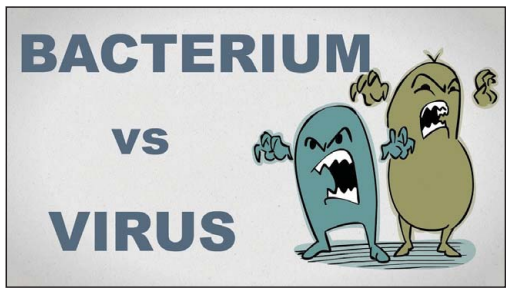

Tratamentul infecțiilor bacteriene

Infecțiile bacteriene sunt tratate cu antibiotice care fie omoară bacteria (distrug peretele acesteia), fie opresc reproducerea acesteia.

Din păcate, astăzi, eficacitatea antibioticelor se află sub semnul întrebării. Bacteriile sunt foarte adaptabile și evolutiv vor suferi mutații benefice astfel încât să supraviețuiască. Utilizarea din ce în ce mai frecventă a antibioticelor a făcut ca multe dintre bacterii să se adapteze și să devină rezistente la un număr tot mai mare de antibiotice.

Antibioticele nu sunt eficiente împotriva virusurilor, asociațiile și organizațiile medicale pledând împotriva utilizării antibioticelor, cu excepția cazului în care există dovezi clare ale unei infecții bacteriene.

Tratamentul infecțiilor virale

În comparație cu bacteriile, virusurile nu sunt organisme vii și ca urmare nu pot fi ucise în același mod în care antibioticele distrug bacteriile. De fapt, tratamentul unei infecții virale este simptomatic (medicamente care ameliorează simptomele precum febra sau durerea), boala urmându-și cursul până când organismul se va putea apăra singur și va elimina virusul.

Tratamentele antivirale nu sunt eficiente împotriva tuturor virusurilor. Exemple de medicamente antivirale sunt *aciclovirul* pentru zona zoster sau *oseltamivir* (tamiflu) pentru gripă.

Dr. Ileana ANDREESCU

Alimente care ajută la combaterea depresiei

Fiecare a avut în viață măcar un episod depresiv și a căutat soluții pentru a scăpa de proasta dispoziție. Animalul de companie, pictura, fotografia, exercițiile fizice sau plimbările în aer liber pot și ele reduce anxietatea și depresia. Dieta echilibrată vine să dea o mână de ajutor în acest sens. Potrivit site-ului de știri medicale webmd.com, chiar dacă nu există o dietă specifică care să trateze depresia, alimentația sănătoasă este parte a planului de tratament.

În principiu, legumele, fructele și cerealele integrale ar trebui să constituie baza acestei alimentații. Unele studii au arătat că acizii grași Omega-3 și vitamina B12 au un rol important alături de alte substanțe chimice îmbunătățind dispoziția și buna funcționare a creierului. Peștele gras precum somonul, tonul și macroul sunt specii bogate în Omega-3, la fel și nucile, soia și vegetalele. Fructele de mare sunt surse bogate de vitamina B12, persoanele vegetariene putând să le înlocuiască cu cereale fortificate sau suplimente alimentare. Carbohidrații cresc nivelul de serotonină, unul dintre hormonii bunei dispoziții, și îi putem lua din vegetale, fructe, cereale integrale. A treia cană de cafea pe zi ar trebui ocolită însă de persoanele depresive. Cafeina sporește starea de nervozitate și anxietate. Reducerea cantității de cafeină introdusă în corp poate îmbunătăți totodată calitatea somnului, o altă problemă pe care o au persoanele care suferă de această afecțiune. Exercițiile fizice acționează și ele ca niște antidepresive naturale. Nu trebuie să alergăm la maraton, ci doar să mergem la plimbare cu un prieten. Ajută buna dispoziție, dar și somnul. Dacă nu ne plac plimbările, alegem altceva: bicicleta, înotul, tenisul. Ideea este să ne simțim bine practicând sportul respectiv. Depresiile sunt mai frecvente în anotimpul rece când și lumina soarelui e mai puțină, astfel că trebuie să facem loc luminii naturale în casele noastre.

Daniela SERB

Cele mai frecvente afecțiuni care apar toamna

Organismul nostru necesită o îngrijire mai atentă toamna, căci sistemul imunitar devine mai sensibil în sezonul rece. Fluctuațiile de temperatură și umiditate, schimbarea presiunii atmosferice și scurtarea zilelor sunt factori care contribuie la declanșarea unor afecțiuni specifice toamnei.

Gripa sezonieră

Gripa sezonieră face parte din categoria bolilor virale respiratorii și este una dintre cele mai frecvente boli ale toamnei. Durata sezonului gripei variază de la an la an, însă de obicei octombrie este luna care marchează debutul său (adesea acesta poate dura până în luna mai, perioada dintre decembrie-februarie fiind vârful). Cum temperaturile devin mai scăzute începând cu luna octombrie, oamenii petrec mai mult timp în spații închise, mult mai aproape unii de alții, lucru ce contribuie la răspândirea virușilor.

Gripa este o boală acută, infecțioasă și foarte contagioasă, transmițându-se pe cale aeriană prin tuse și strănut sau prin obiecte proaspăt contaminate. Ea **se deosebește de o simplă răceală prin faptul că este mai severă și durează mai mult.** În plus, spre deosebire de răceală care debutează mai lent (se face simțită prin stări de oboseală, strănut, dureri de cap, nas înfundat), **gripa debutează brusc și violent**, cu febră (39-40 grade Celsius).

Pentru a preveni îmbolnăvirile de gripă evitați, pe cât posibil, aglomerările umane și spălați-vă mâinile des, mai ales după suflarea nasului și venirea în contact cu persoane bolnave. **Cea mai eficientă metodă de prevenire a îmbolnăvirilor de gripă este însă vaccinarea antigripală.**

Infecțiile virale nu se tratează cu antibiotice, deoarece acestea nu acționează asupra virușilor. Antibioticele se pot însă prescrie în caz de suprainfecții bacteriene. Formele comune de gripă se pot trata la domiciliu cu medicamente în vânzare liberă, însă cazurile severe necesită spitalizare.

Alergiile de sezon și astmul

Ca și primăvara, toamna este un anotimp propice alergiilor și astmului. Cea mai frecventă alergie a acestei perioade este cea la polenul de ambrozie *(eng. ragweed)*, dar alergiile la mucegai sunt și ele prezente. Sezonul de ambrozie debutează în general la jumătatea lunii august și durează până la primul îngheț mai sever. Ambrozia este un arbust sălbatic, originar din America de Est și Centrală. Purtat de aer, polenul de la această plantă poate călători pe distanțe foarte mari, până la 600 de km, astfel că deși ne putem afla într-o zonă lipsită de ambrozie, polenul acesteia ne poate afecta. Sporii mucegaiurilor de exterior pot fi la rândul lor purtați prin aer pe distanțe mari, călătorind adesea împreună cu granulele de polen.

Persoanele care suferă de astm pot constata că toamna atacurile sunt mai frecvente sau mai severe. Aceasta deoarece astmul alergic este cel mai comun tip de astm.

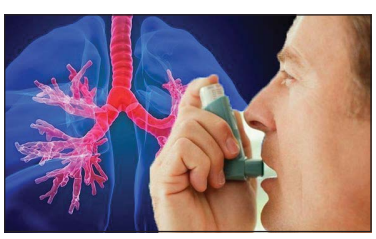

Afecțiunile reumatice

Afecțiunile reumatice nu sunt boli de toamnă, însă instalarea temperaturilor mai reci poate cauza dureri articulare mai mari. Toamna vremea este adesea foarte volatilă, iar o scădere a presiunii atmosferice a fost corelată cu o creștere a disconfortului resimțit de cei care suferă de artrită. Schimbările meteo din acest anotimp pot de asemenea provoca probleme cu sinusurile și migrene.

Afecțiunile reumatice se caracterizează prin durere, inflamare și rigiditate, putând afecta articulațiile, tendoanele, ligamentele, oasele și mușchii. Există peste 100 de boli reumatice, cele mai frecvente fiind osteoartrita, artrita reumatoidă, bursita și tendinita.

Insuficiența cardiacă

În general, bolile cardiovasculare reprezintă cauza principală de deces. Bolile cardiovasculare afectează structurile și funcțiile inimii. Printre acestea se numără cardiopatia ischemică/angina pectorală (îngustarea vaselor de sânge care irigă mușchiul inimii), infarctul, aritmiile (ritmuri anormale ale inimii), insuficiența cardiacă, bolile vasculare.

Insuficiența cardiacă este imposibilitatea inimii de a pompa suficient sânge pentru a menține nevoile corpului. Ea se caracterizează prin palpitații, dispnee (respirație scurtă), oboseală, extenuare, tuse și mai rar edem (reținerea apei) la nivelul picioarelor, gleznelor, tălpilor.

Adaptarea organismului la condițiile meteorologice care se instalează toamna – fluctuații de temperatură și umiditate și schimbarea presiunii atmosferice – poate suprasolicita sistemul cardiovascular și de aceea în lunile de toamnă insuficiența cardiacă poate prezenta o serioasă problemă pentru cei care suferă de afecțiuni cardiovasculare.

Tulburarea afectivă sezonieră (TAS)

TAS este un tip de depresie care are legătură cu schimbările de anotimpuri. Ea poate apărea primăvara sau în vara timpurie, însă cel mai adesea simptomele încep toamna, odată cu scurtarea zilelor și instalarea temperaturilor mai reci, și continuă iarna. Deși cauza specifică tulburărilor afective sezoniere rămâne încă necunoscută, scăderea luminii solare poate perturba ceasul intern al organismului și poate determina o scădere a serotoninei, substanță chimică din creier care afectează starea de spirit, ducând astfel la depresie.

Cei care deja suferă de depresie clinică sau tulburare bipolară își pot vedea simptomele agravate de venirea toamnei.

Variantă revizuită de dr. Alexandru NICOLESCU-ZINCA

Bubele, coșurile

Se pune pe ele:

- Suc de patlagină
- Piersică uscată
- Prună culeasă de Ziua Crucii și despicată
- Spumă de la mâncare
- Lapte de la lăptugă.

Se grăbește coacerea lor cu pâine amestecată cu lapte.

Se dezinfectează, cele supurânde, cu frunze de mărar.

Pătrunjel amestecat cu ulei se pune pe bube și umflături.

Dietele prințeselor

Ce dietă a adoptat prințesa Letizia a Spaniei

Soției principelui Felipe al Spaniei, Letizia, îi place să urmeze un regim echilibrat, pentru a fi mereu în formă. Iată care sunt micile secrete ale prințesei, în ceea ce privește alimentația zilnică: Letizia ia micul dejun împreună cu soțul și fiicele sale, în fiecare dimineață. Ea încearcă să le impună tuturor membrilor familiei regula "celor cinci porții de fructe și legume", zi de zi. Prințesa evită alimentele grase, ca de pildă foie sau carnea de vânat, însă o încântă salatele, chiar dacă acestea conțin brânză sau bacon. Letizia este un fan al mâncării gătite. Deși ea nu gătește, îi place să mănânce linte, fasole și tocăniță. Aflați și alte secrete ale bucătăriei regale.

Cum se menține în formă Regina Letizia

Din anul 2004, de când s-a căsătorit cu actualul soț al său, Regele Filip al VI-lea, Regina Letizia a Spaniei a rămas una dintre cele mai celebre personalități regale și mai ales, una dintre cele mai stilate.

Dincolo de stilul său remarcabil, Letizia este o inspirație în ceea ce privește silueta și în general, wellness-ul. Aceasta duce o dietă echilibrată, lesne de înțeles, dar optează și pentru sporturi care o ajută să își mențină tonusul și să se relaxeze în același timp.

Asemenea foarte multor vedete, Regina Letizia se ghidează după un plan alimentar, nu după diete care promit rezultate rapide și imposibil de menținut ulterior. Conform **popsugar.com**, Letizia urmează așazisa „Perricone Diet", care implică o alimentație bazată exclusiv pe alimente cu proprietăți antiinflamatorii, asemenea somonului, fructelor, legumelor și grăsimilor sănătoase. „Excesul de zahăr în dietă are, fără îndoială, o serie de efecte negative, printre care inflamațiile, și deloc suprinzător, o predispoziție către diabet. În același timp, persoanele care reduc cantitatea de zaharuri din dieta personală înregistrează valori scăzute ale glicemiei. „Perricone Diet", exclude și grăsimile saturate, carbohidrații rafinați și alcoolul, trei grupe alimentare dăunătoare în general, sănătății", declară specialiștii.

În ceea ce privește programul de antrenamente, s-a speculat pe parcursul anilor că Regina Letizia are un program variat, și în același timp, riguros, de sport, care contribuie cu succes la silueta sa impecabilă. Asemenea multor doamne, Regina este o fană a claselor de Zumba. Originară din Columbia, Zumba este o cale distractivă și foarte eficientă de a arde calorii și de a-ți îmbunătăți ritmul cardiac, toate acestea în pași de dans.

5 metode naturale pentru a întări unghiile fragile

1. Ulei de măsline

Acizii grași esențiali și antioxidanții din uleiul de măsline sunt nutrienți excelenți pentru îmbunătățirea texturii unghiilor.

Ingrediente: *¼ cană de ulei de măsline (60 gr), 5 picături de zeamă de lămâie.*

Instrucțiuni: Amestecă zeama de lămâie cu uleiul de măsline într-un castronel și înmoaie vârfurile degetelor în el timp de 15 minute. Ține amestecul în frigider și repetă tratamentul în fiecare zi.

2. Papaya cu ulei de migdale și ou

Acest tratament natural pentru unghii și cuticule conține nutrienți care rețin umezeala naturală și măresc rezistența unghiilor.

Ingrediente: *2 linguri de suc de papaya (20 ml), ½ linguriță de ulei de migdale (2,5 gr), 1 lingură de gălbenuș de ou.*

Instrucțiuni: Amestecă cele trei ingrediente într-un castronel până obții un gel omogen.

Aplică-l pe unghii și cuticule cu o periuță. Lasă-l să acționeze timp de 30 minute, apoi clătește cu apă rece. Aplică acest tratament în fiecare zi.

3. Bicarbonat de sodiu

Folosirea bicarbonatului de sodiu este una dintre cele mai eficiente și naturale metode pentru a-ți întări unghiile fragile. Proprietățile sale antibacteriene ajută la eliminarea fungilor și previn ruperea unghiilor.

Ingrediente: *1 lingură de bicarbonat de sodiu (10 gr), 1 cană de apă (250 ml).* **Instrucțiuni:** Într-un castronel, pune o cană de apă caldă, adaugă o lingură de bicarbonat, amestecă și înmoaie-ți unghiile timp de 15 minute. Repetă tratamentul de trei ori pe săptămână.

4. Mentă și mușețel

Combinația de mentă și mușețel este o modalitate sănătoasă de a-ți proteja unghiile de agenții agresivi din mediu.

Ingrediente: *2 linguri de mușețel (20 gr), 4 frunze de mentă, 1 cană de apă (250 ml), 1 lingură de ulei de măsline (14 gr), 2 linguri de făină de grâu (20 gr).*

Instrucțiuni: Dă apa în clocot și adaugă mușețelul și menta. Lasă amestecul la infuzat timp de 30 de minute. Adaugă uleiul de măsline și făina de grâu. Toarnă lichidul într-un borcan și masează-l pe unghii și pe cuticule. Lasă-l să acționeze timp de o jumătate de oră, apoi clătește cu apă călduță.

5. Limetă și zahăr

O exfoliere simplă cu limetă și zahăr reface cuticulele și previne fragilitatea unghiilor.

Ingrediente: *½ de limetă, 1 lingură de zahăr (10 gr).*

Instrucțiuni: Pune jumătatea de limetă în zahăr, apoi aplic-o direct pe mâini și unghii.

Lasă amestecul să acționeze timp de cinci minute, apoi clătește-l. Încearcă să aplici tratamentul numai seara, pentru a preveni apariția petelor pe piele. Aplică-l o dată la patru zile.

Două tratamente anticelulită cu sâmburi de avocado

Celulita se caracterizează prin formarea de noduli mici de grăsime sub piele care dau aspectul de coajă de portocală. Această problemă este frecventă în rândul persoanelor supraponderale, însă poate avea și alte cauze, cum ar fi sedentarismul, o dietă necorespunzătoare și proasta funcționare a sistemului limfatic.

Deși celulita nu este considerată o boală gravă, multe persoane încearcă să o combată prin diverse metode, deoarece are un aspect neplăcut. Din fericire, pe lângă o alimentație echilibrată și exerciții fizice, există și remedii naturale care contribuie la diminuarea ei.

Dacă vrei să pui capăt acestei probleme, te invităm să descoperi și să folosești câteva tratamente anticelulită cu sâmburi de avocado.

Tratamente anticelulită cu sâmburi de avocado

Din ce în ce mai multe persoane folosesc sâmburi de avocado pentru a combate celulita. Deși există și alte tratamente convenționale, acest ingredient natural oferă rezultate uimitoare.

Sâmburii de avocado stimulează eliminarea lichidelor și îmbunătățesc circulația sanguină, doi factori fundamentali pentru reducerea acumulării nodulilor de grăsime și a toxinelor.

În plus, acest ingredient sprijină lipoliza, un proces care ajută la descompunerea grăsimilor și la eliminarea acestora din corp.

Printre altele, fiind aplicate prin masaj, tratamentele cu sâmburi de avocado stimulează activitatea sistemului limfatic, acesta fiind responsabil pentru mai multe procese de eliminare a toxinelor și a deșeurilor din organism.

Tratament cu sâmburi de avocado și ulei de măsline

Un tratament de bază pentru combaterea celulitei cu sâmburi de avocado implică adăugarea unui singur ingredient: uleiul de măsline. Textura sa uleioasă facilitează aplicarea pe piele, iar nutrienții săi au numeroase beneficii.

Ingrediente: 1 *sâmbure de avocado, ¼ cană de ulei de măsline (50 ml).*

Mod de preparare: Taie sâmburele de avocado în jumătate și dă-l prin partea groasă a răzătorii. Pune sâmburele de avocado ras într-un borcan curat de sticlă și acoperă-l cu ulei de măsline. Amestecă ingredientele cu o ustensilă de lemn și acoperă borcanul.

Lasă-l să stea 3 sau 4 zile într-un loc răcoros și întunecat. După acest interval, pune tratamentul în frigider.

Mod de aplicare: Fă un duș fierbinte pentru a deschide porii pielii, astfel încât preparatul să se absoarbă mai ușor. Aplică pasta pe zonele afectate de celulită, masând cu mișcări circulare delicate timp de 10 minute. Lasă produsul să acționeze încă 10 minute, apoi clătește-te cu apă caldă. Repetă

procedeul în fiecare seară înainte de culcare.

Tratament cu sâmburi de avocado, ovăz și ulei de migdale

Pe lista de tratamente anticelulită cu sâmburi de avocado se află și o cremă exfoliantă cu ovăz și ulei de migdale. Această combinație de ingrediente hrănește pielea și îmbunătățește circulația.

Ingrediente: *1 sâmbure de avocado, 2 linguri de ovăz (20 gr), 5 linguri de ulei de migdale (75 gr).*

Mod de preparare: Rade sâmburele de avocado. Pune-l într-un recipient de sticlă și amestecă-l cu ovăzul și uleiul de migdale. Amestecă bine ingredientele cu o lingură de lemn și, după ce ai obținut o pastă, acoperă borcanul. Lasă borcanul să stea deoparte 2 sau 3 zile, după care poți aplica tratamentul.

Mod de aplicare: La fel ca în cazul precedent, este indicat să faci un duș fierbinte pentru a deschide porii pielii înainte de aplicarea tratamentului.

Ia cantitatea pe care o consideri necesară și aplic-o pe zonele cu probleme, masând delicat timp de 8-10 minute. După ce ai terminat masajul, lasă amestecul să acționeze încă 15 minute. Clătește cu apă călduță și șterge cu atenție pielea. Aplică tratamentul de cel puțin 3 ori pe săptămână, de preferat înainte de culcare.

De la lume adunate

Povestea frunzei aurii

A fost odată o frunză micuță care ofta și plângea, așa cum fac deseori frunzele când un vânt ușor le mișcă. Iar crenguța a întrebat-o:

– Ce se întâmplă, frunzulițo, de ce ești tristă?

Frunza a răspuns printre suspine:

– Vântul tocmai mi-a spus că într-o zi mă va smulge și mă va arunca jos ca să mor pe pământ!

Crenguța i-a spus ramurii pe care a crescut, iar ramura i-a spus-o copacului. Și când copacul a auzit despre asta, a fosnit cu blândețe și a șoptit tuturor frunzelor:

– Nu vă fie frică. Țineți-vă bine și nu veți cădea până nu veți dori voi asta.

Și așa frunza noastră a încetat să ofteze, dar a continuat să vibreze și să cânte. De fiecare dată când copacul se clătina și își agita ramurile, frunzulița dansa veselă în sus și în jos, de parcă nimic nu ar fi putut să o smulgă vreodată. Și așa a crescut toată vara, până în septembrie.

Când au sosit zilele răcoroase ale toamnei, frunzulița a văzut că toate frunzele din jur s-au făcut foarte frumoase. Unele erau galbene, altele stacojii, iar celelalte în dungi cu ambele culori. Atunci l-a întrebat pe copac ce înseamnă. Și copacul i-a spus:

-Toate aceste frunze se pregătesc să zboare și au îmbrăcat aceste culori frumoase din cauza bucuriei.

Frunzulița a început să-și dorească și ea asta și a devenit foarte frumoasă, roșie ca focul, apoi stacojie și frumos fosnitoare.

– Avem haine de vacanță, i-au spus celelalte surate. Suntem gata de plecare!

Tocmai atunci a venit o pală de vânt, iar frunza noastră s-a lăsat purtată de el în aer și legănată lin pe deasupra tufișurilor, gardurilor, florilor de toamnă și peste alte locuri frumoase. Ușor amețită de atâta învârtit și lucruri noi de văzut, s-a lăsat pe malul unui râu împreună cu alte prietene ale ei și, obosită, a căzut într-un somn. Visa că este un paltonaș cald pentru un strat de ghiocei. Nici nu a simțit când a venit viscolul și zăpada.

Despre nerecunoașterea revelațiilor

Se spune că, în zilele cele mai grele ale unui mare război, un soldat s-a întâlnit cu o pasăre mai... neobișnuită.

– Ești trist astă-seară, i-a spus pasărea vorbitoare după ce se așează pe brațul lui drept. De ce ești trist? Războiul se va sfârși curând. Ai încă puțină răbdare. Nu te lăsa. Eu te voi ajuta cu cântecul meu.

– Nu, nu – răspunse soldatul, n-ai de unde să știi. Ești o biată pasăre. Du-te de aici. N-am nevoie de cântece, am nevoie de arme. Peste tot e numai disperare și moarte.

Pasărea plecă și veni a doua zi.

– Și totuși pari trist, zise pasărea cea albă, pari trist. Lasă-mă să-ți cânt, ca să nu mai suferi atât. Mai rezistă puțin și nu dispera.

– Nu, nu sunt trist, răspunse soldatul, și nu vreau să-mi cânți. Sunt părăsit de lume și vom pieri cu toții în întuneric. Și tu vei pieri o dată cu noi.

Pasărea plecă și se întoarse și a treia zi.

– Ești trist din nou astă-seară, văd eu, ai ceva pe suflet – mai zise pasărea albă. Ascultă puțin cântecul meu.

–Nu, nu sunt trist – și lasă-mă-n pace! se răsti la ea soldatul. Nu mai veni niciodată, nu avem nevoie de păsări albe, ci de tunuri și bombe, de apă, medicamente și hrană.

Pasărea se desprinse de pe brațul lui și zbură fâlfâind din aripile ei mari și albe.

A patra zi nu mai veni pasărea. Nici a cincea, nici a șasea.

– Unde-o fi plecat pasărea aia cuvântătoare? se trezi deodată soldatul, vorbind singur. Nimeni nu-i răspunse. Simți doar în inimă un dor extraordinar și o dragoste pentru toate lucrurile. Și atunci auzi strigăte de bucurie. La radio, o voce străină anunța finalul războiului.

Pagini organizate după „Formula AS", „Asul Verde", ziare.com și alte surse de Paraschiva MĂMĂLIGĂ

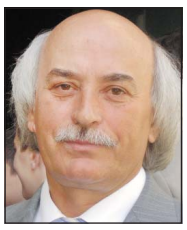

Aurelian SILVESTRU

Un gând despre literatură

Mi-e teamă de oameni care se tem de carte! Sub soare, nu există un loc mai trist decât un suflet în care Cuvântul e încătușat de gheața necomunicării.

Am văzut oameni plângând de durere.

Am văzut oameni plângând de fericire.

Dar am văzut și oameni care nu puteau să plângă, din cauză că sufletul le era împietrit de nepăsare. Indiferența e sinonimul nopții. Poate tocmai de asta cu adevărat întuneric este nu acolo, unde nu există lumină, ci acolo unde nu există Speranță.

Literatura înseamnă Speranță.

O carte bună e ca o lacrimă menită să topească gheața până și din sufletele celor care nu pot plânge.

Mulți își imaginează că, pentru a face literatură, e suficient să ai vocația cuvântului. În realitate, doar cu vocație nu poți crea adevărate valori. În cel mai bun caz, poți edita cărți pe care cititorii să le „consume” foarte ușor, dar pe care tot atât de ușor să le și dea uitării.

Marea literatură e alcătuită din opere pe care le nu poți uita, recitindu-le cu plăcere, ori de câte ori sufletul îți cere asta. În spatele unor asemenea lucrări se află nu atât inspirația, cât munca. O muncă obositoare și grea în care, uneori, ești nevoit să folosești în loc de cerneală, propriul sânge.

Iată ce spunea despre acest proces în jurnalul său intim Jules Renard:

„A avea talent nu înseamnă a scrie o singură pagină interesantă. Nu există roman pe care o inteligență obișnuită să nu-l poată concepe, nici frază, oricât de frumoasă, pe care să n-o poată alcătui chiar și un începător. Însă trebuie să ai voință, ca să nu dai înapoi. Cei puternici secătuiesc cerneala, istovesc hârtia, transpiră, dar merg până la capăt. E singura deosebire dintre marile talente și nevolnicii care nu vor să muncească. În literatură rezistă doar cei care nu se rușinează să devină vite de înjugat la plug. Geniile sunt cele mai vânjoase dintre ele, cele care trudesc neîncetat câte optsprezece ore pe zi”.

Ca să ajungi la un asemenea nivel, e prea puțin să ai vocație pentru literatură. Se cere ca literatura să devină religia ta. J.D.Salinger afirma că marii scriitori fac din literatură „nu o profesie, ci o religie”.

Câți dintre scriitorii de la noi sunt gata să îngenuncheze în fața acestei religii? În genere, câți dintre scriitori țin cont de faptul că adevărata literatură trebuie să făurească nu cărți frumoase, ci suflete frumoase?

Acasă la Bacovia

Mircea MITROFAN

În sudul Bucureștiului, în apropiere de Parcul Tineretului, se află casa în care a locuit scriitorul român George Bacovia. Astăzi găzduiește Casa Memorială „George și Agatha Bacovia”, o casă modestă ce păstrează o atmosferă autentică a perioadei în care soții Bacovia au locuit aici.

Era o zi de sâmbătă, cu cer albastru și mult soare când am ajuns la casa lui George Bacovia. Poarta era deschisă, iar steagurile României și Uniunii Europene fluturau în bătaia vântului. Casa, vopsită într-o nuanță de cărămiziu deschis, cu geamuri mari și două uși albe de lemn. Gardul din piatră era într-o nuanță de gri închis, asemănătoare cu acoperișul casei, făcut din tablă.

Am intrat în liniște în holul casei. Era foarte multă lume, iar gazda deja începuse să le povestească vizitatorilor crâmpeie din viața și activitatea literară a poetului. Tânăra avea o voce caldă, foarte pasionată de universul bacovian și capta atenția tuturor prin intonație și sinceritate: „George Bacovia s-a născut la Bacău, pe 4 septembrie 1881, într-o familie de negustori, cu mulți copii, opt la număr, cinci fete și trei băieți. Iar poetul pe numele lui adevărat George Andone Vasiliu, căci noi îl cunoaștem din literatură sub pseudonimul de Bacovia, a fost cel de-al cincilea copil al soților Vasiliu, fiul lui Dimitrie și al Zoei Vasiliu. Pseudonimul de Bacovia se pare că și l-ar fi luat de la denumirea orașului unde s-a născut, de la Bacău. În această casă s-a stabilit în anul 1933 împreună și datorită soției, Agatha Grigorescu. Ea, fiind profesoară de limba și literatura română, a făcut un împrumut la Casa Corpului Didactic și așa au construit casa, foarte repede, în aproximativ o lună, iar Agatha a fost diriginte de șantier. Nu vă imaginați că era finisată, dar puteau să locuiască în ea.”

Holul casei era foarte îngust, cu tablouri pe pereți și cu patru vitrine amenajate lângă geam. În acele vitrine se aflau edițiile princeps ale poetului, câteva copii ale manuscriselor (Plumb și Lacustră), mai multe desene ale poetului executate în creion, carnetul de membru al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., cu numărul 20, având data eliberării la 15 octombrie 1954 și semnat de Președintele Uniunii, Mihail Sadoveanu. Tânăra povestea despre actul de creație al lui Bacovia următoarele: „Bacovia a debutat în literatură cu volumul „Plumb” ce a apărut pentru prima dată în anul 1916 în 500 de exemplare la tipografia „Flacăra”. Bacovia mergea în Parcul Trandafirilor din Bacău, sub copacul lui de suflet, celebra salcie, și scria poezii. Când i se părea că nu sunt desăvârșite și în ideea de a nu le găsi nimeni acele manuscrie, făcea cocoloș hârtiile și le arunca sub bancă. Când poetul ajungea acasă, Agatha mergea în urma lui, strângea acele manuscrise și mai apoi le dactilografia. Mărturie ne stă micuța cărțulie, oarecum în format liliput, „Bucăți de Noapte”, apărută în 1926. O vedeți expusă în vitrina din holul casei.”

Din hol am intrat în camera din dreapta, aparținând soției poetului, Agatha Grigorescu. Tot aici era și dormitorul soților Bacovia. În această cameră era biblioteca cu peste 700 de volume, iar deasupra acesteia era un tablou pictat de Cecilia Cuțescu-Storck, înfățișând-o pe Agatha la casa de vacanță din Capul Caliacra. În stânga și în dreapta geamului erau două tablouri cu părinții poetului Zoe și Dimitrie Vasiliu. Deasupra ușii care dădea în sufragerie era o fotografie alb-negru cu părinții Agathei, Șerban și Maria Grigorescu. Tânăra mai spunea că „poetul a avut un singur copil, pe Gabriel. În camera Agathei puteți vedea o fotografie a băiatului alături de mamă în grădina casei. În prezent, poetul are un nepot care este medic legist în Suedia. Vedeți acolo și o fotografie cu acesta.”

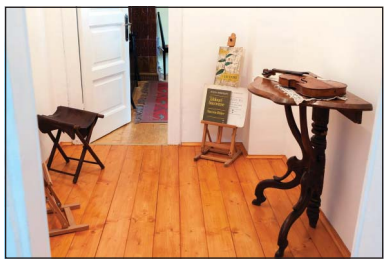

Tânăra continua să povestească despre soții Bacovia: „Îmi place să o numesc pe Agatha Grigorescu îngerul păzitor al lui Bacovia pentru că dacă ne gândim la poezia bacoviană și la sufletul lui Bacovia am putea spune că era o fire destul de tristă, melancolică, introvertită, singuratică. Ea a fost sprijinul lui permanent. A fost o fire bolnăvicioasă, a suferit de depresie, a fost internat în sanatorii de câteva ori. Datorită Agathei putem să vedem astăzi această casă. Practic încă din 1958 se vizita casa, la un an după ce poetul s-a stins din viață. Tot atunci s-a schimbat și numele străzii și de atunci poartă numele poetului. El a murit pe 22 mai 1957. Agatha și-a dorit foarte mult ca memoria literară să rămână veșnic vie. A donat casa statului, iar ea a locuit după moartea poetului vreo 20 și ceva de ani în această casă. Atunci când s-a deschis muzeul s-a pus și o placă memorială.”

Printre vizitatori am avut plăcuta surpriză să fie o elevă a Agathei Grigorescu, în anul 1948, când era profesoară la școala centrală. Cu o voce tremurândă, doamna a început să ne povestească despre profesoara ei: „Era o fire uscătivă, energică. Organiza foarte multe evenimente culturale”. Ulterior, am intrat în camera poetului, un spațiu aparent claustrofob, dar suficient pentru poet, ne spunea tânăra-ghid. Aici își petrecea cea mai mare parte a timpului, în cămăruța lui. Când am deschis ușa camerei, a început să se audă vocea poetului. Tânăra ne-a spus că este vorba despre „un aparat pe senzori”, care se declanșează când simte pași. Vocea a fost înregistrată în 1955 de către Societatea Română de Radiodifuziune, în total fiind disponibile 22 de poeme în lectura poetului.

Bustul lui Bacovia, în curtea Casei Memoriale „George și Agatha Bacovia”

PE ARIPILE TIMPULUI (9)

Dr. Mugur ANDRONIC, Suceava

La data unirii, în Basarabia trăiau doar cca. 54.000 de ruși. Deși unirea a fost recunoscută plenar internațional, imperiul rus bolșevic, a promovat o puternică propagandă antiromânească. Mult timp diverse bande bolșevice treceau noaptea Nistrul, organizând diversiuni și transportând arme. Cele mai cunoscute cazuri, de care falsificatorii și rușii fac mult tapaj, sunt răzmeițele antiromânești de la Hotin și Tatarbunar.

Limba română a devenit limbă de stat, s-a procedat la uniformizarea legislativă și administrativă. Teritoriul a fost împărțit în 9 județe, cuprinzând plăși (raioane) și comune. Important, prin legea electorală din dec. 1918, populația a putut vota pentru prima dată democratic aleșii pentru parlamentul României Mari. Primul președinte, basarabeanul Vasile Stroiescu. În 1923 se votează constituția, după model belgian, una dintre cele mai democratice din Europa. Foarte importantă, REFORMA AGRARĂ, prin care moșierii ce depășeau 100 de hectare au fost deposedați, în folosul țărănimii. Au fost expropriate peste 3.300 de moșii, totalizând cca. 1,5 milioane ha., din care au beneficiat 335.000 de familii. Ca de multe ori, românii au dat, rușii, ulterior, prin colhozuri, au luat.

După o perioadă de tranziție, exporturile basarabene, mai ales fructe și struguri, s-au îndreptat spre lumea civilizată, dincolo de Prut, și inclusiv în Europa. Statul sprijină extinderea culturilor de viță-de-vie altoită. Se extind suprafețele agricole și pomicole. O epocă de progres general, deși neomogen în toate domeniile. România Mare s-a dezvoltat amplu, leul românesc ajungând la paritate cu francul elvețian. Au apărut băncile românești, în frunte cu Banca Basarabiei. S-au adus locomotive și vagoane, s-a introdus ecartamentul european.

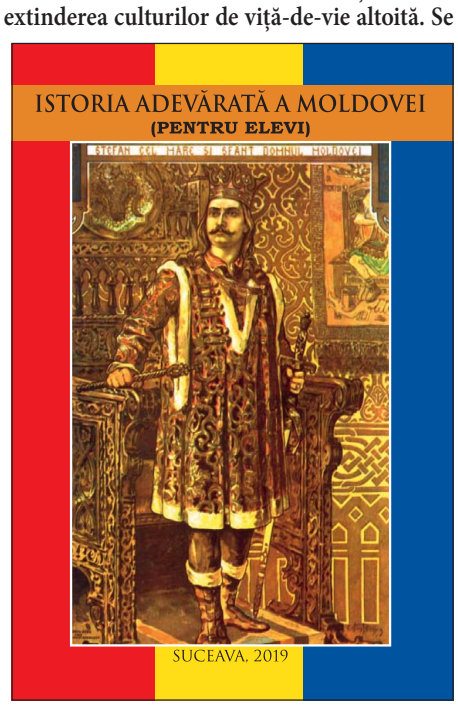

Sute de profesori și învățători au venit din Țară, ca voluntari. Ardeleanul Onisifor Ghibu a creat cursurile pentru învățători la Chișinău și Soroca, două tipografii și unele publicații periodice. A crescut vertiginos numărul școlilor normale (doar 3 în 1919), iar minoritățile naționale au fost încurajate să-și creeze propriile școli în limbi materne. A fost sprijinită Universitatea Populară din Chișinău. S-au creat asociații ale învățătorilor și publicații periodice școlare... Dacă în 1920 erau 1.747 de școli, înainte de cotropirea imperială ruso-bolșevică erau 2.628. Și atunci s-au tipărit lucrări contra falsificării istoriei românilor.

Țarismul lăsase o moștenire cruntă: doar 10% din bărbați știau carte și doar 1,7% din femei. Să nu mai vorbim de tâmpirea populației rusificate. În 1930 deja 38% din populație trecuseră prin școli. Ca și azi, mulți tineri, inclusiv din Transnistria au studiat la facultățile de dincolo de Prut. Scutiți de serviciul militar, mulți au fost studenți la Iași, unde s-a ridicat un cămin special și o cantină, pentru ei. Rol important în trezirea conștiinței naționale, Facultatea de Teologie de la Chișinău a fost puternic susținută, ca și Facultatea de Științe Agricole. Inițial cadre universitare și cercetători au venit din regat. Revista de frumos renume VIAȚA BASARABIEI, a fost condusă de Pan Halippa. Viața muzicală a prins avânt prin crearea de instituții și asociații de profil, inclusiv Conservatorul Național. Teatrul Popular creat în 1920 a devenit în scurt timp Național. În domeniul artelor s-a remarcat Societatea de Belle Arte și sculptorul Al. Plămădeală. La sate s-au făcut sute de cămine culturale din inițiativa Fundației Culturale Regale Principele Carol și a asociației ASTRA. În acele timpuri biserica noastră strămoșească avea 1.090 de biserici și 20 de mănăstiri, ulterior decimate în mare parte de cotropitorii imperiului rus. Astăzi Mitropolia Basarabiei, subordonată canonic Mitropoliei Moldovei și Sucevei de la Iași, are doar circa a zecea parte din parohii, față de cea subordonată imperiului rus. Să nu mai vorbim că ultima folosește vechile biserici din vremea României Mari. Pe când retrocedarea? La rândul lor, minoritățile au avut libertatea maximă pentru religia lor.

Desigur, au fost și greșeli administrative, iar jandarmii nu băteau adesea fără motiv, ca și în restul țării. Regretabil, dar după trecerea a aproape un secol, nu mai este cazul de speriat lumea cu jandarmul român, care aduce vaccin, motorină, repară gradinițe și spitale, face apeducte, dă burse, etc. etc. etc.

Populația crește de la cca. 2,6 milioane, la cca. 3,2 milioane (1940), fiind cca. 16% din întreaga populație a țării. Se includ aici și cca. 170.000 de refugiați din stânga Nistrului, fugiți de colectivizarea agriculturii, arestări, deportări, crime ale bolșevicilor ruși. Majoritari ucraineni și ruși, mai ales în nordul și sudul Basarabiei.

Pentru copierea gratuită însă a cărții ISTORIA ADEVĂRATĂ A MOLDOVEI PENTRU ELEVI, în fapt scrisă pe înțelesul tuturor, rog intrați pe Google, cu linkul goo.gl/b9BQne. Popularizați cartea și linkul. Rog arhivați fiecare parte din materialele noastre lunare din revistă, iar bibliotecile rog să printeze cartea spre inventariere, ca și broșura FALSIFICAREA ISTORIEI MOLDOVEI. Vă iubesc, frați basarabeni!

Va urma.

Dragi cititori,

Lansăm o pagină nouă, cu genericul „DE LA LUME ADUNATE”, pagină permanentă, care va găzdui textele selectate de jurnaliștii de la „NATURA” de pe rețelele de socializare. Suntem convinși că o să îndrăgiți de la primul text pagina și o să ne sugerați în fiecare lună cele mai frumoase materiale pentru selecție.

Vă mai aducem o veste bună: dincolo de numeroasele piedici și greutăți, revista „NATURA” va veni la abonați și în anul 2022. Din luna octombrie a început Campania de abonare în variantele print (pe hârtie) și electronică în PDF. Abonamentele le puteți face de la telefonul mobil sau calculator pe pagina www.natura.md

Haideți să contribuim cu toții, să mărim considerabil Familia promotorilor, abonaților, cititorilor și prietenilor revistei „NATURA”! Împreună vom reuși!

Andrei DORUL

DESTIN

Despre limba română, dar și despre cât de mult contează să te naști într-un timp potrivit, într-un loc potrivit și să fii înconjurat de oameni potriviți – de vreo câțiva ani mă tot căznesc să scriu…

Sunt născut în partea stângă a Nistrului.

Prin anii ‘80 în orașul Dubăsari erau 7 școli, dintre care doar o școală cu 10 clase era în limba română, pe atunci moldovenească și în grafia chirilică. Școala din satul nostru era doar de 8 clase.

De fapt, prin sate școlile moldovenești erau majoritatea de 8 clase.

Nu știu de ce, dar pentru moldovenii de atunci, 8 clase era nu doar o normalitate, dar și un scop.

Pentru ruși normalitatea era minim 10 clase plus un institut.

Asta era într-atât de normal, încât dacă întâlneai vreodată un moldovean la costum și cravată, te bucurai pentru el. Pentru că erai sigur că el se duce la vreo nuntă sau, vine de la ea.

Școala noastră din sat, cea de 8 clase, era la o distanță de vreo 500 m de casă, dar părinții mei își doreau un viitor mai bun pentru mine și m-au dat la școala din oraș, care era la vreo 5 km.

Prin ‘89 când a apărut limba română, în școala noastră s-au format două tabere, pro și contra. Și cei ce au fost contra, și-au transferat copiii în alte școli, unii în școli ruse, alții nici nu mai știu.

Respectiv, școala noastră din acel moment a început să se rărească, tare. S-a rărit într-atât, încât am cedat clădirea noastră în favoarea unei școli rusești, care se mărise și nu mai încăpeau în școala lor. Pe noi însă ne-au mutat împreună cu o altă școală rusă, care era în etapa de „ascensiune” și încă nu ocupa toată clădirea.

Deci noi împărțeam o clădire la două școli: jumătate – școala rusă, jumătate – română.

Într-o regiune ca stânga a Nistrului, unde toți moldovenii sunt rusificați până-n măduva oaselor, limba română s-a implementat nu doar cu întârziere, dar și foarte greu.

Unica schimbare pe care am simțit-o noi brusc, a fost atârnarea cravatei de pioner în cui.

Învățând în școală română, dar împreună cu rușii, la pauzele dintre lecții, noi eram nevoiți să vorbim în rusă. Asta în caz că nu eram pregătiți de vreo bătaie. Pentru că dacă vorbeam româna în prezența rușilor, lor li se părea că-i vorbim de rău. Asta de fapt a fost dintotdeauna și nu doar la școală.

Ei nici până-n ziua de azi n-au înțeles că dacă vreau să le spun ceva de rău, eu le voi spune în limba lor, ca să înțeleagă.

Situația din partea stângă a Nistrului de la o zi la alta tot se agrava. Și de la primele confruntări cu violențe, ai mei au decis să mă transfere la școala din sat, mai aproape de casă.

Peste o lună s-a început războiul. Respectiv, eu și mulți ca alde mine pierdusem jumătate de an de învățătură.

Clasa a șaptea mai că nici n-o țin minte.

Am stat noi cât am stat ascunși și baricadați, când prin case, când prin beciuri. Dar, într-un final, am cedat și ne-am refugiat în pădurea Codrilor. Într-o tabără, în care erau cazați toți refugiații.

Acolo, în tabără, pentru copii se organizau ture spre România. Și chiar din a doua zi cum am ajuns, eu am pornit spre România.

În prima tură, deoarece eram cazați într-un complex școlar, ne-au organizat vreo câteva zile să asistăm la lecțiile lor.

Și vă spun așa cum este; noi nu că nu înțelegeam ce învățau ei, noi nici nu înțelegeam ce vorbesc ei.

Deși ne considerăm că vorbim aceeași limbă.

Tot atunci, pe noi ne-a vizitat o delegație a Ministerului Afacerilor Interne, în frunte cu ministrul lor. Și fiecare ofițer și-a ales câte un copil, pe care îl va îmbrăca din cap până-n picioare pentru toate 4 anotimpuri.

Vreți să știți cum ne-am simțit noi atunci?

Când un copil primește vreo 4 cutii mai mari ca dânsul, pline cu de toate și totul nou... Un copil care e crescut la țară și care nu avea nici o haină, să nu fie ruptă sau, în cel mai bun caz, cârpită…

Da, a fost WOW, iar zborul lui Gagarin s-a dus pe planul 2.

Iar pe lângă toată bucuria asta, zilnic mai veneau oameni ce trăiesc prin apropiere și ne lăsau la poarta complexului cutii, sacoșe și chiar saci cu de toate (mâncare, haine, jucării și diferite lucruri).

A doua tură în România a fost deja în alt format, eram împrăștiați fiecare la câte o familie.

Familia cea de români mai că nu-mi suflau și-n ciorbă. Pe lângă grija pe care mi-au acordat-o, au vrut și să-mi cumpere multe, dar eu am refuzat, deoarece aveam deja de toate din prima tură. Dar la sfârșit, dacă ei tot insistau, i-am rugat să cumpere ceva pentru fratele meu mai mic (de 5 ani). Ei așa și au făcut și încă din tot sufletul.

Preț de aproape două luni, am trăit cu niște oameni străini, dar totodată într-atât de apropiați, încât nu voiam să plec de la ei.

Aveam 13 ani, dar la plecare le-am promis că neapărat o să-i vizitez când voi crește mare.

După o vară petrecută prin România, ne-am întors cu toții înapoi, în pădurea noastră, a refugiaților.

Clasa a opta m-am dus s-o învăț la școala din apropierea pădurii, în Ivancea. În centrul satului, până unde ne aducea transportul, era o școală rusă și una română, mai tânără, doar până-n clasa patra. O altă școală română de 9 clase era amplasată în alt capăt al pădurii. Șoferul ce ne aducea mi-a zis clar că nu va face drumul ăsta doar pentru un elev. Așa că cei aproape 2 km trebuia să-i fac în maxim 10 minute, ca să nu întârzii la prima lecție. Și așa zilnic și anul împrejur.

Mai rău ca în clasa 8-a, eu n-am învățat niciodată. Era și logic, după ce pierdusem jumătate de an de învățământ.

La sfârșitul anului i-am spus mamei că dacă nu vrea să tragă o rușine la adunarea de părinți, mai bine să stea acasă.

Ea m-a ascultat.

Peste un an noi ne mutăm în sudul Moldovei, în Basarabeasca.

Și prima ce mi s-a aruncat în ochi prin geamul casei, era o școală mare și frumoasă, la o distanța de o mână întinsă.

M-am bucurat tare. Dar degeaba, era o școală rusă.

Basarabeasca avea și o școală în română, dar la fel ca și cea din Ivancea, era la etapa de dezvoltare, maxim până-n clasa a cincea.

Așa că, clasa a 9-a m-am dus s-o învăț în română în satul Abaclia, ce se alfa la vreo 5 km pe de-a dreptul prin stepă.

Tata atunci lucra - noaptea paznic, iar ziua cioban la o stână de oi.

Eu după școală mă duceam și-l înlocuiam, ca să se odihnească după lucrul de noapte.

Fiind printre străini și fără prieteni, nu aveam altceva de făcut, decât să pasc oile și să învăț.

Și clasa a noua o termin doar pe note de 9 și 10.

Sunt eliberat de vreo două examene, inclusiv de la istoria românilor și particip la olimpiada raională de limbă și literatură română, și iau primul loc.

În anul cela deja i-am dat voie mamei să meargă la adunarea părintească.

Clasa a zecea. Ne întoarcem în sfârșit acasă, în stânga Nistrului. Și ca să nu mă bag iar în fundul iadului, adică împreună cu rușii, mă duc să învăț normal în limba română în satul vecin.

Deoarece erau vreo 7 km pe jos până la școală, pe la sfârșit de an, se mai întâmpla că întârziam.

Într-o zi chiar întârziasem binișor, și tot atunci un profesor de la școală, întâlnindu-ne pe drum, ne-a luat peste picior. Precum că la ora asta lumea deja vine de pe deal, dar noi nici la școală n-am ajuns încă.

Eu i-am răspuns urât.

Peste câteva zile am fost exmatriculat.

Pe atunci disciplina nu era ca acum. Și nu te ajuta nimic, nici scuzele aduse de tine, nici a lui mam’ta cu tot neamul împreună.

Decis și punct.

Clasa a 11-a și ultimul meu an de învățământ, neavând altă ieșire, dar și altă școală, mă duc înapoi la școala de la care a început totul. Acolo, unde de la bun început au fost cel puțin câte două clase paralele și câte vreo 40 de elevi în fiecare clasă. Iar acum am ajuns să avem doar o clasă și doar cu 10 elevi.

Comparativ cu cele ruse, care aveau și școli mai multe, și fiecare clasă avea câte 2-3 clase paralele și câte vreo 30 de elevi în fiecare clasă.

Pe timpul cela, ultimul sunet pentru absolvenți se organiza precum o paradă.

Atât pentru noi, cât și pentru părinții noștri, cel mai frumos moment, pe parcursul a celor 10 ani de învățământ, a fost anume atunci – când noi, doar 10 oameni, am defilat pe “Piața Victoriei” reprezentând unica școală în limba română din oraș. Iar spre final, în 3 perechi, am dansat valsul lui E. Doga “Gingașa și tandra mea fiară”.

Noi încă nu știam ce-i asta mândrie, dar părinții noștri la sigur s-au mândrit atunci cu noi.

După școală, ca să nu fac armata în stânga Nistrului, mă scot de la evidență de acolo și mă pun în Moldova, că doar n-o mai luptat tata pentru a-și vedea copilul în rândurile separatiste.

Majoritatea prietenilor mei au ales să-și facă slujba acolo, pe loc. Mai bine zis, foștii prieteni, că altfel nu-i pot numi, căci până acolo a mers prietenia.

Armata Moldovei nu m-a primit cu colaci… Nici pe aproape nu era așa cum îmi povestea tata despre armata lui. Și la toate astea, mai adăugăm că sunt din partea stângă a Nistrului. Ceea ce ar însemna ca sunt separatist.

N-am să prezint multe detalii. Pot doar să spun că atunci când m-a vizitat mama prima dată, s-a speriat și mai nu m-a recunoscut.

Eu nici nu știam ce să-i zic. Să-i povestesc totul sau nimic. I-am zis doar că vreau acasă. Fă ceva. Ea a plâns și mi-a zis că nu e în puterile ei să facă ceva și că trebuie să rabd.

Eu mi-am continuat slujba, iar la scurt timp am fost internat în spitalul militar cu ulcer duodenal, cu minus 3 dinți, jumate de corp vânăt și cealaltă plină de bube. Bubele, după spusele lor, erau din cauza că mi-am răcit sângele, bube mari și peste tot.

În fine, după armată revin acasă și taman prin anii ceia se pornise procesul pentru redobândirea cetățeniei române.

Mi-am strâns toate actele pe care le aveam și am plecat la Iași să le depun. Rândurile erau foarte mari și preț de câteva zile, încercările mele, de a prinde rând și de a ajunge până la capăt, eșuau. Până la urmă, mi se dădu de înțeles că degeaba stau, căci nu am toate actele necesare.

Mai pe scurt, m-am întors acasă.

Și au trecut mulți ani. Între timp, și tata a murit, și casa părintească am vândut-o.

Iar prin 2017, călătorind prin România, mi-am făcut drum la familia cea cu suflet mare. Acolo unde 25 de ani în urmă am fost primit ca refugiat, dar au avut grijă de mine ca de propriul copil. Acolo unde le-am promis că o să-i vizitez când voi crește mare.

După atâția ani, era și logic să nu le găsesc nici urma lor, nici casa. Cel puțin, nu aveam mari așteptări.

Dar într-un final, le-am găsit eu casa. Și sunând în continuu la poartă, a ieșit un moșnegel.

El se apropia tiptil de poartă, iar eu în gândul meu ghiceam: „E el sau nu e el? E acel bărbat pe care îl țin eu minte, înalt, mândru și frumos sau nu?”

Nici nu știam cum să încep vorba și cum să mă prezint.

Zâmbind, am început vorba cu “Buna ziua”.

El deodată m-a cuprins și mi-a răspuns: “Noi tot timpul te-am așteptat”.

Eu m-am blocat.

Așa emoții cred că pot fi înțelese doar de cei ce le-au simțit și ei vreodată.

Iar eu, după asta, m-am pus pe gânduri și tot mai des mă întrebam: ”Poate, totuși, locul meu e în România? Doar numai aici m-am simțit bine și am fost susținut, așteptat și înțeles… Atât de autorități, cât și de oameni simpli”.

Mult timp n-am stat pe gânduri și, peste vreo două luni, îmi adun toate actele pentru redobândirea cetățeniei și plec la București. Și de data asta, totuși, reușesc să le depun.

Și iată acum suntem în 2021. Și după 4 ani de așteptări, să nu zic 30 de ani, primesc răspuns de la Autoritatea Națională pentru Cetățenie:

REFUZ.

Motivul ar fi precum că partea stângă a Nistrului niciodată nu a fost teritoriu al României Mari. Respectiv, eu nu pot pretinde la cetățenia română.

Mda…, știam de asta. Dar, pe de altă parte, mai știu că foarte mulți ani la rând, nu s-a ținut cont de asta și această cetățenie le-a fost acordată la o grămadă de transnistreni, ucraineni și ruși. Care măcar nici nu cunosc limba acestei țări, tradițiile lor, de valori – nici nu mai zic.

Dar asta e.

Mă resemnez și cu asta, așa cum m-am resemnat și cu multe altele.

Știți în ce privință, cu adevărat, mi-a fost cel mai greu?

Să mă simt străin oriunde m-aș afla. Atât în stânga Nistrului, cât și în dreapta lui, dar și dincolo de Prut.

Și totuși,

Eu sunt mândru că am ales să învăț limba română. Ea a contribuit foarte mult la formarea caracterului meu. Iar caracterul – ori îl ai, ori nu-l ai deloc.

La mulți ani, Limba Română!

CE NUME PURTĂM

Dr. Maria COSNICEANU

MĂTĂSARU

Numele *Mătăsaru* are la bază substantivul *mătase*, cu varianta *mătasă*, provenit din latinescul *metaxa* „fibră textilă naturală”. În sec. al XVII-lea, în Țara Românească, este atestat *Metexe*, prenume de bărbat și numire de sat, prenumele *Mătase* și numele *Mătăsescu* Ioan, din Mătășești. De la substantivul *metaxa* s-a format *metaxar* „fabricant sau vânzător de mătase”. Tot în Țara Românească a fost atestat un grec cu numele *Metaxar*. În limba română numele *Metaxar* și numirea ocupației, profesiei, au căpătat formele *mătăsar,* și *Mătăsaru*.

La 1774, în Târgul Iași, unde prenumele locuitorilor este însoțit de numirea îndeletnicirii, profesiei lor, printre mulțimea de ocupații este atestată și cea de *mătăsar*. De ex.: Toader, arman, *mătăsar*, Moisăi, *mătăsar*, Arotin, *mătăsar* și mulți alții.

Numele *Mătăsaru* apare atestat la 1735 în documentele basarabene, documentele Lăpușnei, în unul din ele vorbindu-se de *dugheana Mătăsarului* din târgul Lăpușna, unde *Mătăsarului* e scris cu majusculă, dovadă că e nume de familie. Alte atestări documentare nu se întâlnesc.

Azi, în republică, numele *Mătăsaru* este relativ frecvent și e scris în mai multe forme: *Mătăsaru*, purtat de 138 de persoane, *Mătăsari* de o singură persoană, *Matasaru* de 39 de persoane, *Matasari* de 242 și *Matasar* de 24 de persoane. Dintre aceste 5 forme cea corectă, recomandabilă, este *Mătăsaru*. Concomitent circulă azi și numele *Metaxa*, purtat de 13 persoane și numele *Mătasă*, purtat de 53 de persoane.

TĂLMACIU

Numele *Tălmaciu* (cu variantele *Talmaciu, Talmaci, Tălmaci*) provine de la substantivul comun *tălmaci*, cuvânt de origine slavonă (slava bisericească) și având sensul de „traducător, interpret, tâlcuitor, comentator”.

În documentele moldovenești, începând cu anul 1503, prima atestare, *Tălmaci* apare ca supranume, provenit de la numirea ocupației de *tălmaci* „traducător, tălmăcitor”. Astfel, la 1503 este atestat Ion *Talmaciu* (scris și Oană *Tălmaci*, Ion *tălmaciu*, Ioan *tălmaci*), slugă domnească, stăpân în Suseni pe Tutova. La 1597 este atestat Toader *Tălmaciu* (zis și *Tălmăcel*), pârcălab de Roman, în sfatul domnesc. La 1810 este atestat Ion *Talmaciu*, postelnic din Iași, tălmăcește act domnesc. Deci persoana care de-acum avea numele *Talmaciu* avea și îndeletnicirea de *tălmaci*.

Pe parcursul secolelor, numele *Tălmaciu*, *Tălmaci* și *Talmaci* au fost atestate și în documentele basarabene, în documentele Lăpușnei și ale Orheiului: Ionașco *Talmaci*, vel comis, Andrei *Tălmaciu*, căpitan, *Tălmaci*, vel ceașnic etc.

În Ardeal, de la numele de persoană *Tălmaciu* a provenit numirea orașului *Tălmaciu* din jud. Sibiu. De la numele *Tălmaci* a provenit numirea satului *Tălmaci* din jud. Arad. De la numele localității *Tălmaciu* sau *Tălmaci*, cu suf. *-eanu*, care indică originea locală, a provenit numele de persoană *Tălmăceanu* care a pătruns și în Basarabia.

Azi, în republică, cu numele corect *Tălmaciu* este înscrisă o singură persoană, cu numele *Talmaciu* – 14 persoane, cu numele *Talmaci* – 1042 de persoane și cu numele *Tălmăceanu* – 3 persoane.

Toamna poartă mai mult aur în buzunar decât toate celelalte anotimpuri la un loc. Jim Bishop

Antonești: campanie de educație ecologică

A fost într-o stare deplorabilă, un izvor din satul Leca a fost restaurat de locuitori. Acum, izvorul arată diferit, i-a fost schimbată țeava de aducțiune, i s-a restaurat fațada, iar în preajmă a fost construită o zonă de odihnă.

„Acum este o plăcere să vii să-ți potolești setea și chiar te poți odihni în preajma izvorului unde au fost instalate aceste bănci”, ne spune Ion Cozma, locuitor al s. Leca din Cantemir.

Restaurarea izvorului este una dintre activitățile realizate în cadrul proiectului „Implicarea cetățenilor în dezvoltarea comunității și a problemelor de mediu”. Scopul acestuia a fost de a contribui la dezvoltarea comunității prin educația ecologică a locuitorilor din satele Antonesti și Leca, raionul Cantemir. Proiectul s-a concentrat pe educarea populației în domeniile protecției mediului, planificarea dezvoltării comunitare și gestionării deșeurilor solide.

Astfel, în fiecare localitate s-au realizat activități de amenajare a unui spațiu public. În satul Antonești a fost reamenajată zona din preajma Centrului Medical. Anterior, zona era nesigură pentru locuitori și plină de gunoaie. Acum, terenul a fost curățat, s-au plantat copaci, au fost instalate

bănci și urne. Astfel, cetățenii care se adresează la Centrul Medical se pot bucura de un spațiu de recreere.

Amenajarea acestor spații a servit drept exemplu pentru locuitori, care au văzut schimbările ce pot fi realizate prin implicare.

O altă activitate a proiectului a fost instalarea plăcuțelor stradale, lucru care s-a întâmplat pentru prima dată în Antonești. Instalarea plăcuțelor va ajuta locuitorii să aibă acces mai rapid la serviciile de Urgențe, primirea coletelor, dar și a vizitatorilor în comună.

„Implementarea acestui proiect reprezintă o schimbare pentru localitatea noastră. Este primul proiect cu activități în domeniul managementului deșeurilor, care are rezultate vizibil importante pentru locuitori”, a declarat Ion Isac, primarul com. Antonești.

În cadrul proiectului au fost elaborate și documente strategice care reprezintă un instrument important pentru administrația publică locală în atragerea investițiilor și în dezvoltarea comunei.

Proiectul „Implicarea cetățenilor în dezvoltarea comunității și a problemelor de mediu” a fost desfășurat în perioada aprilie–septembrie în comuna Antonești, Cantemir. Acesta a fost finanțat de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA), din fondurile Programului de Dezvoltare a Cooperării al Guvernului Austriei (ADC) și a fost implementat de Centrul pentru Dezvoltare Educațională și Comunitară (CDEC).

Victoria ISAC,
coordonatoare de proiect

„Fii un Artist al Dunării!”, ediția 2021 și-a desemnat câștigătorii

La sfârșitul lunii septembrie, Dunărea și-a desemnat artiștii săi din Republica Moldova. După încheierea etapei naționale a concursului „Danube Art Master – Fii un Artist al Dunării” 2021 în luna august, Mișcarea Ecologistă din Moldova a anunțat cine sunt tinerii care au demonstrat că merită să fie artiști ai Dunării.

Tema concursului în anul 2021 a fost „Descoperă Dunărea!”, așa că 25 de participanți au aplicat acest îndemn pentru a convinge juriul că lucrările lor sunt cele mai bune. În total au fost depuse 19 lucrări ce au redat câte un mesaj ecologic profund și care s-au înscris în una din cele trei categorii ale concursului: Lucrare de Artă, Video și Hartă. Toate lucrările participante au fost inspirate de ecosistemul acvatic (faună, floră) disponibil în arealul suprafețelor de apă care fac parte din bazinul hidrografic al bazinului Dunărea (în cazul Republicii Moldova: râul Prut și afluenții acestuia).

În urma jurizării celor 19 lucrări candidate, au fost desemnați câștigătorii pentru fiecare categorie în parte:

Categoria „Lucrare de Artă”, subcategoria juniori (6-11 ani):

❖ Premiul I: Malenchi Alexandrina (LT „A.Mateevici”, s. Pârlița, r. Ungheni) pentru lucrarea „Ajutor, mă înec în deșeuri!”.

❖ Premiul II: Podcaliuc Anastasia (LT „Mihai Eminescu”, or. Cahul) pentru lucrarea „Dunărea, izvor de frumusețe”.

Categoria „Lucrare de Artă”, subcategoria adolescenți (12-18 ani):

❖ Premiul I: Malenchi Alexandru (LT „Alexei Mateevici”, s. Pârlița, r. Ungheni) pentru lucrarea „Peștii nu mai pot respira”.

❖ Premiul II: Colța Teoctista (LT „Ștefan Holban”, s. Cărpineni, r. Hâncești) pentru lucrarea „Coronița de pe afluentul Prutului, Lăpușnița”.

❖ Premiul III: Onceanu Adriana și Jacot Elena (LT „Alexandru Agapie”, s.Pepeni, r. Sângerei) pentru lucrarea „Lebăda, regina apei”; Bruma Mihaela și Seretean Maria (LT „Emil Nicula”, s. Mereni, r. Anenii Noi) pentru lucrarea „De la miracol la dezastru e doar un singur pas”.

Premiul II: Colța Teoctista (LT „Ștefan Holban”, s. Cărpineni, r. Hâncești)

Premiul I: Malenchi Alexandrina (LT „A. Mateevici”, s. Pârlița, r. Ungheni)

Categoria „Video”, subcategoria juniori (6-11 ani):

❖ Premiul I: Ciob Damian, Popa Sofia, Zubatii Adelina, Postolache Vlad (LT „Constantin Stere”, or. Soroca) pentru lucrarea „Caloianul – obicei popular de chemare a ploii”.

Categoria „Video”, subcategoria adolescenți (12-18 ani):

❖ Premiul I: Malenchi Alexandru (LT „A.Mateevici”, s. Pârlița, r. Ungheni) pentru lucrarea „Protejați Dunărea”.

❖ Premiul II: Melnic Mihaela, Muntean Ecaterina, Tartus Teodora (Gimn. „D. Matcovschi” or. Soroca) pentru lucrarea „Excursie pe Dunăre”; Bruma Mihaela și Seretean Maria (LT „Emil Nicula”, s. Mereni, r. Anenii Noi) pentru lucrarea „Aflați curiozități despre Dunăre”.

Categoria „Hartă”:

❖ Subcategoria juniori (6-11 ani): Premiul I - Malenchi Alexandrina (LT „A.Mateevici”, s. Pârlița, r. Ungheni) pentru harta „Prutul și Dunărea”.

❖ Subcategoria adolescenți (12-18 ani):Premiul I - Malenchi Alexandru (LT „A.Mateevici”, s. Pârlița, r. Ungheni) pentru lucrarea „Dunărea și afluenții ei”.

Autorii lucrărilor care nu au reușit să se încadreze în primele 3 locuri, dar care au intrat în Top 10 cele mai apreciate, vor fi răsplătiți cu câte o diplomă de mențiune. E vorba de elevii Botnarenco Alexandra, Rebeja Mara, Rebeja Ion, Bușcu Zarina, Podcaliuc Irina, Ganziuc Valeria, Osipov Ala și Borș Dorina.

Câștigătorii la etapa națională la toate cele trei categorii ale concursului urmează a-și prezenta lucrările în cadrul etapei internaționale, acolo unde vor concura cu elevi din țări precum România, Ucraina, Germania, Austria, Cehia, Republica Slovacă, Ungaria, Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina, Serbia, Muntenegru, Bulgaria. Lucrările lor vor fi analizate de către un juriu internațional, compus din reprezentanții naționali ai tuturor țărilor ICPDR.

Concursul „Fii un Artist al Dunării!” se desfășoară anual din 2004 în țările ce fac parte din bazinul Fluviului Dunărea, sub auspiciile Comisiei Internaționale pentru Protecția Dunării (ICPDR) și a Parteneriatului Global pentru Apă Europa Centrală și de Est (GWP CEE). Mișcarea Ecologistă din Moldova este punct focal și coordonator național al acestui concurs, având ca partener media Revista NATURA.

Am semnat Codul Deontologic al Jurnalistului

Învingătorii concursului „Care-i pasărea ta preferată?”

Concursul de pictură cu genericul „Care-i pasărea ta preferată?”, desfășurat în această vară de către Societatea Pentru Protecția Păsărilor și a Naturii (SPPN) și-a desemnat câștigătorii!

În total, în cadrul acestui concurs au fost recepționate 46 de lucrări reprezentând diverse specii de păsări din Republica Moldova. Cele mai populare păsări desenate au fost pupăza, porumbelul și cocostârcul alb. Autorii desenelor au avut vârste cuprinse între 8 ani și 23 ani, majoritatea fiind elevi ai instituțiilor de învățământ de pe tot teritoriul țării. Având în vedere diferențele mari de vârstă dintre participanți, organizatorii au decis separarea desenelor pe 2 categorii de vârstă, pentru a asigura o jurizare cât mai echitabilă. Așadar, a fost constituită grupa de vârstă 8-13 ani, la care s-au acumulat 34 lucrări, și grupa 14-23 ani, unde au fost recepționate 12 lucrări. Deliberarea a fost mai grea la prima grupă ca urmare a numărului mare de desene, iar competiția a fost foarte strânsă, uneori existând diferențe de un singur punct!

Juriul competiției a fost format din Alex Buretz (ilustrator și caricaturist), Mitch Buzdugan (ilustratoare) și Ion Grosu (birdwatcher cu experiență îndelungată).

Iată tinerii pictori care au câștigat concursul „Care-i pasărea ta preferată?”:

Grupa de vârstă 8-13 ani:

➢ Locul 1. Litra Cornelia – „Graurii la cireșe”

➢ Locul 2. Cebanu Mihaela – ”Egreta mare – una dintre cele mai grațioase și enigmatice păsări din țară”

➢ Locul 3. Maxim Panciuc – „Cocostârcul alb”

Grupa de vârstă 14-23 ani:

➢ Locul 1. Labliuc Ecaterina – „Libertate. Șoimul dunărean pe nume Maks”

➢ Locul 2. Tîltu Elena – „Prigoria – bucură privirea celor încântați de natură”

➢ Locul 3. Malenchi Alexandru – „Fazanul” și Ternavschi Veronica – „Albinărel” (punctaj egal).

Adițional, organizatorii concursului au decis să ofere un premiu aparte pentru două lucrări - la grupa de vârstă 8-13 ani a fost premiată eleva Lungu Diana pentru lucrarea „Lebăda”, iar la grupa de vârstă 14-23 ani - eleva Todorov Mădălina cu desenul „Dumbrăveanca”.

De asemenea, au fost acordate mențiuni, de care s-au învrednicit: Anisim Cristina („*Bufnița*”), Pavel Bivol („*Grangurul în pădure*”), Crigan Linda („*Eretele vânăt – pasărea libertății*”), Șterfîrța Cristian („*Pițigoi*”), Cebotari Riana („*Bufnița*”), Cebotari Roxana („*Pupăza*”), Lisnic Mădălina („*Cocostârcul*”), Savin Răzvan („*Șoimul călător*”), Dumbravă Sara („*Pupăza*”), Rebeja Mara („*Rândunica*”), Urschi Iuliana („*Pupăza din tei*”), Diacioc Gloria („*Cocostârcul*”), Ian Tătaru („*Pupăza*”), Rusu Renata („*Lebăda, o pasăre ce simbolizează dragostea*”), Chiruța Cristina („*Bufnița*”), Aliona Isac („*Rândunele în zbor*”), Dovbiș Alina („*Cuibul părintesc*”), Turchin Carolina („*Bufnița*”), Mihai Ghilan („*Lacul montan*”), Colța Teoctista („*Acvila în libertate*”).

Câștigătorii concursului de pictură „Care-i pasărea ta preferată?” au primit diplome, seturi de pensule de pictură, acuarele, guașe, creioane, seturi pentru gravură, carnete pentru schițe etc.

Organizatorii aduc mulțumiri sincere participanților care și-au demonstrat talentul în cadrul acestui concurs de pictură dedicat cunoașterii păsărilor din Republica Moldova.

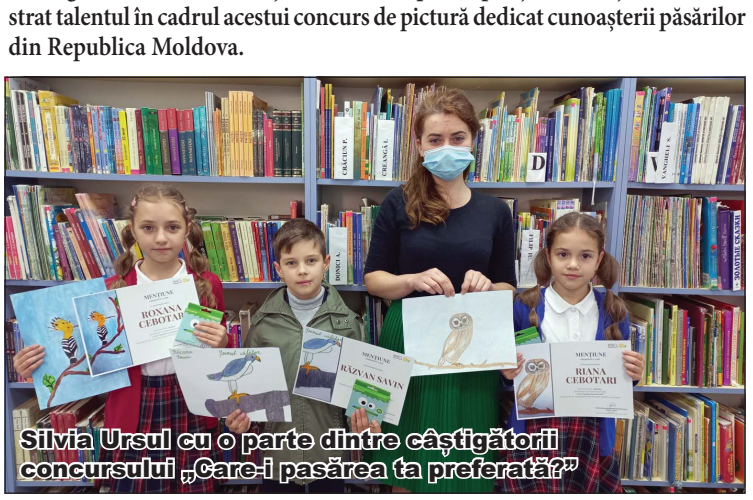
Silvia Ursul cu o parte dintre câștigătorii concursului „Care-i pasărea ta preferată?”

Colegiul redacțional:

Alecu Reniță (redactor-șef), Lilia Curchi, Paraschiva Mămăligă (secretar), Petru Pascaru (designer), Ionel Căpiță, Gheorghe Budeanu, Silvia Ursul, Aurelian Silvestru, Sorenela Reniță, Dinu Rusu, Sânziana Pop (săptămânalul „Formula AS”), Eugen Statnic (Germania), Cristian Lascu („National Geographic” România), Mihai Ogrinji („România Pitorească”), Grigore Tinică, profesor, doctor (Iași), Dan Hazaparu (FDDR), Elena Scobioală, Ioana Bobână.

NATURA

Orice articol publicat în revista „NATURA” reflectă punctul de vedere al semnatarului și poate să nu coincidă cu cel al redacției.

Adresa redacției: str. S. Lazo, nr.13, or. Chișinău, 2004, Moldova
tel./fax: 23-71-49
E-mail: natura@natura.md
Pagina WEB: http//www.natura.md
Facebook.com/Natura.md

Tipar: Editura „Universul”
Tiraj: 4000 ex. Comanda: 680
Materialele marcate cu semnul P au fost achitate ca publicitate.

Chişinăul de toamnă

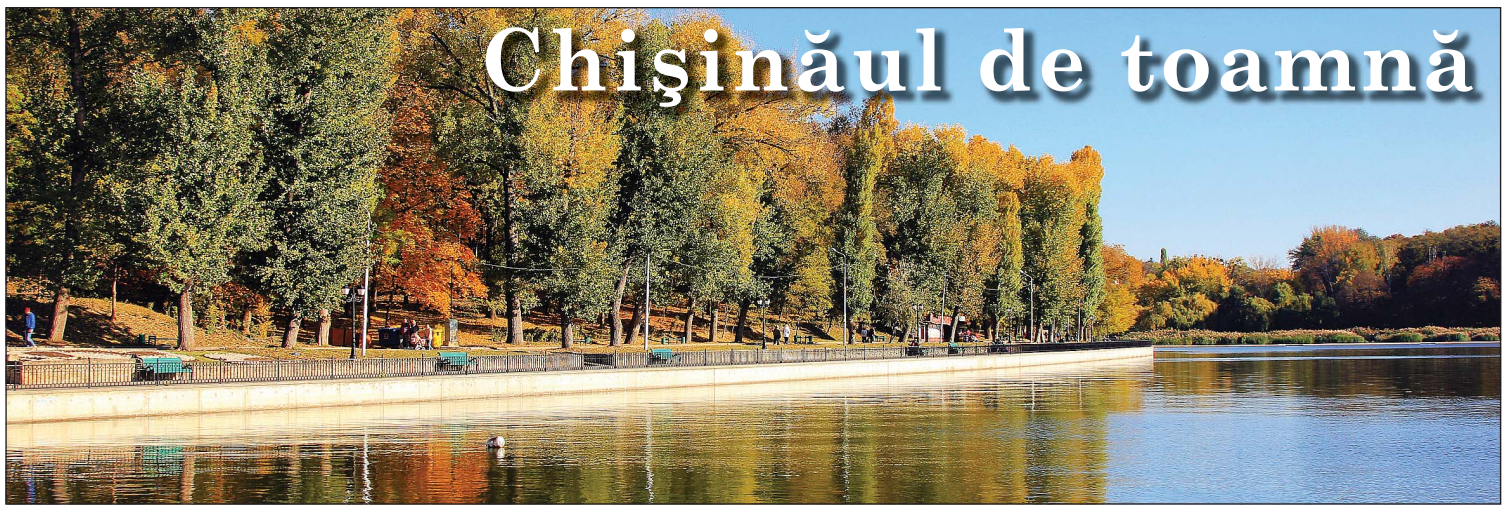

Text şi foto: Sorenela RENIȚĂ

Frunze pictate generos în nuanțe autumnale freamătă tumultuos. În murmurul lor, cât traversăm dealurile de la Valea Morilor, îndreptându-ne spre cele învecinate parcului, în direcția Durleștiului, remarc o notă de tristă surprindere însoțită de un ton întrebător. Ajungând pe vârful colinei, pe un platou relativ dezgolit, unde ni se creează impresia că arborii și-ar fi întrerupt, parcă, brusc „călătoria”, se deslușește mai limpede glasul codrilor de aramă rămași în urmă. Îmi vorbesc în stihuri bine-cunoscute, ușor parafrazate: „Despre toate-ai scris pe lume,/ Numai despre el nu...”, în timp ce vreo câteva ramuri ca niște degete de pianist(ă) îmi arată încotro să privesc, înrămând silueta roșiatică a orașului natal la apus.

De aici, se observă cum capitala, care a împlinit 585 de ani de existență în această lună, își schimbă încet ținuta de zi cu una de noapte – felinarele străzilor și ochii blocurilor de locuit încep să licărească în lumina crepusculară, apoi în bezna pe care încearcă, măcar un pic, s-o înfrângă. Din „Chișinăul de seară” mușc cu delectare și cu atenție, însă, cel puțin la fel de gustos este, de fapt…Chișinăul de toamnă, pe drumurile căruia vă invit să ne plimbăm, să-l citim printre rânduri așa cum este, cu ale sale bucurii și mâhniri.

❖ ❖ ❖

„Decât să-l înjurăm
sau să îl slăvim,
Mai bine să-l tăcem
și să-l facem.
Mai frumos.
Mai înalt. Mai curat.”

(Igor Guzun despre Chișinău)

❖ ❖ ❖

Dacă răscolești la pas sectoarele Centru și Buiucani, dar probabil și-n Botanica, Ciocana, sau Râșcani, vei întâlni, pe lângă construcții îndoielnice din punct de vedere arhitectonic și estetic ce-ți zgârie retina ori rămășițele fabuloaselor case istorice care n-au putut, însă, din diferite motive, să fie salvate, clădiri conservate/reabilitate atât în exterior, cât și în interior, îndeosebi instituții culturale, care mai alină „rănile” de pe sufletul orașului și al cetățenilor.

Încă din anii de școală, mergând după lecții înspre stațiile de troleibuz/autobuz/microbuz, deseori, diversificam rutele, astfel încât să pot admira câteva dintre bijuteriile aflate în inima capitalei: Muzeul Național de Arheologie și Istorie, Muzeul Național de Artă al Moldovei, Biserica Sfânta Teodora de la Sihla, Biserica Sfântul Pantelimon, Primăria, Casa Herța, sediul Sfatului Țării care, astăzi, găzduiește Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Turnul de Apă etc., multe dintre acestea fiind lucrări ale arhitectului Alexandru Bernardazzi. Față de Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală, cel mai vechi dintre muzeele basarabene, însă, am avut dintotdeauna o fascinație aparte grație unicității sale din perspectiva stilului pseudo-mauritan al edificiului, dar și datorită exponatelor remarcabile. Timpul n-a reușit să-mi șteargă din amintirile plimbărilor de atunci nici albastrul pastelat ce acoperea, cândva, vila urbană al lui Alexandru Mimi.

În acest anotimp liric, să ascultăm, însă, cântecul covorului de frunze ce inundă Aleea Clasicilor, un foșnet care, parcă, se-mpletește cu sentimentele și versurile lui Nichita Stănescu ce ne veghează dintr-un colț al grădinii publice „Ștefan cel Mare și Sfânt”, surâzând, recitându-ne gânditor din emoțiile lui de toamnă. Sau Eminescu. Blaga. Alecsandri. Păunescu. Bacovia. Apoi, să trecem pe lângă parcelele de flori ale sezonului și prin tunelul maiestoșilor plopi din Dendrarium care ne salută fin cu mici palme aurii, învăluite, parcă, în „praf” de soare. Puțin mai încolo, pădurea deasă e un amalgam de culori, fiind, încă, în plină metamorfoză. Îmi imaginez cum s-ar reflecta un asemenea spectacol al naturii în lacul din parcul „Alunelul” sau din Valea Morilor…unde revenim, ca să „închidem” cercul.

Acum, însă, nu mai străbatem înălțimile dealurilor, ci ne poziționăm pe partea opusă lor, pentru a le îmbrățișa cu privirea. Simțim o căldură lăuntrică în piept cum ne-nvăluie – nu doar peste cele șapte coline ale ființei Chișinăului s-a așternut pulberea magică și vindecătoare a acestui anotimp, dar și peste sufletele noastre zbuciumate. În dreapta mea stă un prieten al copilăriei, care, deși e întors

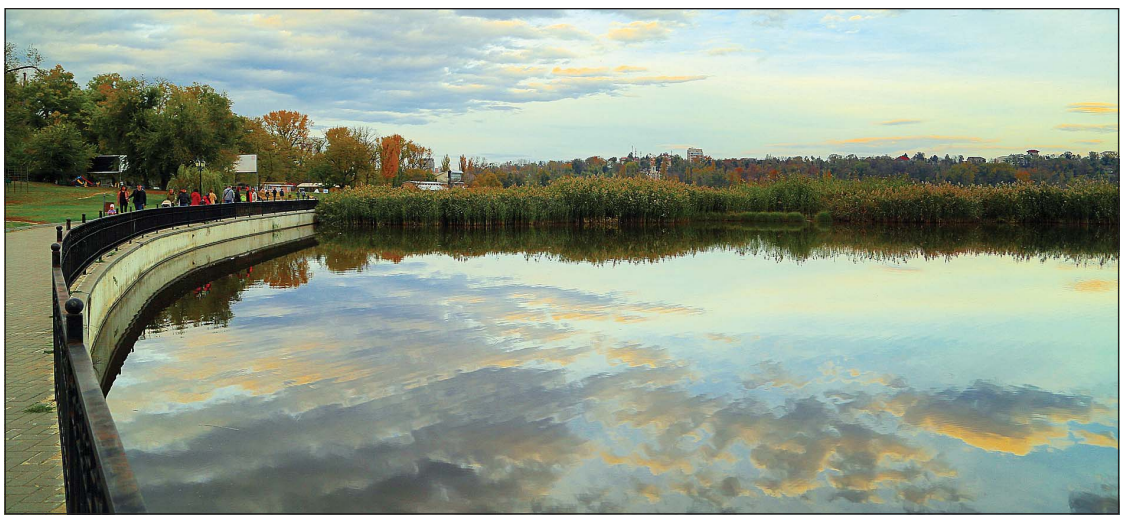

cu spatele la oglinda apei, vede mai clar, uneori, ce se-ntâmplă în jurul său decât mulți dintre noi. Îl cheamă „Micul prinț”. Cât savurez priveliștea ce mi se deschide în câmpul vizual, de parcă aș bea un ceai fierbinte într-o zi friguroasă de iarnă la munte, îi întind o frunză ruginie. Îl provoc să-mi împărtășească din înțelepciunea lui, rugându-l, totodată, să includă câteva gânduri despre orașul care i-a devenit casă și, poate, chiar câteva sugestii. Mă aștept la un mesaj profund, cu subînțelesuri, care nu-ntârzie să apară. Mai întâi îmi povestește despre bunele sale practici înainte de a ajunge aici: „Este o chestiune de disciplină. Când îmi terminam toaleta de dimineață, trebuia să fac cu foarte mare grijă toaleta planetei”. Îmi spune, apoi: „Ceea ce înfrumusețează deșertul este că el ascunde undeva o fântână”. Încheie zâmbind: „Nu vezi bine decât cu inima. Ceea ce este important nu se arată ochilor”.

Zâmbesc și eu…Chișinăului de toamnă. Cu gropițe. În obraji.

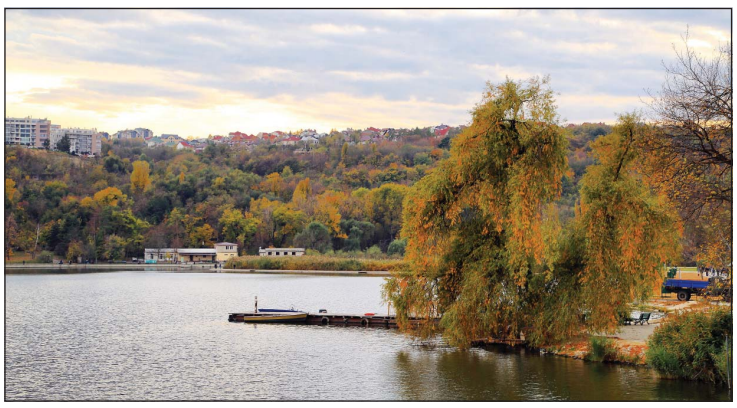

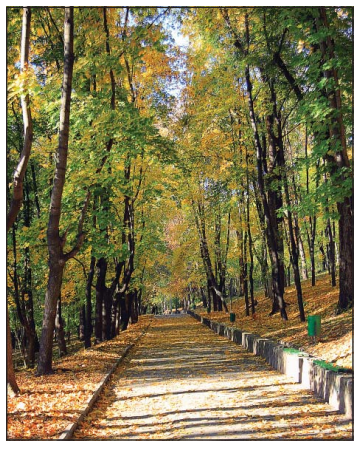

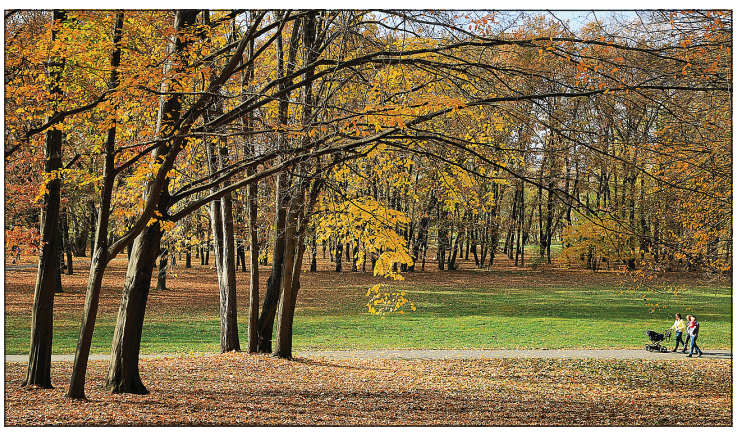

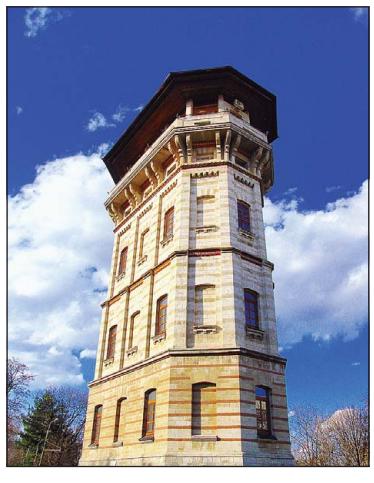

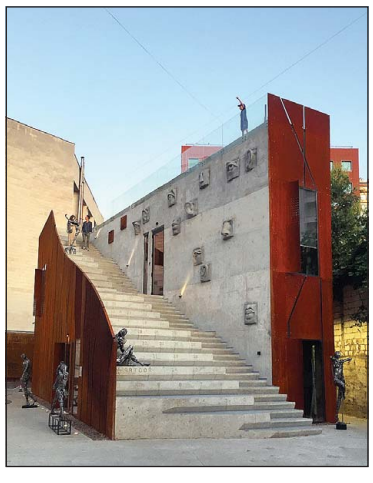

A început abonarea la NATURA - 2022!

Te poți abona de acasă - folosind un telefon mobil, calculator sau de la orice oficiu poștal din R.Moldova. Prețul a rămas același – 72 de lei un abonament anual pentru persoanele fizice și 144 de lei un abonament anual pentru persoanele juridice.

Ecologia – o șansă pentru mileniul trei
NATURA
Publicație de ecologie, turism și cultură
Abonează-te acum!

Indice de abonare:
PM 67805 (pers. fizice) – 6 lei/lună
PM 67804 (pers. jurid.) – 12 lei/lună
Abonarea on-line este disponibilă la adresa: www.natura.md/abonare

ISSN 1857-2677 01021
9 771857 267700